

Gemeente Gorinchem

Begroting 2020

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	De verbonden stad	5
1.2	Financiële begroting op hoofdlijnen	7
1.3	Leeswijzer	11
2	Beleidsbegroting: Programmaplan	15
2.1	Programma 1 Bestuur en Ondersteuning	15
2.2	Programma 2 Veiligheid	20
2.3	Programma 3 Verkeer en vervoer	25
2.4	Programma 4 Economie	31
2.5	Programma 5 Onderwijs	36
2.6	Programma 6 Sport, cultuur en recreatie	40
2.7	Programma 7 Sociaal domein	46
2.8	Programma 8 Duurzaamheid	54
2.9	Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing	61
2.10	Algemene dekkingsmiddelen	65
2.11	Overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien	66
3	Beleidsbegroting: Paragrafen	71
3.1	Weerstandsvermogen en risicobeheersing	71
3.2	Onderhoud kapitaalgoederen	79
3.3	Financiering	84
3.4	Bedrijfsvoering	87
3.5	Grondbeleid en vastgoedbeleid	90
3.6	Lokale heffingen	94
3.7	Verbonden partijen	101
4	Financiële begroting	119
4.1	Grondslagen begroting en meerjarenraming	119
4.2	Overzicht van baten en lasten	120
4.3	Recapitulatie structureel begrotingsevenwicht	127
4.4	Verschillenanalyse	129
4.5	Uiteenzetting financiële positie	130
4.6	Investeringen	133
5	Bijlagen	134
5.1	Reserves	135
5.2	Voorzieningen	138
5.3	Totaaloverzicht baten en lasten per taakveld	140
5.4	Investeringsoverzicht	142
5.5	Afkortingenlijst	144

Begroting 2020

Inleiding

1 Inleiding

1.1 De verbonden stad

Gorinchem heeft de ambitie om een open vesting te zijn die als centrumstad verbonden is met de omgeving en als middelgrote stad verbonden met de Randstad, de aangrenzende provincies en in het bijzonder de regio's Alblasserwaard-Vijfheerenlanden, Drechtsteden. Een stad waar mensen graag wonen, werken en leven. Dit wil het college bereiken door te verbinden, versterken, vernieuwen, verzorgen en waarmaken. Dit doen ze niet alleen, maar samen met de inwoners en ondernemers van de stad, door te luisteren, te betrekken, te faciliteren, de dienstverlening op de klant af te stemmen en te zorgen voor een efficiënte en effectieve bedrijfsvoering waarbij het gemeentelijke huishoudboekje op orde is

Naast het zo efficiënt en effectief mogelijk invulling geven aan de gemeentelijke kerntaken en de voorbereiding op de Omgevingswet, ligt de focus onder andere op het realiseren van de topprioriteiten uit het Gorcum Akkoord. In deze begroting vindt u de beleidsmatige vertaling en financiële doorkijk van dit collegeprogramma.

Bereikbaarheid en mobiliteit

Door het beperkte aantal oost-west verbindingen is de verkeersinfrastructuur erg kwetsbaar. Samen met de stad werken we aan een goede bereikbaarheid door verbetering van onze infrastructuur. In 2020 wordt het nieuwe parkeerbeleid vastgesteld, dat past bij de toekomstige ontwikkelingen en ambities van de stad. In de hele stad wordt het aantrekkelijker om vaker en langer te fietsen of te wandelen. In de binnenstad is de auto steeds meer te gast. De pilot met de bewaakte fietsenstalling loopt nog tot de zomer van 2020. Op basis van het gebruik wordt de exploitatie van de fietsenstalling al dan niet voortgezet. Aanpassingen aan de A27 en A15, spoorwegen en waterwegen zijn barrières die letterlijk in de weg staan. Dit vraagt om duidelijke keuzes en mobiliteitsmanagement. In 2020 wordt op basis van de Mobiliteitsvisie 2040 een uitvoeringsplan met concrete maatregelen en een planning opgesteld.

Duurzaamheid en klimaat

Samen met de gemeente Molenlanden werken we aan de bouwstenen voor de Regionale Energiestrategie (RES) Alblasserwaard. Hiermee geven we richting aan bestaande en nieuwe duurzame energieprojecten voor nu en in de toekomst. De bouwstenen vormen de opmaat voor en geven richting aan de Regionale Energiestrategie Alblasserwaard die in 2020 opgesteld moet zijn. Belangrijke pijlers van de energietransitie binnen Gorinchem zijn energiebesparingsmaatregelen en de realisatie van een duurzaam warmtenet. Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheden voor duurzame energieopwekking door middel van onder andere zon, wind en waterstof. Waar mogelijk maken we daarbij gebruik van subsidiemogelijkheden van rijk en provincie. Ook willen we extra energiecoaches aantrekken. De energiecoaches helpen inwoners en bewonersgroepen op een laagdrempelige manier met energiebesparing en realisatie van duurzame energieopwekking. Daarnaast zetten we in op een breed scala van activiteiten, zoals een duurzame huizenroute.

Zorg en menselijke maat

In Gorinchem willen we dat iedereen meedoet, zich kan ontplooiën en verantwoordelijkheid neemt voor zichzelf, elkaar en de leefomgeving. Om dit te realiseren, werken we komend jaar onder andere aan de doorontwikkeling van het Sociaal team. De medewerkers van het team zijn zowel fysiek als digitaal voor onze inwoners bereikbaar en beschikbaar. Daar waar mogelijk worden preventieve interventies en kostenbewustzijn bevorderd, gericht op het voorkomen van problemen en het terugdringen van kosten in het sociaal domein. Door te voldoen aan de inkoopvoorwaarden dragen zorgaanbieders bij aan onze uitgangspunten om te normaliseren en de zorg dichtbij, met zorgvragers en hun netwerk te leveren. In het kader van wijkgericht werken is in 2019 in de Gildenwijk en de Haarwijk een pilot uitgevoerd. In 2020 worden beide pilots geëvalueerd. Voor jongeren wordt bij de Tiende Penninglaan en de ruimte achter PoGo een ontmoetingsplek ingericht. Daarnaast zetten we komend jaar in op het tegengaan van discriminatie, het bestrijden van eenzaamheid en de inrichting van een dementievriendelijke samenleving.

Bestuur en samenwerking

De relaties in de regio zijn en blijven belangrijk. Naast bestaande oriëntaties zoals Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (AV) en Zuid-Holland Zuid (ZHZ) die belangrijk blijven, gaat het om de oriëntatie op de 'functionele regio Gorinchem (waaronder Altena)' en een hernieuwde focus op de Drechtsteden en de Maritieme Delta. Op het gebied van veiligheid beheersen we samen in de regio en met de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid de veiligheidsrisico's door een goede verbinding met hulpdiensten en een slagvaardige organisatie van gemeentelijke processen bij ernstige incidenten. Sinds februari 2019 is in de organisatie het 'Participatielab' actief. In het lab delen medewerkers hun kennis en ervaringen rond burger- en overheidsparticipatie. Right to Challenge is één van de onderwerpen die hierin wordt meegenomen. Naar verwachting zetten we eind 2019 extra capaciteit in om optimaal gebruik te kunnen maken van subsidiemogelijkheden.

Sport en Cultuur

Vanaf 1 januari 2020 treedt de tarievennota in werking en wordt de algemene subsidieverordening met nadere regels geactualiseerd. Daarnaast breiden we de capaciteit van gymzalen en sporthallen uit met een sportzaal bij de nieuwe brede school in Hoog Dalem en een sporthal bij het Fortes College. Gorinchem Beweegt zet zich komend jaar weer in op kennismaking en deelname aan sportactiviteiten van kinderen. Op het gebied van cultuur ligt de focus op het gebied van cultureel erfgoed, cultuureducatie en cultuurparticipatie. Binnen de cultuurvisie 2019 - 2023 stellen we voor om het Huis van Inspiratie door te ontwikkelen naar een werkwijze, genaamd Gorinchem Inspireert. Gorinchem Inspireert is voor cultuur wat Gorinchem Beweegt is voor sport. In 2020 wordt Gorinchem Inspireert verder ontwikkeld door de cultuurcoaches. De cultuurcoaches werken daarbij nauw samen met Gorinchem Beweegt en partners uit het culturele veld en het Sociaal Domein.

Onderwijs

Gorinchem faciliteert een maximaal innovatief en duurzaam onderwijsklimaat. Voor innovatie is optimale samenwerking tussen de partners in de regio vereist. De Regionale Beroepen en Innovatiecampus (RBIC) kan een belangrijke bijdrage gaan leveren aan het gewenste innovatieve klimaat in onderwijsstad Gorinchem, onder andere door ontwikkeling, samenwerking en een betere afstemming tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Er wordt gewerkt aan een nieuw Integraal Huisvestingsplan (IHP) en een visie op de ontwikkeling van de RBIC. Daarnaast willen we het concept een leven lang leren faciliteren. Ook daaraan kan een RBIC samen met bijvoorbeeld een afstudeercentrum voor HBO'ers en academici bijdragen. En in overleg met School en Bedrijf bekijken we hoe we de stagemogelijkheden vanuit de arbeidsmarktregio Gorinchem onder de aandacht kunnen brengen bij diverse hbo-opleidingen, zodat studenten behouden blijven voor de stad en regio.

Wonen en Stedelijke vernieuwing

Door het aanbieden van een gevarieerd woningaanbod blijft Gorinchem aantrekkelijk voor haar inwoners en mensen van buiten de stad. Het biedt kansen voor groei en het versterken van de regionale functie voor voorzieningen en werkgelegenheid. In 2019 is de Woon- en Transformatievisie vastgesteld. In het verlengde van deze visie stellen we een integrale verdiepingsslag op voor de gevolgen van de transformatie. Verder treffen we in 2020 alle noodzakelijke maatregelen voor de implementatie van de Omgevingswet. Voor de uitwerking worden onder andere ruimtecoaches aangesteld. Komend jaar volgt ook de implementatie van het nieuwe systeem voor Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving.

Gorinchem, 15 oktober 2019
Het college van burgemeester en wethouders

1.2 Financiële begroting op hoofdlijnen

De financiële begroting van de gemeente Gorinchem wordt in dit hoofdstuk op hoofdlijnen uiteengezet. Dit gebeurt aan de hand van de ontwikkeling van het begrotingssaldo, de algemene reserve en de ontwikkeling van de balans.

Verloop van het begrotingssaldo

Het vertrekpunt voor het financieel meerjarenperspectief van de Begroting 2020 is het door de gemeenteraad vastgestelde perspectief bij de Begroting 2019. Bijstellingen van dit perspectief worden maandelijks in de raadsvergaderingen aan de gemeenteraad ter besluitvorming voorgelegd. Het (bijgestelde) perspectief van de maand mei vormde de basis voor de Perspectiefnota 2020-2023. Na de besluitvorming over de perspectiefnota toonden de verschillende jaren een positief saldo, met uitzondering van het jaar 2022, waar sprake was van een beperkt tekort. Nadien is het meerjarenperspectief nog beperkt neerwaarts bijgesteld door de Tussentijdse Rapportage 2019.

Met dit bijgestelde perspectief is de begroting vervolgens opgesteld. Bij het opstellen van de begroting is het saldo (beperkt) bijgesteld. Hieronder wordt dit schematisch weergegeven.

Begrotingssaldo (bedragen in € x 1.000; - = nadeel)	2020	2021	2022	2023
Saldo primitieve begroting 2020-2023 in begroting 2019	0	0	0	675
Diverse raadsbesluiten (t/m mei 2019)	0	0	0	0
Saldo voor Perspectiefnota 2020-2023	0	0	0	675
Besluitvorming Perspectiefnota	609	49	-266	-520
Saldo na Perspectiefnota	609	49	-266	155
Turap 2019	-63	-67	-37	-37
Saldo na Turap 2019	546	-18	-303	118
Veerdienst (wegvallen provinciale subsidie)	-130	-130		
Veerdienst (vertraging businesscase)		-139		
CAO-ontwikkeling	-90	-90	-90	-90
Dekking septembercirculaire	90	90	90	90
Overige bijstellingen begroting	-51	-152	-14	-5
Meerjarig begrotingssaldo begroting 2020-2023	365	-439	-317	113

Het meerjarenperspectief toont een positief saldo in 2020 en 2023. In de jaren 2021 en 2022 is sprake van een negatief saldo.

Toelichting bijstellingen begroting

We hebben te maken met de volgende bijstellingen in de begroting:

- Het terugdraaien van de oude businesscase Veerdienst in de begroting zorgt voor een nadeel. De eerder ingeboekte besparing om de wegvallende provinciale subsidie op te vangen wordt nog niet gerealiseerd, hetgeen betekent dat de gemeente geconfronteerd wordt met een nadeel in 2020 en 2021 van 130.000 (vanaf 2022 wordt de besparing waarschijnlijk alsnog gerealiseerd op basis van een nieuwe businesscase).
- Daarnaast was in de Perspectiefnota rekening gehouden met een voordeel op de kapitaallasten van de nieuwe veerboten, doordat de boten later gebouwd zouden worden. Hierbij is er echter geen rekening gehouden met het feit dat de kapitaallasten van de huidige boten nog doorlopen. Dit zorgt in 2021 voor een nadeel.

- De CAO-ontwikkeling in de salarissen is hoger dan waar in de PPN rekening mee was gehouden (ca. 90.000). Omdat deze extra kostenpost gecompenseerd wordt via het gemeentefonds, is ervoor gekozen om reeds rekening te houden met deze compensatie.

Belangrijke ontwikkelingen meerjarensaldo

Medio september 2019 is de septembercirculaire van het gemeentefonds verschenen. De wijzigingen die uit deze circulaire naar voren komen, zijn nog niet verwerkt in de budgetoverzichten bij de diverse programma's en paragrafen. Het effect van de septembercirculaire op de algemene uitkering is hieronder weergegeven. We hebben met het oog op een verwachte compensatie van de doorgevoerde loonindex (CAO) wel alvast een stelpost opgenomen van € 90.000 in de begroting 2020-2023, daarom wordt deze gecorrigeerd op het saldo.

Begrotingssaldo (bedragen in € x 1.000; - = nadeel)	2020	2021	2022	2023
Begrotingssaldo	365	-439	-317	113
Effecten septembercirculaire gemeentefonds	490	1.129	1.274	1.077
Reeds ingezet voor loonindex in begroting	-90	-90	-90	-90
Bijgesteld begrotingssaldo	765	600	867	1.100

Het bijgestelde begrotingssaldo is nu in alle jaren positief. Toch moet bij deze positieve saldi een kanttekening worden geplaatst. De financiële ontwikkelingen in het Sociaal Domein geven aanleiding tot terughoudendheid ten aanzien van de inzet van de hierboven genoemde saldi. In het kort gaat het om de volgende ontwikkelingen:

Uitvoering Participatiewet en de BUIG

Bij de zienswijze die is uitgebracht op de begroting 2020 van onze gemeenschappelijke regeling Avres zijn zorgen geuit over de houdbaarheid van hun meerjarenperspectief. Een van de onderwerpen hierin was het structureel geraamde overschot op de jaarlijkse BUIG-middelen (budget voor de uitkeringen), dat ingezet werd om een sluitende begroting te realiseren. Inmiddels is duidelijk geworden dat dit structureel geraamde overschot van € 1,75 mln. verlaagd moet worden naar maximaal € 0,5 mln. overschot. Voor een structureel sluitende begroting is het van belang dat deze tegenvaller gecompenseerd wordt met structurele maatregelen. Op basis van de huidige inzichten is daarvoor momenteel € 0,5 mln. gevonden, maar het is nog niet zeker of het restant van € 0,75 mln. met inhoudelijke maatregelen opgelost kan worden. Inmiddels is duidelijk dat Avres voor 2020 geen beroep zal doen op een verhoogde gemeentelijke bijdrage, maar voor de jaren daarna is dit niet uitgesloten. Op basis van het nu bekende tekort van € 0,75 mln, zou dit (mogelijk) leiden tot een aanvullende gemeentelijke bijdrage van circa € 0,33 mln. vanuit de gemeente Gorinchem. In het eerste kwartaal 2020 wordt een "knoppennotitie" door Avres opgesteld ten aanzien van de aanvullende taakstellingen in hun begroting van € 0,5 mln. in 2021 oplopend naar € 1 mln. vanaf 2022. In de gemeentelijke begroting 2020 gaat de gemeente ervan uit dat die taakstellingen volledig en volgens planning worden gerealiseerd.

Uitvoering jeugdwet

De gemeenschappelijke regeling Dienst Gezondheid en Jeugd die de jeugdwet voor de gemeenten in de regio uitvoert, heeft een omdenknootje opgesteld en op basis daarvan een meerjarenperspectief gepresenteerd. Hierin nemen de jaarlijkse lasten in de komende 3 jaren af met € 15 mln. voor de regio. De onderbouwing van deze kostenreductie is nog niet op alle onderdelen concreet gemaakt. Er ligt dus een risico dat de afname van de kosten niet zo snel gaat als gepland, of (gedeeltelijk) niet gehaald wordt. Daarbij kenmerkt de jeugdzorg zich door een grote mate van onvoorspelbaarheid op het kostenverloop. Ook hier ligt een reële kans dat een aanvullend beroep op gemeentelijke middelen wordt gedaan in de komende jaren, e.e.a. in afwachting van een verdere uitwerking van de omdenknootje. In de context dat de extra ontvangen Rijksmiddelen voor de jeugdzorg slechts tijdelijk van aard zijn, kan dit (met name) vanaf 2022 een extra claim op voor de gemeentelijke begroting betekenen (zie hieronder).

Begrotingssaldo (bedragen in € x 1.000; - = nadeel)	2020	2021	2022	2023
Begrotingssaldo na septembercirculaire	765	600	867	1.100
Risico Participatie en BUIG		-330	-330	-330
Risico uitvoering Jeugdwet	-194	-134	-846	-846
Verwachte ontwikkeling begrotingssaldo	571	136	-309	-76

De hierboven geschetste ontwikkelingen zijn onzeker en zullen we nauwkeurig blijven volgen. Het hierboven geschetste meerjarenbeeld geeft inzicht in de mate waarin die ontwikkelingen van invloed kunnen zijn op de gemeentelijke begroting. Het begrotingssaldo na de septembercirculaire is (nagenoeg) toereikend om deze (mogelijke) extra financiële claims op te vangen. Het is dan ook vanuit dit perspectief dat het college voorstelt om geen aanvullende claims te leggen op dit begrotingssaldo, totdat er concrete duidelijkheid is.

IBP-middelen

Van de in 2018 beschikbaar gestelde IBP-middelen is inmiddels ca. 2/3 ingezet in de begroting, te weten 1/3 in de begroting 2019 voor loon- en prijsontwikkelingen en 1/3 voor het Sociaal Domein. Het bedrag dat nu nog beschikbaar is voor het realiseren van de (landelijke) 10 opgaven, is hieronder weergegeven. Extra gemeentelijke uitgaven voor deze opgaven worden eerst uit deze IBP-middelen gedekt. Het college gaat in het voorjaar van 2020 aan de slag met een voorstel over de inzet van deze middelen en zal dit betrekken bij de Perspectiefnota 2021.

(bedragen in € x 1.000)	2020	2021	2022	2023
Restant IBP-stelpost	764	1.045	1.165	1.083

Verloop algemene reserve

Het begrotingssaldo 2019 zal aan het einde van het jaar worden toegevoegd aan de algemene reserve. Op basis van de huidige inzichten zal dit saldo ongeveer € 1,4 mln. zijn (inclusief de bijstelling die volgt uit de Turap 2019). Het incidentele nadeel dat voorkomt uit de Septembercirculaire 2019 gaat er nog vanaf. In onderstaand overzicht wordt dit schematisch weergegeven.

Ontwikkeling algemene reserve (- = onttrekking, + = toevoeging, bedragen x € 1.000)	2019	2020	2021	2022	2023
Stand Algemene Reserve begin boekjaar	24.115	26.858	26.499	26.338	26.338
Af: incidentele inzet in PPN 2017 en 2018	-125	-220	-80		
Bij/Af: Begroting 2019	309	-139	-81		
Bij: resultaatbestemming jaarrekening 2018	1.215				
Bij: Opheffing reserve Staerk (PPN2020)	163				
Bij: begrotingssaldo 2019 volgens Turap 2019	1.383				
Af: effecten septembercirculaire 2019	-202				
Stand Algemene Reserve ultimo boekjaar	26.858	26.499	26.338	26.338	26.338

Risico's

Het risicoprofiel van onze gemeente is geactualiseerd, conform de uitgangspunten die in de nota reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen door de gemeenteraad op 5 oktober 2017 zijn vastgesteld. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing vindt u een toelichting hierop. De geactualiseerde weerstandsratio komt uit op 2.

Balansverloop op hoofdlijnen

In onderstaand overzicht is het meerjarig verloop van de activa, reserves, voorzieningen en leningen opgenomen, om een globaal beeld te schetsen van de financiële (balans)ontwikkelingen.

Ontwikkeling balansposten (stand 1-1, bedragen in € x 1.000)	2020	2021	2022	2023
Materiële vaste activa	167.890	180.867	184.545	188.818
Reserves	56.246	55.253	56.013	56.314
Voorzieningen	17.991	16.683	17.313	18.319
Vaste schulden	143.426	155.335	155.240	167.140

Het verloop van de activa is de resultante van nieuwe investeringen en afschrijvingen op reeds gedane investeringen. In 2021 nemen de activa aanzienlijk toe, de beoogde investeringen m.b.t. onderwijs zijn hiervoor een belangrijke oorzaak. In ieder programma van de beleidsbegroting is een overzicht opgenomen met de nieuwe investeringen voor 2020. Omdat de investeringen gefinancierd moeten worden, vertoont het schuldenniveau een toename. De reserves en voorzieningen vertonen geen substantieel verloop. In overleg met de klankbordgroep Financiën wordt er in 2020 gesproken over de mogelijkheden om de schuldpositie te verbeteren. Mede op basis van de uitkomsten van die gesprekken zal er bepaald worden op welke wijze hier invulling aan wordt gegeven. De (mogelijke) opbrengst van de verkoop van de Eneco-aandelen is nog niet in bovenstaand perspectief meegenomen, maar zal hier t.z.t. mogelijk/gedeeltelijk wel bij worden betrokken.

Autorisatieniveau

Het autorisatieniveau, te weten het niveau waarop de raad de baten en lasten goedkeurt en financiële middelen beschikbaar stelt aan het college om het beleid uit de begroting uit te voeren, is gehandhaafd op programmaniveau. Dit is in overeenstemming met art. 5.1 van de Financiële verordening 212. Informatieverstrekking vindt plaats op taakveldniveau, dus een detailniveau lager dan het programma. Voor de nieuwe investeringen is het autorisatieniveau het budget van de individuele investering. Overeenkomstig art. 5.2 van de Financiële verordening kan de raad bij de begrotingsbehandeling aangeven van welke nieuwe investeringen hij op een later tijdstip een apart voorstel voor autorisatie van het investeringskrediet wil ontvangen.

1.3 Leeswijzer

Programma-indeling en taakvelden

De begroting bestaat uit een beleidsmatig en uit een financieel gedeelte. Het beleidsmatige gedeelte volgt de programma-indeling, waarbij de financiële informatie binnen die programma's op het niveau van taakvelden is opgenomen. Deze taakvelden zijn voorgeschreven vanuit het BBV. Het programmaplan bestaat uit negen programma's. Naast de negen beleidsprogramma's is er een 'programma' algemene dekkingsmiddelen en zijn er overzichten van overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien. Het overzicht overhead geeft inzicht in de kosten van alle overhead die niet rechtstreeks aan de uitvoeringsprogramma's toe te rekenen is. Onder overhead vallen (o.a.) kosten voor directie, algemeen management, financiën, Human Resource Management (HRM), facilitaire zaken, informatievoorziening en communicatie.

De begroting 2020 volgt in grote lijnen de opzet van de begroting 2019. Nieuw in de opzet is dat er streefwaarden voor een aantal beleidsindicatoren zijn opgenomen in programma 2, 7 en 8. Ook nieuw is de nadere toelichting op het overzicht van incidentele baten en lasten in de financiële begroting, conform de stellige uitspraak van de Commissie BBV.

Indicatoren en streefwaarden

Gekoppeld aan de eerder genoemde uniforme taakvelden is vanaf de Begroting 2017 vanuit het BBV een basisset van 39 beleids- of prestatie-indicatoren voorgeschreven, waarvan er inmiddels nog 34 zijn voorgeschreven, die gemeenten in de begroting en jaarrekening ten minste moeten gebruiken. De indicatoren geven inzicht in (de vergelijkbaarheid van) de beleidsprestaties en zijn objectief meetbaar. De gegevens zijn via landelijke bronnen voor alle gemeenten beschikbaar en vragen dus niet om een eigen/nieuw registratiesysteem. Al deze gegevens zijn te raadplegen via www.waarstaatjegemeente.nl. De indicatoren bevatten belangrijke informatie om te kunnen sturen. Alle gemeenten zijn verplicht om de basisset van beleidsindicatoren onder te brengen binnen de programma's van de begroting. Per programma worden de verplichte indicatoren in een tabel weergegeven, aangeduid met 'B'. In samenspraak met de Klankbordgroep Financiën van de gemeenteraad is besloten om in deze begroting de indicatoren te vergelijken met gemeenten in dezelfde stedelijkheidsklasse, voorheen werd er vergeleken met het gemiddelde van alle Nederlandse gemeenten. We hebben de meest actueel beschikbare gegevens opgenomen. Voor diverse indicatoren zijn geen recente gegevens beschikbaar.

Naast de basisset is een lijst met facultatieve indicatoren beschikbaar, waarvoor landelijke data (nog) ontbreken. Gemeenten moeten hiervoor zelf de registratie organiseren. In tegenstelling tot de verplichte indicatoren, zijn de facultatieve indicatoren wat minder feitelijk te meten. Ze hebben een bepaalde subjectiviteit in zich zoals een gevoel of waardering. Voorbeelden zijn de mate waarin de gemeentelijke dienstverlening wordt gewaardeerd door ondernemers en inwoners en het veiligheidsgevoel van onze inwoners. Per programma worden de facultatieve indicatoren in een tabel weergegeven, aangeduid met 'F'. Voor een aantal indicatoren is gekozen om de resultaten uit te drukken in een getal en niet visueel.

Per programma worden de indicatoren weergegeven in een tabel, aangeduid met de afkorting 'PI' of 'ME', respectievelijk Prestatie-Indicator en Maatschappelijk Effect.

Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat per programma uit de zogenaamde '3 W-vragen'.

1. Wat willen we bereiken?
2. Wat gaan we daarvoor doen?
3. Wat gaat dit kosten?

Per programma is steeds een overkoepelend doel geformuleerd onder de kop "Wat willen we bereiken". Hierbij is aangegeven welke beleidskaders een rol spelen bij het realiseren van dat doel. Wat we in 2020 gaan doen om het programmadoel te bereiken is verder uitgewerkt in de overzichten met prioriteiten en aandachtspunten uit het coalitieakkoord en reguliere taken. Onder het kopje "Wat gaat dit kosten" worden de baten en lasten per programma gepresenteerd. De specifiek aan het programma gerelateerde investeringen en subsidies worden hier eveneens

gepresenteerd. Bijzondere en grote investeringen boven de € 500.000 worden nader toegelicht. In elk programma zijn de verbonden partijen opgenomen die bijdragen aan de realisatie van de doelstellingen van dat programma, conform afspraak met de Klankbordgroep Financiën.

Paragrafen

Na het programmaplan volgen de paragrafen. Deze geven een dwarsdoorsnede van de begroting, gezien vanuit een bepaald beleidsterrein. Het gaat vooral om beheersmatige aspecten die grote (financiële) gevolgen hebben gehad en/of van belang zijn geweest voor het realiseren van de programma's.

Financiële begroting

De financiële begroting gaat in op de grondslagen voor de begroting, zoals die bij de perspectiefnota 2020 zijn bekrachtigd. Daarnaast biedt de financiële begroting o.a. een totaaloverzicht van de baten en lasten, het structurele begrotingsevenwicht, verschillenoverzicht en de uiteenzetting van de financiële positie.

Bijlagen

Tot slot zijn in de bijlagen de meerjarige overzichten van reserves en voorzieningen, baten en lasten per taakveld en een investeringsoverzicht opgenomen. Een lijst met gehanteerde afkortingen maakt deze begroting compleet.

Begroting 2020

Beleidsbegroting: Programmaplan

2 Beleidsbegroting: Programmaplan

2.1 Programma 1 Bestuur en Ondersteuning

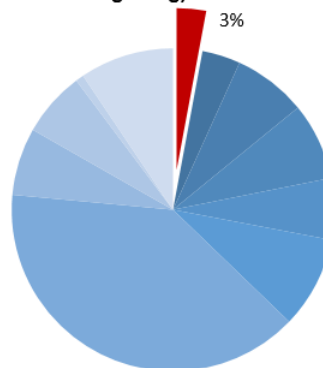
Taakvelden

Bestuur

Burgerzaken

Beheer overige gebouwen en gronden

Lasten (100% = totale begroting)

2.1.1 Wat willen we bereiken?

Doel

De gemeente zet zich ervoor in dat Gorinchem een levendige en zorgzame stad is waar het goed wonen, werken en verblijven is voor jong en oud. Daarbij zal de gemeente de (inwoners van de) stad betrekken en faciliteren, de dienstverlening op de klant afstemmen en zorgen voor een efficiënte en effectieve bedrijfsvoering waarbij het gemeentelijke huishoudboekje op orde is.

Vastgesteld beleid

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Burgerinitiatieven	2016
Inwoners aan zet	2016
Informatiebeleid	2017
Zienswijze koersdocument Grenzeloos samenwerken	2017

Maatschappelijke effecten en indicatoren

Hoe meten we dat?

Indicator	B/F	Eenheid	Resultaat	Soort
Formatie	B	fte per 1.000 inwoners	8,7	PI
Bezetting	B	fte per 1.000 inwoners	6,9	PI
Apparaatskosten	B	€ per inwoner	772	PI
Externe inhuur	B	€ per inwoner	82	PI
Overhead	B	€ per inwoner	305	PI
Waardering inwoners algehele dienstverlening (Burgerpeiling 2019):				
- Balie	F	1-10	7,6	ME
- Telefoon	F	1-10	7,3	ME
- Schriftelijk	F	1-10	7,4	ME
- Digitaal	F	1-10	7,0	ME

Verklaringen afkorting: B = Basisset indicator, F = Facultatieve indicator, PI = Prestatie Indicator, ME = Maatschappelijk Effect.

2.1.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Prioriteiten en aandachtspunten

Onderwerp	Toelichting prioriteiten
Contacten in de regio	In 2020 zetten wij de contacten met de regio voort. Naast bestaande oriëntaties zoals Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (AV) en Zuid-Holland Zuid (ZHZ) die belangrijk blijven, gaat het om de oriëntatie op de 'functionele regio Gorinchem (waaroder Altena)' en een hernieuwde focus op de Drechtsteden en de maritieme delta. In AV-verband dragen wij actief bij aan het merendeel van de opgaven van de Regionaal Maatschappelijke Agenda (RMA). Deze verbinden wij ook met belangrijke opgaven voor de zeven gemeenten in de functionele regio: 1) werkgelegenheid; 2) onderwijs; 3) (ziekenhuis)zorg; 4) bereikbaarheid. De bestuurlijke conferentie van juni 2019 over deze thema's krijgt een vervolg in november 2019 en daarna. Samen met de Drechtsteden werkt Gorinchem aan een nieuw voorstel voor de Regio Deal ter versterking van 'human capital' in onze regio.

Onderwerp	Toelichting aandachtspunten
Participatie	Sinds februari 2019 is in de organisatie het 'Participatielab' actief. Het lab werkt als een 'community of practice' waarin medewerkers hun kennis en ervaringen rond burger- en overheidsparticipatie met elkaar delen en met elkaar leren. Right To Challenge is één van de onderwerpen die daarin ook wordt meegenomen. Één van de projecten van de organisatieontwikkeling is 'Van buiten naar binnen'. Ook in dat project is er aandacht voor wat het vraagt van medewerkers om door inwoners, verenigingen, etc. te worden uitgedaagd op een activiteit of taak van de gemeente.
Bedrijfsteam cofinanciering	Naar verwachting wordt eind 2019 extra capaciteit ingezet om optimaal gebruik te kunnen maken van subsidiemogelijkheden.
Lobby bovenregionale financiering	Onze gemeente heeft, o.a. samen met de regiogemeenten, diverse aanvullende financieringsstromen binnengehaald bij ministeries voor ondermijning, extra taaltrajecten voor vluchtelingen, extra stagebegeleiding voor leerlingen van het Praktijkonderwijs en voor projecten in de Arbeidsmarktregio Gorinchem e.o.

Reguliere taken

Onderwerp	Toelichting
Visie van de stad	De ambities uit de Visie van de stad hebben wij toegespitst op de hoofdprioriteiten zoals we die in de inleiding bij deze begroting beschreven hebben. We blijven nadrukkelijk het contact met de inwoners zoeken om ambities aan te scherpen en zo steeds de beste keuzes voor de stad te kunnen maken. Vast staat dat de menselijke maat, duurzame ontwikkeling en slimme mobiliteit centraal staan.
Klant Contact Centrum (KCC)	Het KCC optimaliseert de dienstverlening en uitbreiding van taken. De kanalen post en sociale media worden toegevoegd. Op het gebied van bedrijfsvoering wordt geïnvesteerd in monitoring, sturing en kwaliteitsnormeringen. Alles met als doel de dienstverlening toegankelijker, begrijpelijker en efficiënter te maken.
Adres- en identiteitsfraude	Er wordt vanuit de Rijksoverheid meer ingezet op adres-en identiteitsfraude, de overheid ondersteunt dit ook vanuit de Landelijke Aanpak Adresfraude (LAA). Dit vraagt extra inzet van gemeenten. De gemeente krijgt maandelijks risicosignalen door en deze adressen moeten worden onderzocht door Burgerzaken. Dit komt bovenop de onderzoeken die binnen de gemeente al lopen. Het aantal onderzoeken neemt toe op het gebied van arbeidsmigranten en huur-en zorgtoeslagen fraude.
Toename controle brondocumenten	De gemeente heeft te maken met een sterke toename van inwoners die niet afkomstig zijn uit Nederland. Deze burgers moeten vanuit de wet Basisregistratie Personen (BRP) brondocumenten inleveren. In 2018 werden 98 brondocumenten ingeleverd, terwijl dit er in de eerste 9 maanden van 2019 liefst 282 waren. Een stijging van bijna 200% terwijl er nog 3 maanden resteren. Dit betreft geboorte, huwelijks-echtscheidingsakten en overlijdensakten. Deze documenten worden op echtheid gecontroleerd en daarna verwerkt in de BRP. Deze controle is bewerkelijk vanwege de diversiteit in documenten en de landen van herkomst.
Visie op dienstverlening	De ambities op het gebied van dienstverlening leggen we vast in een breed gedragen visie. Elke medewerker van de gemeente is daarbij een dienstverlener en een zogenaamde 'mogelijkmaker'. Dienstverlening staat voor iedere interactie en/of transactie tussen bewoners, bedrijven of instellingen en de gemeente. Belangrijke thema's zijn bijvoorbeeld klantgerichtheid op het gebied van informatievoorziening en het afnemen van (online) diensten. Er komt een onderzoek naar de mogelijkheden en consequenties om deels zonder afspraak langs te komen. Daarbij onderzoeken we ook of de openingstijden van het stadhuis aansluiten bij de behoefte van onze burgers.
Burgerpeiling	Op 10 oktober is de raad in kennis gesteld over de uitkomsten van de burgerpeiling 2019. De burgerpeiling heeft een aantal aandachtspunten opgeleverd. De aandachtspunten "relatie inwoner - gemeente" en "visie op dienstverlening" worden in 2020 uitgewerkt. Daarnaast worden de uitkomsten op wijkniveau ten aanzien van veiligheid en openbare ruimte geanalyseerd en in 2020 in plannen en acties verwerkt. De burgerpeiling dient als bouwsteen voor het ontwikkelen van nieuw beleid.

2.1.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
TV01 Bestuur	2.894	2.392	2.382	2.374	2.166	2.158
TV02 Burgerzaken	1.059	895	1.002	988	1.016	1.016
TV03 Beheer overige gebouwen en gronden	407	363	511	514	514	514
Lasten Bestuur en Ondersteuning	4.360	3.650	3.896	3.876	3.696	3.688
TV01 Bestuur	38	3	3	3	3	3
TV02 Burgerzaken	727	453	431	433	492	492
TV03 Beheer overige gebouwen en gronden	611	657	666	666	666	666
Baten Bestuur en Ondersteuning	1.376	1.112	1.100	1.102	1.161	1.161
Totaal saldo van baten en lasten	-2.984	-2.537	-2.796	-2.775	-2.536	-2.528
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-2.984	-2.537	-2.796	-2.775	-2.536	-2.528

Het verschil tussen de begroting 2019 en 2020 is hoofdzakelijk het gevolg van een verschuiving vanuit overhead TV04 naar TV03. Dit heeft geen budgettaire gevolgen. Het betreft de kosten van de gemeentelijke gebouwen aan het Stadhuisplein die niet dienen als algemene huisvesting voor het ambtenarenapparaat (t.w. het voormalig werkplein). Dit wordt onderdeel van TV03, overeenkomstig het voorschrift in het BBV.

In onderstaande tabel staan de investeringen die binnen dit programma vallen en met deze begroting 2020, vastgesteld worden:

Investerings (bedrag x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Buitenruimte gemeentehuis	100			
Totaal investeringen	100			

2.1.4 Met welke verbonden partijen doen we dit samen?

- GR Regio AV

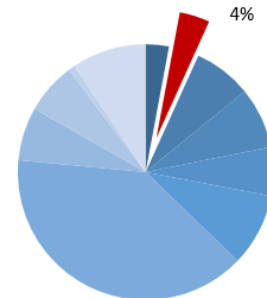
2.2 Programma 2 Veiligheid

Taakvelden

Crisisbeheersing en brandweer

Openbare orde en veiligheid

Lasten (100% = totale begroting)

2.2.1 Wat willen we bereiken?

Doel

Gorinchem is een schone, veilige en leefbare stad waarin bewoners zich veilig en prettig voelen. Dat doen we door een veilige en door burgers gewaardeerde sociale en fysiek leefomgeving te creëren. Aan de hand van de speerpunten uit het integraal veiligheidsprogramma 2019-2022 gaan we met inwoners, ondernemers en partners aan de slag.

Wijkgericht werken doen we op basis van vertrouwen en maatwerk. We stimuleren bewoners om een eigen bijdrage te leveren aan hun leefomgeving en we stimuleren bewonersparticipatie. Daarnaast zoeken we actief verbinding met wijkpartners.

Samen in de regio en met de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid beheersen we de veiligheidsrisico's van onder andere transport en opslag van gevaarlijke stoffen en zorgen we voor een adequate voorbereiding op de bestrijding van incidenten en crisis door een goede verbinding met hulpdiensten en een slagvaardige organisatie van gemeentelijke processen bij ernstige incidenten.

Vastgesteld beleid

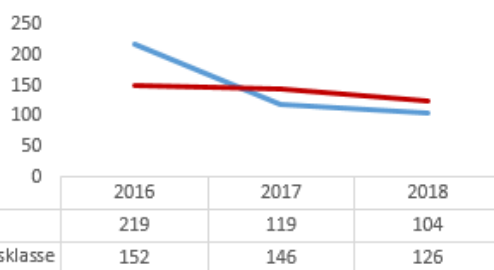
Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Prostitutiebeleid	2004
Coffeeshopbeleid	2012
BIBOB beleid	2014
Algemene Plaatselijke Verordening (APV)	2014
Integraal Veiligheidsplan	2019
Opiumwet 13B (beleidsregel)	2019
Evenementenbeleid	2019

Maatschappelijke effecten en indicatoren

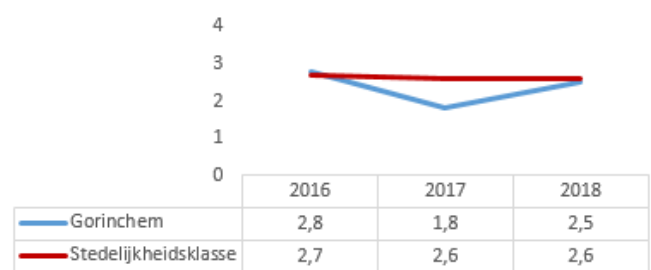
Hoe meten we dat?

Indicator	B/F	Eenheid	Soort
Verwijzingen Halt	B	Aantal per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar	PI
Winkeldiefstallen	B	Aantal per 1.000 inwoners	PI
Geweldsmisdrijven	B	Aantal per 1.000 inwoners	PI
Diefstallen uit woning	B	Aantal per 1.000 inwoners	PI
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	B	Aantal per 1.000 inwoners	PI
Aandeel dat zich veilig voelt in de buurt	F	% vanuit Gorcumse burgerpeiling	ME
Mate van overlast van buurtbewoners <i>Ten minste enige mate van overlast</i>	F	% vanuit Gorcumse burgerpeiling	ME

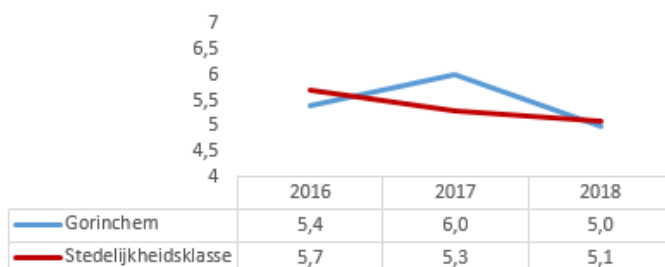
Verwijzingen Halt

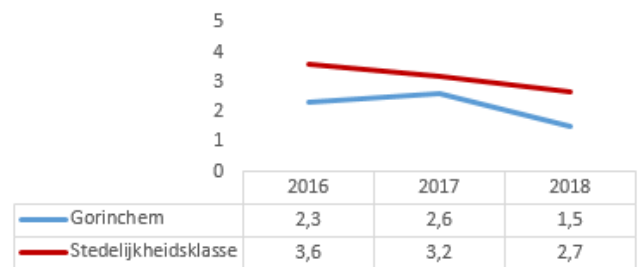
Winkeldiefstallen

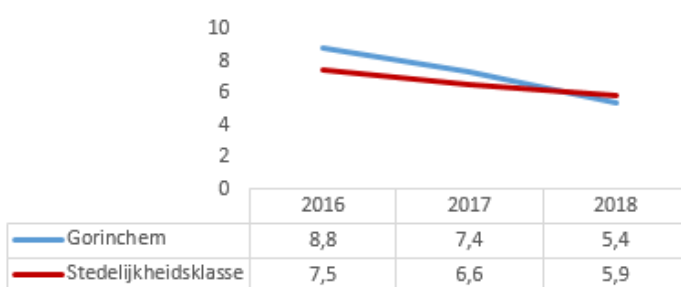
Geweldsmisdrijven

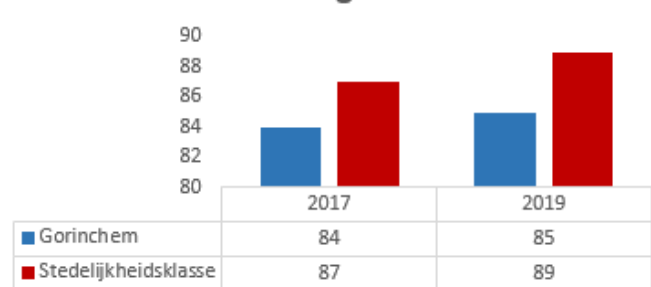
Diefstallen uit woning

Vernielingen en beschadigingen

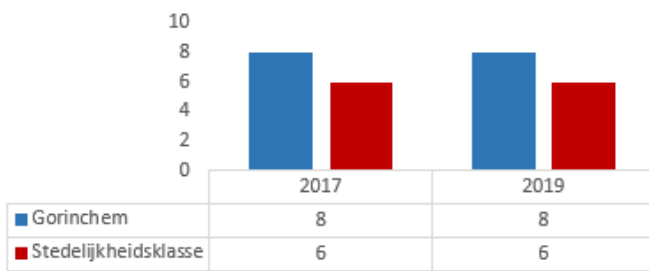

Voelt zich veilig in de buurt

Indicator	Streefwaarde 2020	Hoe willen we dit bereiken
Voelt zich veilig in de buurt	89 %	De streefwaarde is gebaseerd op de stedelijkheidsklasse Gorinchem. We bereiken de streefwaarde door het uitvoeren van diverse activiteiten zoals benoemd in het Integraal veiligheidsplan.

Overlast buurtbewoners

2.2.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Prioriteiten en aandachtspunten

Onderwerp	Toelichting prioriteiten
Integraal Veiligheidsplan	Het Integraal Veiligheidsplan is mei 2019 vastgesteld. Aan de hand van het uitvoeringsprogramma 2019-2020 wordt uitvoering gegeven aan de hierin genoemde speerpunten. Eind 2020 wordt het uitvoeringsprogramma geëvalueerd en een nieuw uitvoeringsprogramma voor 2021 opgesteld.
Cameratoezicht	Cameratoezicht is één van de onderdelen genoemd in het Integraal Veiligheidsplan. Regelmatig bekijken we met onze partners naar de noodzaak en behoefte van cameratoezicht in de stad.
Wijkgericht werken	In 2020 worden de 2 pilots wijkgericht werken geëvalueerd. Het gaat om de Gildewijk (met name rondom de Intervam-flats) en in de Haarwijk (rondom Wilhelminalaan/1 ^{ste} Kremlin). De bewoners- en ondernemersinitiatieven, het verbeteren van de fysieke woon- en leefomgeving, het versterken van de sociale cohesie en frequent toezicht en handhaving zijn belangrijke onderdelen van de wijkaanpak onder regie van de wijkcoördinator. In de overige wijken zijn maandelijks wijkoverleggen met wijkpartners om de leefbaarheid te vergroten en elkaar op de hoogte te houden.
Onderwerp	Toelichting aandachtspunten
Wijkagenten	De norm is 1 wijkagent per 5.000 inwoners, verdeeld per regionale eenheid. Bij de verdeling van de capaciteit binnen de regionale politie eenheid wordt ook gekeken naar de incidentenpatronen per 1.000 inwoners in een gemeente. In Gorinchem hebben wij 5 wijkagenten op 37.000 inwoners. In het RVO (regionaal veiligheidsoverleg burgemeesters en hoofd van de regionale politie eenheid) is de bezetting van de wijkagenten, als daar aanleiding voor is, onderwerp van gesprek.
Buurtpreventieteams	Buurtpreventieteam Oost beschikt over eigen budget, andere preventieteams hebben daaraan geen behoefte. Wijkbeheer ondersteunt de buurtpreventieteams.

Reguliere taken

Onderwerp	Toelichting
Wijkbeheer	De gemeente betreft actief haar wijkbewoners en zoekt de samenwerking met netwerkpartners op het gebied van de fysieke en sociale leefbaarheid.
Wijkveiligheid	De gemeente activeert bewoners om zelf bij te dragen aan wijkveiligheid, bijvoorbeeld door Whatsapp groepen. Daarnaast wordt integraal samengewerkt met politie, BOA's, jongerenwerkers, Poort6 en bijvoorbeeld bureau Halt voor zaken als jongerenoverlast, voorlichting over babbeltrucs en veilige horeca.
Burgerinitiatieven	De gemeente ondersteunt straat- en buurtactiviteiten en burgerinitiatieven vanuit <i>Blik in Actie</i> . Hierbij krijgen initiatienemers niet alleen financiële steun, maar kan de steun ook bestaan uit het leggen van verbindingen met het netwerk, kennis, materialen of praktische ondersteuning.
Port security	De gemeente heeft een havenbeveiligingsplan, houdt dit up-to-date en voert toezicht uit op de naleving van de wetgeving door de havenfaciliteit. De gemeente voert een veiligheidsanalyse uit op binnenkomende schepen.
Merwede Lingelijn	Het Platform Sociale Veiligheid (SV) Merwede LingeLijn (MLL) is opgericht om van de boemeltrein een goede en veilige treinverbinding te maken. Binnen het Platform SV wordt samengewerkt met Team Toezicht en Handhaving en de camera-uitleesruimte (CUR) van de gemeente. De partijen zetten zich gezamenlijk in voor het behoud en verbetering van het sociale veiligheidsniveau in de trein, de stations en de omgeving van de stations. Belangrijke middelen die worden ingezet zijn: cameratoezicht, fysiek toezicht, registratie en effectieve aanpak van incidenten, reizigersonderzoek en schouwen.
Evenementen	De gemeente verleent vergunningen voor evenementen en faciliteert, in samenwerking met veiligheidspartners en organisatoren, het veilige verloop van grootschalige evenementen. De regievoerder van de gemeente zorgt voor optimale afstemming en samenwerking. In de visie van de gemeente zijn veiligheid en leefbaarheid leidende uitgangspunten.
Toezicht en handhaving	De camera-observanten hebben een regisserende rol bij de inzet op incidenten en zijn informant voor de handhavende instanties. De Buitengewoon Opsporingsambtenaren (BOA's) houden toezicht op een gebied of activiteit en gaan waar nodig over tot handhaving. De BOA's worden ingezet voor meerdere taken zoals het marktmeesterschap, controle (stations) MLL, evenementen, naleving van APV, drank- en horecawet, controle uitstallingen en zwerfvuil, adrescontroles en toezicht havenfaciliteit.
Drugsaanpak	Gemeenten worden steeds vaker geconfronteerd met de aanwezigheid van handelshoeveelheden (hard)drugs, hennepkwekerijen en drugslaboratoria in woningen en panden. Vanuit het oogpunt van openbare orde en veiligheid, het beschermen van het woon- en leefklimaat en de volksgezondheid treedt de burgemeester streng op tegen drugshandel. Daarnaast heeft de aanpak van andere drugsoverlast hoge prioriteit. Dit vergt een samenwerking tussen politie, justitie en de gemeente. In de beleidsregel voor de toepassing van artikel 13b Opiumwet (ook wel de Wet Damocles genoemd) is ons beleid verankerd, ook de voorbereidende handelingen kunnen op basis hiervan aangepakt worden.
Ondermijning	Diverse vormen van criminaliteit kunnen onze samenleving ondermijnen, de boven- en onderwereld met elkaar vermengen en een eerlijk ondernemersklimaat negatief beïnvloeden. Hoewel ondermijnende criminaliteit niet altijd zichtbaar is in de openbare ruimte, kan het wel zichtbare gevolgen hebben. Denk aan branden veroorzaakt door hennepkwekerijen. Fenomenen als drugshandel en -productie, fraude en mensenhandel doen zich ook in Gorinchem voor. De essentie van de bestuurlijke aanpak van georganiseerde criminaliteit is "barrières opwerpen" en hinderen. Met onze middelen kunnen we, in samenwerking met partners, de criminele industrie verstoren.

2.2.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
TV11 Crisisbeheersing en Brandweer	3.068	3.096	3.052	3.052	3.052	3.052
TV12 Openbare orde en Veiligheid	2.610	1.883	2.037	1.586	1.586	1.585
Lasten Veiligheid	5.677	4.979	5.089	4.638	4.638	4.637
TV11 Crisisbeheersing en Brandweer	260	126	126	126	126	126
TV12 Openbare orde en Veiligheid	761	702	637	337	337	337
Baten Veiligheid	1.021	828	764	464	464	464
Totaal saldo van baten en lasten	-4.656	-4.151	-4.325	-4.175	-4.174	-4.174
Mutaties reserves	600	0	0	0	0	0
Resultaat	-4.056	-4.151	-4.325	-4.175	-4.174	-4.174

Het verschil tussen de begroting 2019 en 2020 wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat de coördinator van de BOA'S vanaf 2020 voor rekening komt van de gemeente i.p.v. de politie. Deze kosten zijn voor de jaren 2021-2023 niet meegenomen. De werkzaamheden aan de reizigerstunnel bij het station zijn in de Turap 2019 doorgeschoven naar 2020 (€ 300.000). Na 2021 zijn deze kosten niet meer opgenomen.

In onderstaande tabel staan de investeringen die binnen dit programma vallen en met deze begroting 2020, vastgesteld worden:

Investeringen (bedrag x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
CUR hard- en software	44			
Totaal investeringen	44	-	-	-

In onderstaande tabel staan de subsidies vermeld, die binnen dit programma verstrekt worden:

Subsidies (bedrag x € 1.000)	Bedrag
Dierenasiel Gorinchem	44
Bureau Halt	1

2.2.4 Met welke verbonden partijen doen we dit samen?

- GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid
- GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid
- Merwede Lingelijn Beheer B.V.

2.3 Programma 3 Verkeer en vervoer

Taakvelden

Verkeer en vervoer

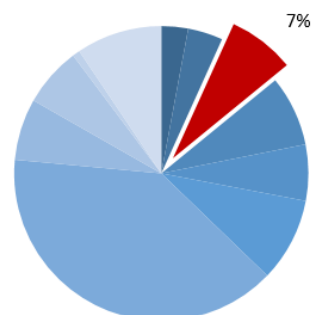
Parkeren

Recreatieve havens

Economische havens en waterwegen

Openbaar vervoer

Lasten (100% = totale begroting)

2.3.1 Wat willen we bereiken?

Doel

Bewoners, ondernemers en bezoekers zijn tevreden over de bereikbaarheid, (verkeers)veiligheid en bruikbaarheid van wegen, water- en spoorwegen binnen de gemeente.

Vastgesteld beleid

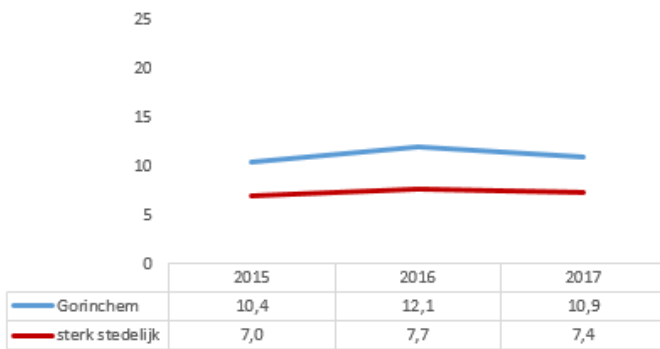
Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Kadernota Infrastructuur	2007
Startnotitie A27	2007
Fietsplan	2013
Regionaal verkeers- en vervoersplan	2014
Schoon en Heel	2014
Verkeerstructuurplan Binnenstad	2016
Raadsopdracht Mobiliteit	2017
Parkeerverordening Gemeente Gorinchem	2019

Maatschappelijke effecten en indicatoren

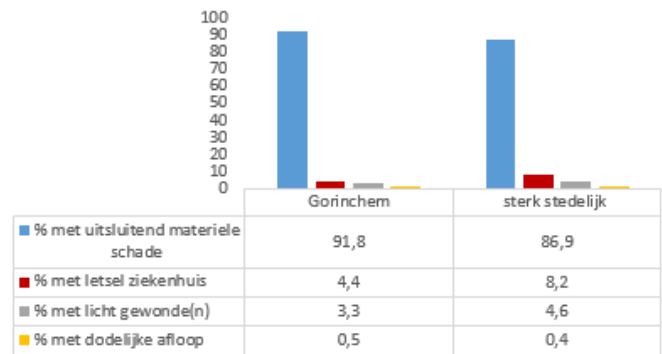
Hoe meten we dat?

Indicator	B/F	Eenheid	Soort
Geregistreerde verkeersongevallen	F	Aantal per 1.000 inwoners	ME
Geregistreerde ongevallen naar soort	F	in %	ME

Geregistreeerde verkeersongevallen

Geregistreeerde ongevallen naar soort 2017

2.3.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Prioriteiten en aandachtspunten

Onderwerp	Toelichting prioriteiten
Mobiliteitsvisie en -plan	Door het beperkte aantal oost-west verbindingen is de verkeersinfrastructuur erg kwetsbaar, daardoor verkiest een groot gedeelte van de inwoners de auto boven de fiets voor verplaatsingen binnen Gorinchem. In 2020 wordt op basis van de Mobiliteitsvisie 2040 een Uitvoeringsplan met concrete maatregelen en een planning opgesteld waarmee de stad Gorinchem op lange termijn bereikbaar, verkeersveilig en duurzaam wordt en blijft. Vooruitlopend op het uitvoeringsplan worden in 2020 diverse quick-win maatregelen uitgevoerd vb. mobiliteitsmanagement, verbetering bewegwijzering en verbetering aansluiting OV van/naar Breda en Utrecht.
Fietsparkeerplekken	De pilot met de bewaakte fietsenstalling loopt nog tot de zomer van 2020. Op basis van het gebruik wordt de exploitatie van de fietsenstalling al dan niet voort gezet. Daarnaast verbeteren we de fietsparkeerplaatsen d.m.v. fietsaanleunbeugels en fietsparkeervakken bij locaties waar veel fietsers komen zoals, winkelcentra en publieke voorzieningen.
Vergroten parkeercapaciteit	Op 1 januari 2019 is de nieuwe parkeerverordening in werking getreden. De parkeerdruk in de binnenstad blijft op bepaalde momenten erg hoog. Dit is (vooral 's avonds, in het weekend en bij de grotere activiteiten) het geval. De beschikbare parkeergelegenheid in en om de binnenstad is beter te benutten en mogelijk uit te breiden. In 2020 wordt het nieuwe parkeerbeleid vastgesteld, dat past bij de toekomstige ontwikkelingen en ambities van de stad. Tevens wordt de uitbreiding van de parkeergarages verder voorbereid.

Onderwerp	Toelichting aandachtspunten
Creëren parkeergelegenheid	Het creëren van extra permanente parkeergelegenheid is onderdeel van het op te stellen parkeerbeleid. Hierin nemen we ook de realisatie van overstapmogelijkheden op OV en/of fiets mee. Door het efficiënter gebruik van de parkeercapaciteit bij kantoren kan extra parkeerruimte rondom de binnenstad voor bewoners beschikbaar komen.
Inrichting E-laad infrastructuur	De vastgestelde beleidsregels maken het inmiddels mogelijk dat alle aanvragen voor E-laadstations kunnen rekenen op een zo spoedig mogelijke afhandeling door de gemeente.
Intergemeentelijke lobby's	<p>De lobby van de A27 is verschoven van het op de agenda krijgen en houden naar het met prioriteit uitvoeren van de werkzaamheden voor het wegvak Werkendam – Scheiwijk inclusief aansluiting Groote Haar en de realisatie van diverse maatregelen om de bereikbaarheid van Gorinchem voor forenzen en bedrijven te behouden en de overlast voor bewoners van Gorinchem tijdens de bouwwerkzaamheden zoveel mogelijk te beperken. Voor deze lobby wordt samengewerkt met de gemeenten en Waterschappen aan de A27.</p> <p>De lobby van de A15 blijven wij voortzetten. Doel hiervan is het gericht op de kaart houden van het project en het behalen van de planning (2025 – eerste schop in de grond). Deze lobby samen met de regio Drechtsteden de Provincie Zuid-Holland en de Zuidelijke gemeente van Zuid Holland wordt verder geïntensiveerd.</p>

Reguliere taken

Onderwerp	Toelichting
Planologie	Bij de planologische ontwikkelingen houden we rekening met verkeer- en vervoeraspecten.
Inrichting Openbare ruimte	Bij onderhoud aan de openbare ruimte zoeken we naar kansen om de totale inrichting te verbeteren. Zo sluiten we aan bij doelen van de inclusieve samenleving, citymaking- projecten en duurzaamheid.
Regionale samenwerking	Regionaal werken we samen op het gebied van de veerdienst, verkeersveiligheid, verkeersbeleid en afstemming van wegwerkzaamheden.
Verkeersveiligheid	Diverse verkeersveiligheidsprojecten voeren we uit op het gebied van verkeersgedrag. Daarnaast passen we maatwerk toe ter verbetering van de verkeersveiligheid.
Evenementen en activiteiten	Bij evenementen en activiteiten houden we rekening met verkeer- en parkeeraspecten.
Veerdienst	We onderhouden diverse veerverbindingen, werken hiervoor samen met meerdere oevergemeenten in de regio, verzorgen calamiteitenbestrijding op het water en bieden vraagafhankelijk vervoer over water. Dit willen we zo duurzaam mogelijk gaan doen en stappen ook daarom (gedeeltelijk) over naar elektrisch varen. We verwachten in 2022 twee elektrische schepen in de vaart te nemen. Hiervoor is een nieuwe businesscase uitgewerkt. De oude businesscase is teruggedraaid in de begroting 2020-2023. Na besluitvorming over de aanbesteding zullen de financiële effecten van de nieuwe businesscase verwerkt worden in de begroting.
Lingehaven	<p>Wij exploiteren de passanten ligplekken in hartje binnenstad, de ligplaatsen in de historische haven en de steiger voor passagiersschepen Buiten de Waterpoort. Daarnaast beheren en bedienen we de Lingesluis. De Lingehaven is gecertificeerd met de Blauwe Vlag (betrouwbaar, veilig, schoon) en sinds 2 jaar hebben we ook Groene Wimpel (koploper in groen, ambities in duurzaamheid, innovatie). De Open Havendag en Botenbeurs zijn jaarlijks terugkerende evenementen die wij van a tot z organiseren.</p> <p>Een aantal belangrijk lopende zaken in de Lingehaven van nu zijn:</p> <ul style="list-style-type: none">- In 2020 is het document "toekomst visie Lingehaven" gereed als leidraad en kompas.- Riviercruise is explosief groeiend en Lingehaven werkt aan een gedegen toekomstgericht voorstel voor de riviercruise in en rond Gorinchem.- Betalen met een app voor je stroom en havengeld in de Lingehaven? Het is ons streven dit seizoen 2020 aan te bieden. De optie "ouderwets betalen" blijft ook nog bestaan.- Het voorzieningengebouw Lingehaven moet na ruim 30 jaar vernieuwd worden. Investeren in kostbaar onderhoud hebben we bevroren waar dat kan. We zijn bezig met een voorstel naar een grondig vernieuwd energieneutraal modern sanitair gebouw. Streven is gas eruit, innovatief en duurzaam.
Parkeren	We exploiteren de betaalde parkeervoorzieningen en reguleren de parkeerbehoefte.
Leefvoorzieningen	Het kwaliteitsniveau van de leefvoorzieningen handhaven we op basis van de vastgestelde beleidskaders.

2.3.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
TV21 Verkeer en vervoer	4.561	4.690	4.500	4.713	5.171	7.099
TV22 Parkeren	867	960	1.000	916	913	904
TV23 Recreatieve Havens	537	585	576	575	575	581
TV24 Economische Havens en waterwegen	30	27	24	24	24	24
TV25 Openbaar vervoer	3.286	2.904	2.975	3.019	3.055	3.054
Lasten Verkeer en vervoer	9.281	9.166	9.075	9.247	9.738	11.661
TV21 Verkeer en vervoer	367	320	320	320	320	320
TV22 Parkeren	729	689	689	689	689	689
TV23 Recreatieve Havens	94	116	116	116	116	116
TV24 Economische Havens en waterwegen	156	116	117	117	117	117
TV25 Openbaar vervoer	2.895	2.631	2.626	2.626	2.756	2.756
Baten Verkeer en vervoer	4.240	3.872	3.867	3.867	3.997	3.997
Totaal saldo van baten en lasten	-5.041	-5.295	-5.207	-5.379	-5.741	-7.664
Mutaties reserves	0	-420	-650	-450	45	1.845
Resultaat	-5.041	-5.715	-5.857	-5.829	-5.696	-5.819

Bij raadsbesluit 2019-2325 heeft de raad ingestemd met de renovatie en herinrichting van de Banneweg. Een deel van de kosten wordt gedekt uit het onderhoudsbudget Wegen, wat hiervoor met € 500.000 is verlaagd. De uitvoering van dit project vindt vanaf 2020 plaats. De dekking komt nu uit het onderhoudsbudget Wegen in 2020 en in 2021, beide voor € 250.000.

In onderstaande tabel staan de investeringen die binnen dit programma vallen en met deze begroting 2020, vastgesteld worden:

Investerings (bedrag x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Openbare verlichting	159	159	158	158
Vervangen straatmeubilair	92	92	92	92
Vervangen verkeersborden	40	40	40	41
Bastion II	1.000			
Mobiliteit	500			
Voorzieningengebouw Kriekenmarkt		100	115	
Illuminatieplan 2020	50	50	50	
Totaal investeringen	1.841	441	455	291

Bastion II

Voor de aanpassing van het openbaar gebied in Bastion II is bij amendement 4 van de Perspectiefnota 2017-2020 € 1 mln. beschikbaar gesteld.

Mobiliteit

In 2020 worden diverse Quick-Win-maatregelen uitgevoerd. Daarbij kan gedacht worden aan het aanleggen van een (snel)fietsroute tussen Hardinxveld en Gorinchem, het verbeteren van het fietsparkeren, mobiliteitsmanagement en de verbetering van Gorinchem met het openbaar vervoer. Voor het uitvoeren van diverse quick-wins op het gebied van mobiliteit is bij de PPN 2020-2023 € 0,5 mln. investeringsbudget beschikbaar gesteld.

2.3.4 Met welke verbonden partijen doen we dit samen?

- GR Bureau Openbare Verlichting
- GR Regio AV
- Merwede Lingelijn Beheer B.V.

2.4 Programma 4 Economie

Taakvelden

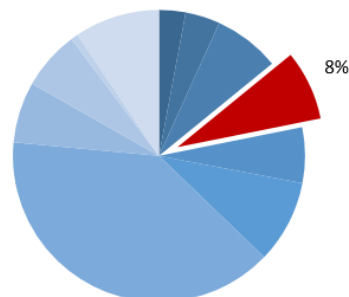
Economische ontwikkeling

Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

Economische promotie

Lasten (100% = totale begroting)

2.4.1 Wat willen we bereiken?

Doel

Gorinchem is een economisch vitale stad, aantrekkelijk voor bewoners, ondernemers en bezoekers.

Vastgesteld beleid

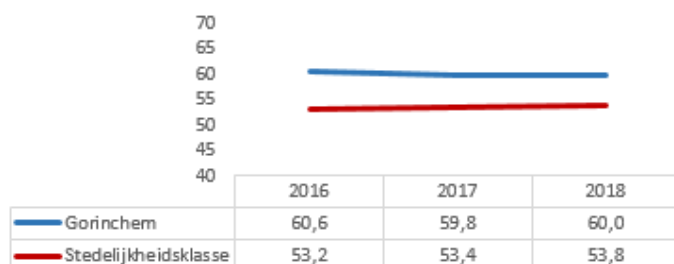
Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Gemeentelijke structuurvisie	2009
Raadsbesluit strategie citymarketing	2017
Winkeltijdenverordening	2017

Maatschappelijke effecten en indicatoren

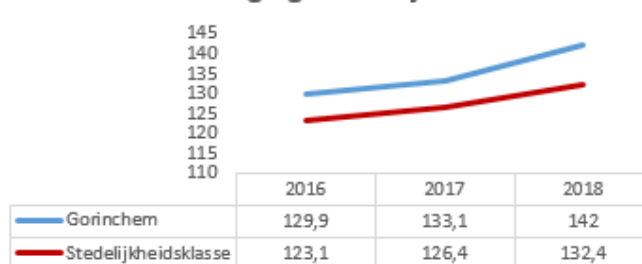
Hoe meten we dat?

Indicator	B/F	Eenheid	Resultaat	Soort
Functiemenging <i>Verhouding tussen woningen en banen</i>	B	% 0 = alleen woningen, 100 = alleen banen		PI
Vestigingen van bedrijven	B	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar		PI
Waardering vestigingsklimaat gemeente	F	Score 1-10	onbekend	ME
Waardering ondernemingsklimaat gemeente	F	Score 1-10	6,8	ME
Aantal overnachtingen op camperplaatsen	F	Aantal per jaar		PI

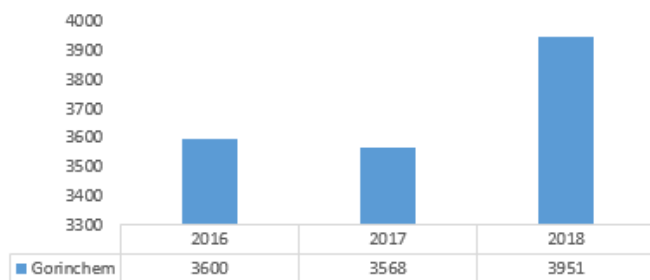
Functiemenging

Vestigingen bedrijven

Overnachtingen camperplaatsen

2.4.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Prioriteiten en aandachtspunten

Onderwerp	Toelichting prioriteiten
Verbetering ondernemers en vestigingsklimaat	De ontsluiting van het bedrijventerrein Groote Haar maakt onderdeel uit van het project A-27. Tot het moment dat Groote Haar beschikbaar komt, is het enige beschikbare bedrijventerrein Oost II. Omdat de beschikbaarheid van bedrijfsgrond hier zeer beperkt is, wordt een stringent uitgiftebeleid gehanteerd. We geven voorrang aan bedrijven uit Gorinchem met een ruimtevraag en aan bedrijven met een meerwaarde op het gebied van duurzaamheid, werkgelegenheid en innovatie. Voorts is de aandacht gericht op het behouden van bestaande bedrijven. Daarvoor wordt het economisch profiel van Gorinchem verder aangescherpt en vertaald naar acties voor verdere verbetering van het ondernemers en vestigingsklimaat. Het georganiseerde bedrijfsleven waaronder de IKG en de G11 wordt hierbij betrokken evenals de op te stellen economische visie.

Onderwerp	Toelichting aandachtspunten
Samenwerking ondernemers, overheid en onderwijs	Samenwerking tussen ondernemers, overheid en onderwijs vindt op regionale schaal plaats binnen de arbeidsmarktregio Gorinchem. Vanuit een gezamenlijk initiatief van scholen, bedrijven en onderwijs. (School & Bedrijf), wordt gewerkt aan een verbetering van de aansluiting op de arbeidsmarkt. In 2020 richt School & Bedrijf zich op innovatie en maatwerk. Daarnaast wordt techniekonderwijs verder ontwikkeld. Het Leerwerkloket gaat meer nadruk leggen op het taalonderwijs binnen de integrale aanpak van leren en werken. Daarnaast wordt door het loket een ondersteunende marketing- en communicatiecampagne gevoerd.
DOE-agenda	De DOE-agenda is een regionaal actieplan van de arbeidsmarktregio. Doel van dit plan is om de arbeidstoeleiding te verbeteren van mensen die willen en kunnen werken, maar niet zelfstandig de weg naar werk weten te vinden. De Doe-agenda verbindt en versterkt bestaande initiatieven. Speerpunten zijn de ambachtsschool nieuwe stijl, oprichten van een digitaal platform scholing, peer to peer connection en instroom van statushouders in de zorg. Voor de uitvoering van de Doe-agenda is door het Ministerie van Sociale Zaken voor 2019 € 1 mln beschikbaar gesteld. Bij een goede uitvoering is voor 2020 nogmaals € 1 mln. beschikbaar. De DOE-agenda maakt onderdeel uit van de bestuursagenda van de arbeidsmarktregio.
Economische visie	Door macro economische en regionale ontwikkelingen is een nieuwe realiteit ontstaan. Met de opstelling van een economische visie wordt aangegeven hoe met deze ontwikkelingen wordt omgegaan. Hiervoor wordt uitgegaan van de eigen kracht, trends en ontwikkelingen als de next economy en de ontwikkelingen in regio's rondom Gorinchem. Bezien wordt of de traditoneel aanwezige maakindustrie hierin een rol kan spelen. En zijn er mogelijke bedreigingen die het hoofd moeten worden geboden?
Digitale bereikbaarheid	Snel en betrouwbaar internet is voor bedrijven en onze inwoners een belangrijke basisvoorziening. Deze voorziening wordt binnen onze gemeente door verschillende marktpartijen aangeboden. Als gemeente faciliteren wij deze bedrijven maximaal, zodat zij deze voorzieningen kunnen aanbieden en uitrollen. We staan positief tegenover alle initiatieven tot een verdere verglazing van onze gemeente door deze netbeheerders, maar de verdere uitbreiding van de bestaande glasvezelnetwerken, bijvoorbeeld tot in de woning, is sterk afhankelijk van de commerciële belangen van netbeheerders, marktwerking en mogelijke concurrentie van alternatieven. Gezien de vele marktpartijen binnen onze gemeente, alsmede vanwege de grote financiële risico's, hebben wij zelf niet de intentie om te participeren in de aanleg van een eigen glasvezelnetwerk. Dit laten we graag over aan de commerciële partijen, die wij uiteraard wel onze volle medewerking verlenen. Tijdens de voorbereidingsfase, voorafgaand aan de aanleg en/of revitalisering van bedrijventerreinen en woonwijken, worden door de gemeente Gorinchem uiteraard wel afspraken gemaakt met de telecommunicatiebedrijven over het gelijktijdig aanleggen van glasvezelnetwerken in deze gebieden, zodat het ondernemings- en vestigingsklimaat voor bedrijven en inwoners aantrekkelijker wordt.

Reguliere taken

Onderwerp	Toelichting
Toerisme	De vesting is het icoon van de stad. Daarom leggen we een accent op het versterken van de belevingswaarde van de historische binnenstad. Daarnaast zetten we in op verbindingen met de regio, zowel in fysieke zin, als in regionale toeristische samenwerkingsverbanden. Met deze lokale en regionale kwaliteiten zetten we in op meer bezoekers en willen we (nieuwe) inwoners en bedrijven aan ons binden.
Detailhandel	Als onderdeel van een bredere visie op de toekomst van de binnenstad werken we in samenwerking met alle relevante partijen actief aan een toekomstgericht beleid voor de detailhandel. Centraal hierbij staat het op peil houden van een aantrekkelijk winkelgebied, onder meer via keuzes op het gebied van functieverbreiding en ruimte voor innovatie.
Gorinchem Citymarketing (GCM)	Met de stichting Gorinchem Citymarketing (GCM) wordt een dienstverleningsovereenkomst afgesloten. GCM verzorgt de operationele citymarketing gericht op de doelgroepen bezoekers, bewoners en bedrijven. Voor de citymaking heeft GCM een adviesfunctie gekregen. De raadsopdracht binnenstad/stadspromotie 2015 is de basis om te komen tot een samenwerking met een 50/50 verdeling van de wederzijdse investeringen in tijd en geld.
Regionaal Maatschappelijke Agenda	Wij werken ook in 2020 mee aan de opgave maritieme maakindustrie, de opgave vrijetijdseconomie en de opgave bedrijventerreinen. Voor de opgaven maritieme maakindustrie en bedrijventerreinen wordt de inhoud van de opgaven voor de komende jaren herijkt.

2.4.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
TV31 Economische ontwikkeling	476	628	301	301	301	301
TV32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.825	12.103	9.152	8.339	6.227	3.388
TV33 Bedrijfsloket en - regelingen	29	34	24	24	24	24
TV34 Economische promotie	436	585	788	719	621	628
Lasten Economie	2.765	13.350	10.264	9.383	7.173	4.341
TV31 Economische ontwikkeling	6	0	0	0	0	0
TV32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	3.135	12.061	9.011	8.199	6.089	3.250
TV33 Bedrijfsloket en - regelingen	164	182	183	183	183	183
TV34 Economische promotie	4	0	0	0	0	0
Baten Economie	3.309	12.242	9.194	8.382	6.272	3.433
Totaal saldo van baten en lasten	544	-1.108	-1.070	-1.001	-901	-908
Mutaties reserves	0	0	50	50	50	50
Resultaat	544	-1.108	-1.021	-951	-852	-858

TV32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur - Oost II

De lasten en baten op taakveld 32 fluctueren jaarlijks als gevolg van de ontwikkeling van de diverse grondexploitaties. De uitgifte van het bedrijventerrein Oost II is vergevorderd. Er wordt verwacht dat Oost II in 2021 is uitverkocht. De uitgifte van de percelen verliep minder voortvarend dan voorzien, waardoor er zowel baten als lasten in 2019 zijn doorgeschoven naar 2020. Dit was mede het gevolg van een uitgebreide bestemmingsplanherziening voor de vestiging van een grote hotelketen. De looptijd van de grondexploitatie moeten worden bijgesteld naar 2021.

In onderstaande tabel staan de investeringen die binnen dit programma vallen en met deze begroting 2020, vastgesteld worden:

Investerings (bedrag x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Citymaking	100			
Totaal investeringen	100	-	-	-

In onderstaande tabel staan de subsidies vermeld, die binnen dit programma verstrekt worden:

Subsidies (bedragen x € 1.000)	Bedrag
Bedrijfsinvesteringszone	140
Binnenstadsmanagement	103
Toeristische beleid/VVV	184

2.4.4 Met welke verbonden partijen doen we dit samen?

- GR Regio AV
- C.V. Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Schelluinen (ROM-S), Beheer B.V. ROM-S

2.5 Programma 5 Onderwijs

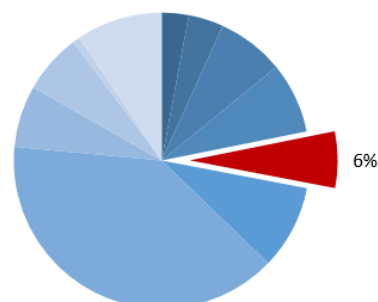
Taakvelden

Openbaar basisonderwijs

Onderwijshuisvesting

Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Lasten (100% = totale begroting)

2.5.1 Wat willen we bereiken?

Doel

Gorinchem faciliteert een maximaal innovatief en duurzaam onderwijsklimaat. Voor innovatie is optimale samenwerking tussen de partners in onze onderwijsregio vereist.

Vastgesteld beleid

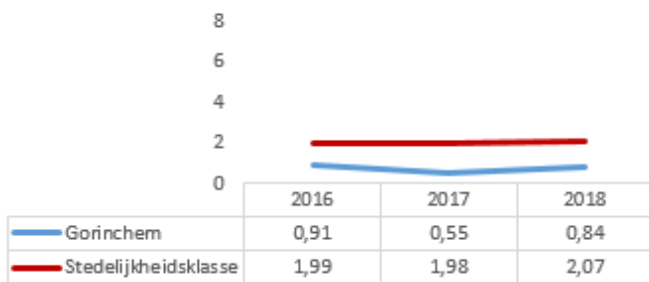
Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Beleidsnota Brede Scholen	2019
Integraal Huisvestingsplan (IHP) Onderwijs	2011
- IHP Voorgezet onderwijs	2014
- IHP Speciaal onderwijs	2015
- IHP Gorinchem-Oost	2017

Maatschappelijke effecten en indicatoren

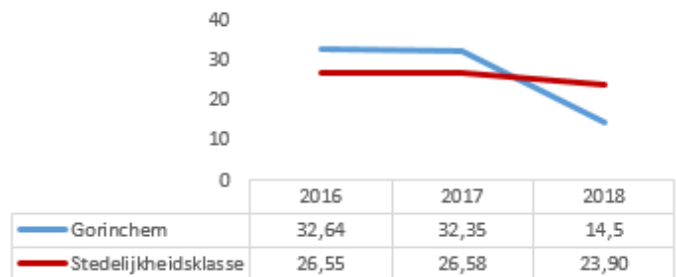
Hoe meten we dat?

Indicator	B/F	Eenheid	Soort
Absoluut verzuim <i>Leerplichtigen die niet staan ingeschreven op een school</i>	B	Aantal per 1.000 leerlingen	PI
Relatief verzuim <i>Leerplichtigen die zijn ingeschreven op een school maar ongeoorloofd afwezig zijn</i>	B	Aantal per 1.000 leerlingen	PI
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (VSV-ers)	B	% van het aantal leerlingen (12 - 23 jaar)	PI

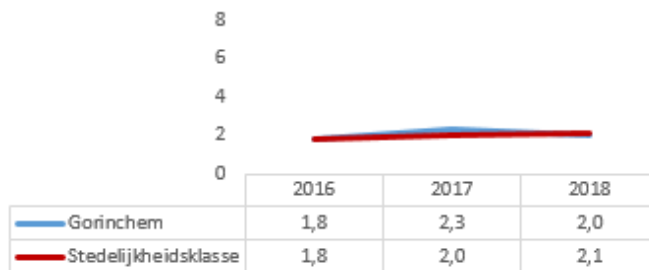
Absoluut verzuim

Relatief verzuim

Voortijdige schoolverlaters

2.5.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Prioriteiten en aandachtspunten

Onderwerp	Toelichting prioriteiten
Taalpact	In februari 2019 is in de regio een Taalpact ondertekend om laaggeletterdheid te bestrijden. In 2020 wordt er invulling en uitvoering gegeven aan het Taalpact. Er zal een plan van aanpak worden geschreven met daarin de ambities uit het Taalpact. Begin 2020 zal er opnieuw een werkatelier georganiseerd worden. Tijdens het werkatelier worden de plannen voor 2020 en verder besproken.
Onderwerp	Toelichting aandachtspunten
Stagemogelijkheden	In overleg met School en Bedrijf wordt bekeken hoe we de stagemogelijkheden vanuit de Arbeidsmarktregio Gorinchem bij diverse hbo instellingen onder de aandacht kunnen brengen zodat de studenten behouden blijven voor bedrijven stad en regio.
Integraal Huisvestingsplan (IHP)	Er wordt gewerkt aan een nieuw Integraal Huisvestingsplan (IHP) Onderwijs. Dit IHP komt in overleg met alle schoolbesturen tot stand. In dit IHP wordt ook het Binnenklimaat voor de oude basisscholen meegenomen.
Regionale beroepen- en innovatiecampus (RBIC)	Met een Regionale Beroepen en Innovatiecampus wil de gemeente een bijdrage leveren aan onderwijshuisvesting die meer ruimte biedt voor samenwerking, doorlopende leerlijnen en synergie tussen de VMBO en MBO scholen in Gorinchem, het bedrijfsleven, instellingen en andere partijen zoals bijvoorbeeld afstudeerders in het hoger onderwijs. Dit met behoud van de eigen identiteit van onze scholen. Doel is om voor leerlingen opleidingen te kunnen ontwikkelen en aanbieden die goed aansluiten bij actuele en toekomstige vragen uit de arbeidsmarkt.

Reguliere taken

Onderwerp	Toelichting
Leerplicht	We zien erop toe dat voortijdig schoolverlaten wordt voorkomen. De uitvoering ligt bij Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten (BLVS).
Ondernemersprijs voor scholieren	De Gorinchemse ondernemersprijs voor scholieren wordt gecontinueerd.
Onderwijshuisvesting	Zorgen voor adequate onderwijshuisvesting. In 2020 ligt de nadruk op de voorbereiding en start van de bouw van de brede school Hoog Dalem, de verduurzaming van enkele schoolgebouwen, de uitbreiding van het Technasium en de start van de voorbereidingen voor de regionale beroepen- en innovatiecampus (RBIC). Daarnaast wordt het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs geactualiseerd, waarbij duurzaamheid een belangrijk aandachtspunt is.
Speciaal onderwijs	De inzet op het 'thuisnabij onderwijs' zetten we voort.
Leerlingenvervoer	We verzorgen en bekostigen het leerlingenvervoer.
Onderwijs aan vluchtelingen	Het onderwijs aan kinderen van statushouders wordt verzorgd via de internationale schakelklassen (ISK). De ISK is gehuisvest in het Omnia College.
Onderwijsachterstandenbeleid	We pakken onderwijsachterstanden aan door de inzet van onder meer Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE), schakelklassen, taalprojecten, naschoolse activiteiten en logopedie. In 2020 moeten de uren voor de kinderen met een VVE-indicatie worden uitgebreid.
Volwasseneneducatie	In het kader van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) is de gemeente Gorinchem door het Rijk aangewezen als centrumgemeente in de arbeidsmarktregio voor het verzorgen van volwasseneneducatie in de arbeidsmarktregio Gorinchem. Hiervoor wordt een regionaal programma opgesteld.
Brede scholen	We continueren de doorontwikkeling van de Brede Scholen met extra aandacht voor de wijkfunctie. Dit doen we in samenhang met de ontwikkeling Integraal Kind Centra (IKC).

2.5.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
TV41 Openbaar basisonderwijs	187	227	197	197	196	196
TV42 Onderwijshuisvesting	3.350	3.009	2.929	3.107	3.331	3.286
TV43 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	5.250	5.161	5.040	4.824	4.854	4.852
Lasten Onderwijs	8.787	8.396	8.166	8.128	8.382	8.334
TV42 Onderwijshuisvesting	131	159	232	231	286	283
TV43 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.331	2.162	2.108	2.108	2.108	2.108
Baten Onderwijs	2.461	2.321	2.340	2.339	2.394	2.391
Totaal saldo van baten en lasten	-6.326	-6.075	-5.826	-5.789	-5.988	-5.943
Mutaties reserves	-171	226	226	0	0	0
Resultaat	-6.497	-5.849	-5.600	-5.789	-5.988	-5.943

De meerjarige verschillen aan de lastenzijde van TV 42 worden met name verklaard door de toename van de kapitaallasten als gevolg van de voorgenomen investeringen (zie hieronder).

In onderstaande tabel staan de investeringen die binnen dit programma vallen en met deze begroting 2020, vastgesteld worden:

Investerings (bedrag x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Brede school Hoog Dalem	2.682	1.486		
Beroepencampus	1.500	2.500	3.000	8.000
Binnenklimaat scholen lasten	1.000			
baten	-500			
IHP overig		500		
Uitbreiding Fortes/lyceum/sporthal Fortes OKK	1.190			
Totaal investeringen	5.872	4.486	3.000	8.000

Brede school Hoog Dalem

Als gevolg van de besluitvorming over het Integraal Huisvestingsplan (IHP) Gorinchem Oost in de raad van 18 mei 2017 (2017-1787) is een bedrag voor de brede school in Hoog Dalem beschikbaar gesteld.

Beroepencampus

Voor de realisatie van een beroepencampus/leerpark voor alle VMBO-scholen wordt een bedrag van in totaal € 15 mln. beschikbaar gesteld.

Binnenklimaat scholen

Als gevolg van de aangenomen motie Binnenklimaat in de raadsvergadering van 18 oktober 2018 wordt een bedrag van € 1 mln. begroot. Met schoolbesturen gaan we in gesprek over de aanpassing van de luchtcirculatiesystemen in oude schoolgebouwen van het primair onderwijs. Het is onze intentie dat de schoolbesturen een bijdrage leveren ter hoogte van 50% van de kosten.

IHP overig

Voor aandachtspunten binnen het IHP als kwaliteit schoolgebouwen, duurzaamheid, capaciteitsbehoefte en voor eventuele tegenvallers/meerkosten bij lopende nieuwbouwprojecten is € 500.000 in de begroting opgenomen.

Uitbreiding Fortes/lyceum/sporthal Fortes OKK

Voor de inplandige verplaatsing van het technasium Fortes en de verbetering van de aansluiting tussen onderwijs en de arbeidsmarkt en de nieuwbouw van een noodzakelijke gymzaal is € 1.490.000 beschikbaar gesteld, waarvan € 1.190.000 in 2020.

In onderstaande tabel staan de subsidies vermeld, die binnen het programma worden verstrekt:

Subsidies (bedragen x € 1.000)	Bedrag
SKG	473
Avres	11
Schoolbesturen	32

2.5.4 Met welke verbonden partijen doen we dit samen?

- GR Dienst Gezondheid & Jeugd
- GR AVRES

2.6 Programma 6 Sport, cultuur en recreatie

Taakvelden

Sportbeleid en activering

Sportaccommodaties

Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

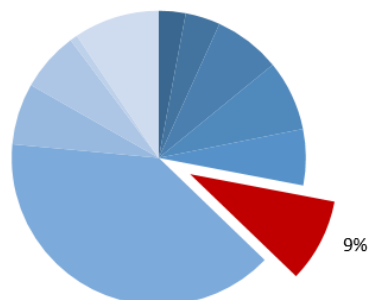
Musea

Cultureel erfgoed

Media

Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Lasten (100% = totale begroting)

2.6.1 Wat willen we bereiken?

Doel

Gorinchem is een aantrekkelijke stad waarin veel te doen en te beleven is op het gebied van sport, cultuur en recreatie.

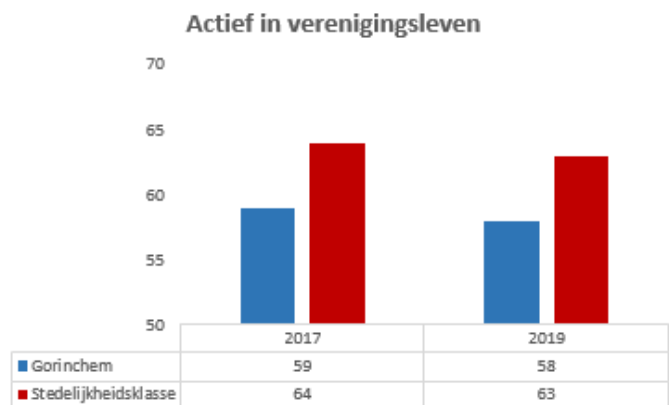
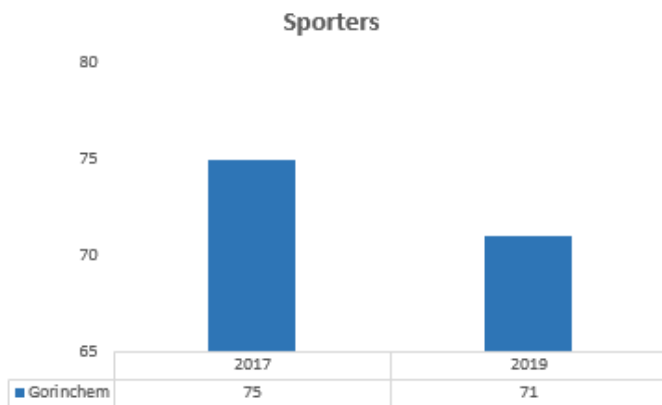
Vastgesteld beleid

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Archeologiebeleid	2010
Cultuurvisie Gorinchem/Toekomstbeeld Cultuur 2013-2018	2013
Beleidsregel aanleg buitensportvelden	2016
Visie 'De Kracht van Sport' (2017-2021)	2016
Vestingplan	2017
Speelruimteplan 2018-2027 'Een leven lang plezier'	2017
Emancipatie- en diversiteitsbeleid (2018-2023)	2018

Maatschappelijke effecten en indicatoren

Hoe meten we dat?

Indicator	B/F	Eenheid	Soort
Sporters <i>In georganiseerd en niet georganiseerd verband</i>	F	% vanuit Gorcumse burgerpeiling	PI
Actieve deelname verenigingsleven afgelopen 12 maanden	F	% vanuit Gorcumse burgerpeiling	PI

2.6.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Prioriteiten en aandachtspunten

Onderwerp	Toelichting prioriteiten
Capaciteit en tarieven binnensport	De tarievennota is in 2019 vastgesteld en treedt met ingang van 1 januari 2020 in werking. Ook is besloten om de capaciteit van gymzalen en sporthallen uit te breiden met een sportzaal bij de nieuwe brede school in Hoog Dalem en een sporthal bij het Fortes College waarin OKK een eigen ruimte krijgt.
Subsidiebeleid	In 2020 wordt de algemene subsidieverordening en de daarbij behorende nadere regels geactualiseerd. Daarnaast worden de beleidsregels per beleidsterrein (wanneer nodig) vereenvoudigd voor met name de kleine subsidies voor inwoners en verenigingen.
De Nieuwe Doelen	Wij willen De Nieuwe Doelen behouden en de stad uitnodigen om dit samen met ons mogelijk te maken. Ons doel is niet om de oude situatie van de jaren negentig weer één op één terug te halen, maar om een toekomstbestendig perspectief voor De Nieuwe Doelen te realiseren. Voor de renovatie van het pand is 7 mln. opgenomen in de Perspectiefnota 2020-2023. Voor de exploitatie rekenen wij op de kracht van de stad, het bedrijfsleven en maatschappelijke initiatieven. Wij streven ernaar om voor zomer 2020 duidelijkheid te hebben over een haalbare exploitatie van De Nieuwe Doelen. Pas dan wordt overgegaan tot renovatie van De Nieuwe Doelen.

Onderwerp	Toelichting aandachtspunten
Gorcumse geschiedenis en erfgoed	Om de ambitie van het Museum te kunnen realiseren wordt de organisatie versterkt. Ondanks de inzet van een grote groep vrijwilligers is het noodzakelijk om in 2020 de personele capaciteit uit te breiden. Daarnaast wordt de presentatie van de historische collectie vernieuwd, de museumdepots en de begane grond van het Museum opnieuw ingericht. In de tweede helft van 2020 evalueren wij de wijze van samenwerking tussen het Hamelhuis en het Gorcums Museum en de mate van genereren van eigen inkomsten. De uitkomst van de evaluatie is bepalend voor continuering van de gemeentelijke bijdrage. Dit in navolging van de motie 'Hamelhuis op zoek naar andere bijdragen', die op 20 september 2018 is behandeld tijdens de Perspectiefnota 2019.
Bevordering deelname onderwijs en sport	Gorinchem Beweegt blijft inzetten op kennismaking en deelname aan sportactiviteiten van kinderen. Gorinchem Beweegt werkt nauw samen met de cultuurcoaches. Na-schoolse activiteiten worden weer gezamenlijk opgepakt en uitgevoerd met partners vanuit de stad. De samenwerking met partners en statushouders wordt breder ingezet. Statushouders maken kennis met Gorinchem, zij krijgen rondleidingen bij sportverenigingen en het Beatrix ziekenhuis en een presentatie over het belang van zwemmen en een zwemdiploma. Merwede Pro zet rekengym in op het praktijkonderwijs (11-18 jaar). Dit gaat in samenwerking met de Sportimpuls die wordt uitgevoerd bij Merewade Pro. De para-triathlon voor de mensen die een beperking ervaren is een groot evenement met ruim 100 deelnemers. Hierbij werken we samen met verenigingen, zorgaanbieders en onderwijs. Verder komt er een extra sportpunt voor de doelgroep van het praktijk- en speciaal onderwijs in Gorinchem. Het onderwijs en Gorinchem Beweegt begeleiden dit sportpunt en zorgen voor de uitvoering.
Speelruimteplan	In 2019/2020 verbeteren we de speelruimten in een deel van de Haarwijk (Haarwijk 1). De centrale speelplek komt volgens de wens van de bewoners in het park ten noorden van de 10de Penninglaan. In 2020 starten we met de speelbuurt Wijdschild1/Laag Dalem 1.
Emancipatie en diversiteit	De gemeente wil dat iedereen mee kan doen en zich thuis voelt in de stad. In 2020 voeren we het emancipatie- en diversiteitsbeleid verder uit. De Maand van Respect vindt plaats in november 2020.

Onderwerp	Toelichting overig
Gorinchem Inspireert	Binnen de nog vast te stellen cultuurvisie 2019 - 2023 stellen we voor om het Huis van Inspiratie door te ontwikkelen naar een werkwijze genaamd, Gorinchem Inspireert. Gorinchem Inspireert is voor cultuur wat Gorinchem Beweegt is voor sport. In 2020 wordt Gorinchem Inspireert verder ontwikkeld door de cultuurcoaches. De cultuurcoaches werken hierbij nauw samen met Gorinchem Beweegt en met partners uit het culturele veld en/of Sociaal Domein. Dit gebeurt op projectbasis en vanuit behoefte. De doelstelling van Gorinchem Inspireert is het bevorderen van cultuureducatie en -participatie; 'zoveel mogelijk mensen van alle lagen van de bevolking in aanraking brengen met cultuur'.

Reguliere taken

Onderwerp	Toelichting
Lokaal sport- en beweegaanbod	We faciliteren het digitale platform en de Sportpas-app voor sport- en beweegaanbod op www.gorinchembeweegt.nl . Hiermee willen we het doorverwijzen naar het reguliere sportaanbod laagdrempeliger maken. Daarnaast zetten we in op het versterken en het verder professionaliseren van het kader bij alle beweeg en sportaanbieders. Voorbeelden hiervan zijn: EHBO-cursussen, boekhouding, binden van vrijwilligers, scheidsrechters.

Onderwerp	Toelichting
	Bij iedere nieuw te realiseren centrale speelplek zorgen we ook voor speeltoestellen voor gehandicapte kinderen en plaatsen we waar mogelijk calsthenics toestellen voor de individuele sporter.
Leefstijl	De gemeente zet samen met partners in op een gezonde, positieve leefstijl & leefomgeving. We willen het bedrijfsleven stimuleren en aanjagen om een positieve werkomgeving in te richten, vitaliteit binnen het Gorinchemse bedrijfsleven belangrijk maken en de verbinding versterken tussen verenigingen en bedrijfsleven. Dit doen we door innovatief sportaanbod aan te bieden bij zorgpartners en de beweeggroepen van Seniorenfit.
Sportverenigingen	Ons streven is dat iedereen meer beweegt. Wij willen daarom een breed georganiseerd sportaanbod voor de stad behouden. Hiervoor is het noodzakelijk dat de sportverenigingen in Gorinchem in alle opzichten gezond en sterk zijn. Daarom blijven we de samenwerking tussen verenigingen onderling stimuleren. Aan de hand van gezamenlijk opgestelde speerpunten worden de binnen- en buitensportverenigingen begeleid. Het Lokaal Sportakkoord (verdieping Kracht van Sport) wordt in april 2020 ondertekend en wordt uitgevoerd in 2020-2021. Verenigingen staan centraal in de initiatieffase en de uitvoeringsfase van het Sportakkoord. Er zijn 8 verenigingen en het Caribabad die de workshop Positief coachen volgen en uitvoeren.
Sportaccommodaties	Ons streven is een optimaal en efficiënt gebruik van binnen- en buitensportaccommodaties. We werken samen met alle belanghebbenden aan de realisatie van een nieuwe sportzaal in Hoog Dalem en een sporthal voor Fortes en OKK. We werken ook aan duurzaamheidsmaatregelen. De sporthallen worden voorzien van zonnepanelen, de traditionele verlichting van de sportvelden wordt vervangen door LED-verlichting en voor verenigingen en scholen komt er een revolverend fonds t.b.v. de aanschaf van duurzaamheidsvoorzieningen.
Uitvoering speelruimteplan	Van 2018 t/m 2027 wordt, gefaseerd per speelbuurt en in overleg met de bewoners, het nieuwe speelruimteplan uitgevoerd in heel Gorinchem. In 2020 ronden we het werk grotendeels af voor de speelbuurt Haarwijk 1. Alleen de aanleg van de centralespeelplek achter de 10e Penninglaan moet wachten op de realisatie van het plan voor extra wateropvang. In 2020 starten we ook met de uitvoering in de speelbuurt Wijdschild1/Laag Dalem 1. Bewoners van deze buurt worden via bewonersbijeenkomsten en een digitale enquête nauw betrokken bij het opstellen van de plannen. Bij elke speelplaats plaatsen we nog dit jaar een rookvrij-tegel en/of bord. We sluiten aan bij de actie van het Longfonds. Begin 2020 is de mountainbikebaan gerealiseerd aan de Mollenburgseweg. Dit draagt bij aan de profilering van Gorinchem en biedt kansen om onderwijs, sport en zorg met elkaar te verbinden en te laten samenwerken.
Burgerinitiatieven	We ondersteunen burgerinitiatieven die bijdragen aan het bevorderen van de sociale cohesie, gezonde leefstijl, sport of cultuureducatie.
Cultuureducatie	Met behulp van cultuurcoaches, in samenwerking met scholen en culturele partners, geven we uitvoering aan het cultuureducatie programma.
Cultuurparticipatie	Als culturele ideeënmakelaar verbinden en bundelen de Sprekkamer en de cultuurcoaches de creativiteit en denkkraft van inwoners op het gebied van cultuur. Culturele burgerinitiatieven worden gestimuleerd en ondersteund. Cultuur als middel wordt ingezet op actuele maatschappelijke thema's die in Gorinchem leven. De projecten en activiteiten bevinden zich daardoor vaak op de scheidslijn van het culturele en Sociale Domein. Activiteiten waarbij cultuur geen doel op zich is, maar een middel om gemeentelijke beleidsdoelen te realiseren (bv. het bestrijden van eenzaamheid).
Oude Hollandse Waterlinie (OHW)	We nemen deel aan de erfgoedlijn OHW en vragen zo mogelijk weer subsidie aan voor uitvoering van projecten in het Vestingplan.

Onderwerp	Toelichting
Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW)	We nemen deel aan het Pact van Loevestein en verkennen bredere samenwerking rondom de NHW met andere gemeenten.
Archeologie	We voeren het archeologiebeleid uit.
Leefvoorzieningen	Het kwaliteitsniveau van de leefvoorzieningen handhaven we op basis van de vastgestelde beleidskaders.
Stichting Vestingdriehoek	We maken onderdeel uit van een toeristisch samenwerkingsverband tussen de vestingsteden Gorinchem en Woudrichem, Slot Loevestein en Fort Vuren. In dit verband zetten we ons gezamenlijk in voor het bereiken van een grotere economische spin-off en verwerven we een sterkere positie in (boven)regionale samenwerkingsverbanden, zoals de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Dutch Delta Cruise Port.
NL Delta Biesbosch Haringvliet	Verschillende organisaties in het gebied tussen Slot Loevestein en de Haringvliet werken samen om de deelgebieden aan elkaar te verbinden waarbij de focus ligt op natuur, water, cultuur en cultuurhistorie.

2.6.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
TV51 Sportbeleid en activering	855	973	1.115	1.118	1.050	1.048
TV52 Sportaccommodaties	3.352	3.446	3.374	3.359	3.349	3.339
TV53 Cultuurpres. productie en participatie	1.269	1.457	1.708	1.558	1.555	1.853
TV54 Musea	840	734	1.251	1.231	1.161	1.161
TV55 Cultureel erfgoed	671	1.014	900	768	975	663
TV56 Media	705	801	771	773	773	773
TV57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.628	2.572	3.085	3.117	3.127	3.122
Lasten Sport, cultuur en recreatie	10.319	10.997	12.203	11.924	11.989	11.959
TV51 Sportbeleid en activering	198	47	47	47	47	47
TV52 Sportaccommodaties	1.391	1.376	1.387	1.387	1.387	1.387
TV53 Cultuurpres. productie en participatie	196	186	79	79	79	79
TV54 Musea	188	109	109	109	109	109
TV55 Cultureel erfgoed	385	184	187	187	187	187
TV56 Media	121	117	118	118	118	118
TV57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	450	212	212	212	212	212
Baten Sport, cultuur en recreatie	2.929	2.231	2.140	2.140	2.140	2.140
Totaal saldo van baten en lasten	-7.390	-8.766	-10.063	-9.784	-9.850	-9.820
Mutaties reserves	-156	155	75	61	0	0
Resultaat	-7.546	-8.611	-9.989	-9.723	-9.850	-9.820

De verschillen op TV53 en TV 54 worden met name verklaard door de ambities uit de Cultuurvisie Gorinchem. Verder vindt overeenkomstig het BBV een administratieve correctie van het taakveld 04 Overhead naar TV 54 Musea plaats. Hierdoor worden de kosten van de gemeentelijke gebouwen aan het stadhuisplein die niet dienen als algemene huisvesting voor het ambtenarenapparaat (lees: regionaal archief) onderdeel van taakveld 54. Deze verschuiving van ca. € 397.000 heeft geen budgettaire gevolgen.

In onderstaande tabel staan de investeringen die binnen dit programma vallen en met deze begroting 2020, vastgesteld worden:

Investerings (bedrag x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Speelruimteplan	203	203	203	204
Vorbereidingskrediet kades Stationsweg	50			
Vestingplan 2020, Bastion VIII				
lasten	50	200		
baten		-100		
Totaal investeringen	303	303	203	204

In onderstaande tabel staan de subsidies vermeld, die binnen dit programma verstrekt worden:

Subsidies (bedrag x € 1.000)	Bedrag
Stichting Gorinchemse Sportaccommodaties	1.621
Bibliotheek AanZet	585
P.C.G.	16
Jeugdsport diversen	59
O.K.K.	11
55+ en gehandicapten diversen	16
Cultuureducatie diversen	69
Spreekkamer	36
Podiumkunsten Gorinchem	100
Culturele diensten en activiteiten diversen	98

2.6.4 Met welke verbonden partijen doen we dit samen?

- GR Regio AV

2.7 Programma 7 Sociaal domein

Taakvelden

Samenkracht en burgerparticipatie

Wijkteams

Inkomensregelingen

Begeleide participatie

Arbeidsparticipatie

Maatwerkvoorzieningen (WMO)

Maatwerkdienstverlening 18+

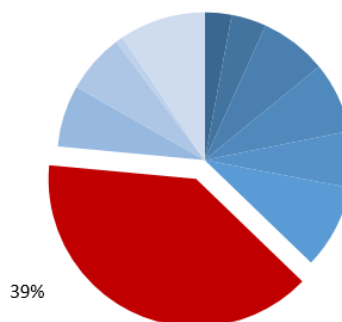
Maatwerkdienstverlening 18-

Geëscaleerde zorg 18+

Geëscaleerde zorg 18-

Volksgesondheid

Lasten (100% = totale begroting)

2.7.1 Wat willen we bereiken?

Doel

Gorinchem is een stad waar iedereen meedoet, zich kan ontplooiën en verantwoordelijkheid neemt voor zichzelf, elkaar en de leefomgeving.

Vastgesteld beleid

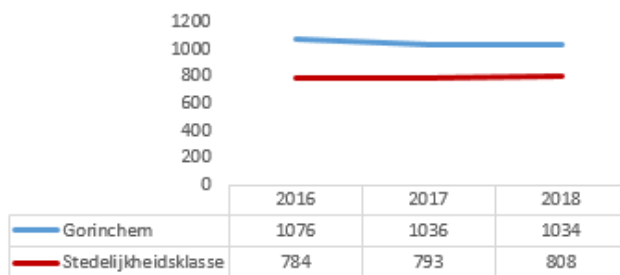
Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Kadernota Meedoen in Gorinchem	2012
Uitvoeringsdocument transitie sociaal domein	2014
Jeugdhulp	2014
Beleidsvoornemens Participatiewet	2014
Beleidskader Beschermd wonen en opvang (2015-2018)	2014
Lokaal maatwerk Jeugdhulp	2016
Transformatie van Sociaal cultureel werk naar Meedoen	2016
Meerjarenperspectief Jeugdhulp 2018-2022	2018
Integraal sociaal beleid 2019-2024	2019

Maatschappelijke effecten en indicatoren

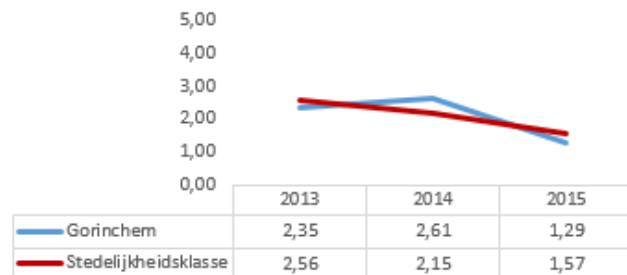
Hoe meten we dat?

Indicator	B/F	Eenheid	Soort
Banen	B	Aantal per 1.000 inwoners (15-64 jaar)	PI
Jongeren met een delict voor de rechter	B	% 12-21 jarigen	PI
Kinderen in uitkeringsgezinnen	B	% kinderen tot 18 jaar	PI
Melding kindermishandeling	B	% meldingen van mishandelde kinderen 0 t/m 17 jaar	PI
Netto Participatiegraad	B	% mensen tussen 15 en 67 jaar dat een baan heeft	PI
Werkloze jongeren	B	% werkloze jongeren 16-22 jaar	PI
Personen met een bijstandsuitkering	B	Aantal per 1000 inwoners	PI
Personen met een lopend re-integratietraject	B	Aantal re-integratievoorzieningen, per 1000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	PI
Jongeren met jeugdhulp	B	% jongeren tot en met 18 jaar	PI
Jongeren met jeugdbescherming	B	% jongeren tot en met 18 jaar	PI
Jongeren met jeugdreclassering	B	% jongeren (12-23 jaar)	PI
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	B	Aantal per 10.000 inwoners	PI
Waardering algehele persoonlijke gezondheid	F	Score 1-10	ME

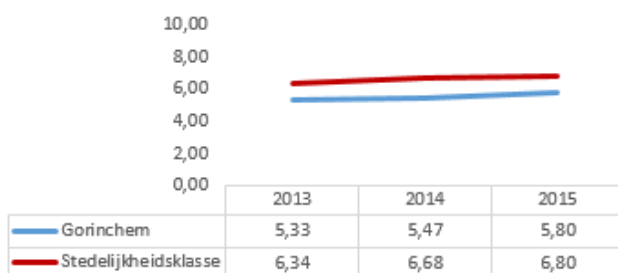
Banen

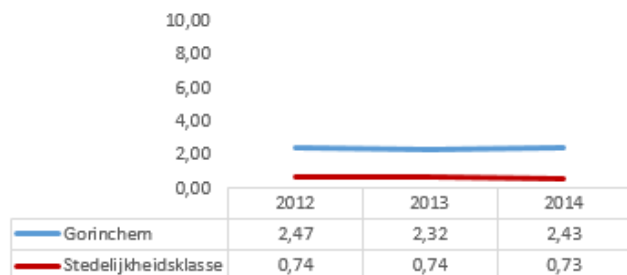
Jongeren met delict voor rechter

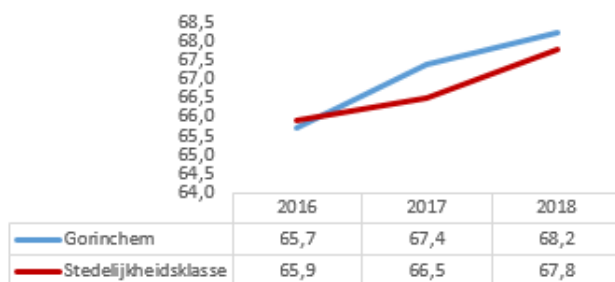
Kinderen in uitkeringsgezinnen

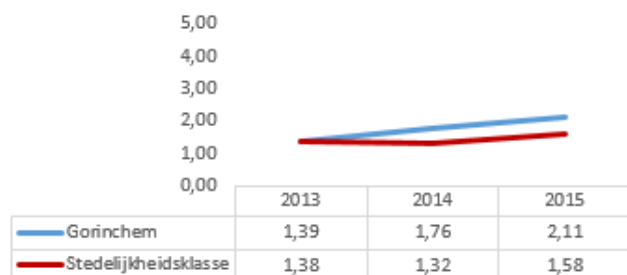
Melding kindermishandeling

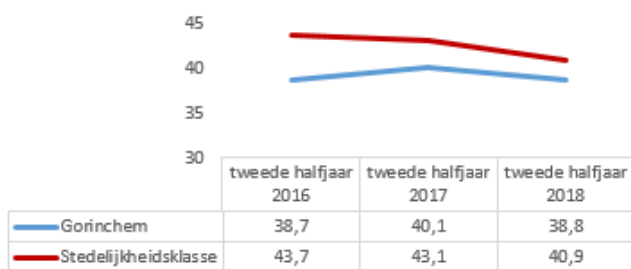
Arbeidsparticipatie

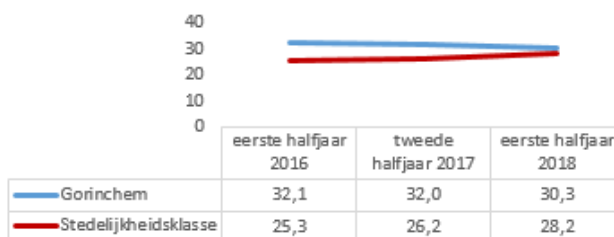
Werkloze jongeren

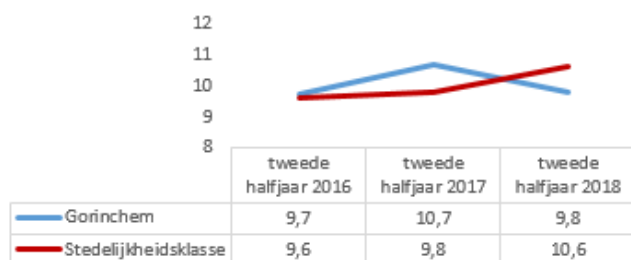
Bijstandsuitkeringen

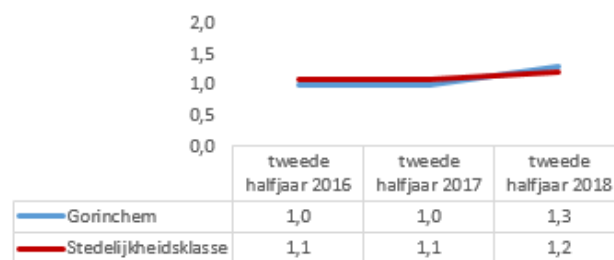
Personen met een lopend re-integratietraject

Jongeren met jeugdhulp

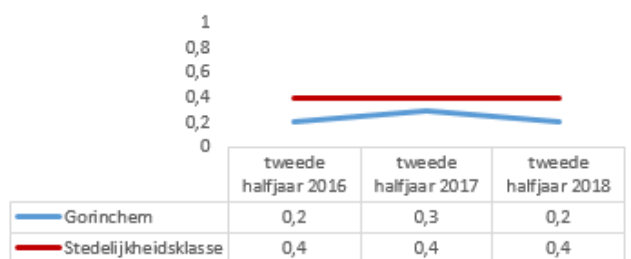
Jongeren met jeugdbescherming

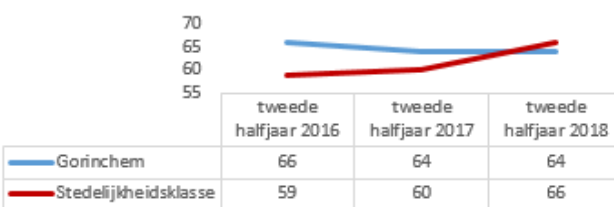
Indicator Streefwaarde 2020 Hoe willen we dit bereiken

Jongeren met jeugdhulp **13 %** Wij gaan uit van de cijfers van de Serviceorganisatie Jeugd, dat wil zeggen: jeugdhulp plus verlengde jeugdhulp tot 22 jaar. Het laatst bekende cijfer hierover is 13%. Het CBS registreert echter alleen jeugdhulp. Vandaar dat de percentages in de tabel "Jongeren met jeugdhulp" lager zijn.

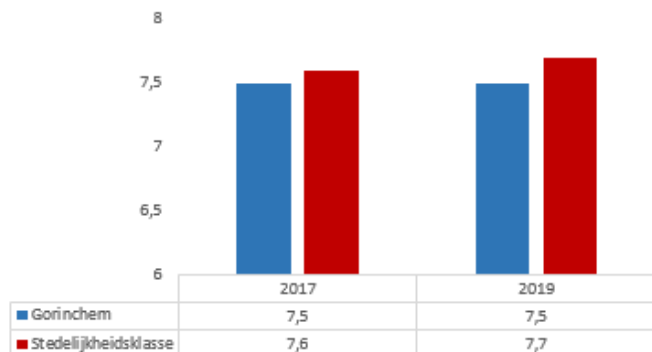
Jongeren met jeugdreclassering

Cliënten met een maatwerkarrangement WMO

Waardering persoonlijke gezondheid

2.7.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Prioriteiten en aandachtspunten

Onderwerp	Toelichting prioriteiten
Voorkomen overbelasting mantelzorgers	In 2019 hebben we de het respijtaanbod geïnteriseerd, overzichtelijk in beeld gebracht en onder de aandacht gebracht van professionals. In 2020 analyseren we in hoeverre behoefte en voorzieningen op elkaar aansluiten en welke nieuwe oplossingen wenselijk zijn.
Wijkgericht werken	In 2020 worden de twee pilots wijkgericht werken geëvalueerd. Het gaat om de Gildewijk (met name rondom de Intervam-flats) en in de Haarwijk (rondom Wilhelminalaan/1 ^{ste} Kremlin). De volgende onderdelen worden meegenomen in de evaluatie; de bewoners- en ondernemersinitiatieven, het verbeteren van de fysieke woon- en leefomgeving, het versterken van de sociale cohesie en frequente toezicht en handhaving zijn belangrijke onderdelen van de wijkaanpak onder regie van de wijkcoördinator.

Onderwerp	Toelichting aandachtspunten
Aandacht voor eenzaamheid	De uitvoering van het integraal sociaal beleid 2019-2024 is in volle gang. In het uitvoeringsplan 2019-2020 van het integraal sociaal beleid is versterken van sociale netwerken om eenzaamheid te bestrijden als prioriteit bepaald. Meer kennis en bewustwording over eenzaamheid dat bij jong en oud voorkomt én plannen ter bestrijding van eenzaamheid worden samen met de stad/partners uitgevoerd.
Anders sturen op zorg-inkoop	Door te voldoen aan de inkoopvoorwaarden dragen zorgaanbieders bij aan onze uitgangspunten om te normaliseren en de zorg dichtbij, met zorgvragers en hun netwerk te leveren.
Inrichting dementievriendelijke gemeenschap	We stimuleren clubs en verenigingen waar veel ouderen komen, om dementievriendelijk te worden, door het geven van training en advies. Doel hiervan is om mensen met dementie langer actief bij de club te houden.
Eigen bijdrage Wmo	In 2019 hebben we de volledige invoering van het abonnementstarief voorbereid inclusief de te maken beleidskeuzes. Die beleidskeuzes zijn vertaald in een verordening en nadere regels. In 2020 voeren we het eigen bijdragebeleid uit aan de hand van de gemaakte keuzes.
Doorontwikkelen sociale teams	Het Sociaal team van de gemeente Gorinchem is zowel fysiek als digitaal bereikbaar en beschikbaar voor inwoners. Bij de aanpak is het principe 'één huishouden, één plan, één regisseur' en sociale netwerkversterking leidend. Daar waar mogelijk worden preventieve interventies en kostenbewustzijn bevorderd, gericht op het voorkomen van problemen en het terugdringen van kosten in het sociaal domein.
Ontmoetingsplekken jongeren	De aanleg van een ontmoetingsplek voor jongeren wordt betrokken bij de speel- en ontmoetingsvoorziening bij de 10-de Penninglaan en de ruimte achter PoGo.
Gelijke kansen	Gorinchem wil dat iedereen mee kan doen en zich thuis voelt in de stad. In 2020 gaan we verder met de uitvoering van het emancipatie- en diversiteitsbeleid, waaronder enkele openbare activiteiten. We zorgen voor meer bekendheid van Radar.
Clientervarings-onderzoek Jeugd en Wmo	Met behulp van een continu meting monitoren we clientervaringen met jeugdhulp. Ook worden de ervaringen gemeten met het toeleidings- en toegangsproces op het gebied van Jeugd en Wmo bij de Stichting Jeugdteams (onderdeel van sociaal team). De cliëntervaringen vanuit de Wmo onderzoeken we sinds het 4e kwartaal 2019 aan de hand van continu onderzoek. In 2020 evalueren we het continuonderzoek en bekijken we of er aanpassingen nodig zijn in de werkwijze en scope van het onderzoek.

Onderwerp	Toelichting aandachtspunten
Preventieprogramma's en activiteiten	<p>We investeren in het vermogen van inwoners om te kunnen omgaan met fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven. Preventie krijgt daarbij extra aandacht. Volgens planning wordt eind 2019 het Preventie- en Handhavingplan Alcohol door de gemeenteraad besproken. Vanaf 2020 geven we uitvoering aan de acties die in het plan zijn beschreven.</p> <p>Met de aanpak GIDS (Gezond in de Stad) in de Gildenwijk en Stalkaarsen, werken we vanuit het denkkader van Positieve Gezondheid.</p> <p>In aansluiting op ons reeds ingezet traject "voorzorg" wordt met partners, onder andere het ziekenhuis, gesproken over een gezamenlijke aanpak rond de eerste 1000 dagen van kinderen. Naast financiële middelen vanuit de gemeente, hebben we de impuls Kansrijke Start ter beschikking. Dit is een bedrag van € 5.000,- per jaar voor 2019, 2020 en 2021.</p>
Rookvrije buitenruimte	<p>Sportaccommodaties en sportverenigingen in Gorinchem zijn/worden allemaal rookvrij, Caribabad en alle buitensportverenigingen zijn officieel geheel of gedeeltelijk rookvrij.</p>
Leven lang bewegen	<p>SeniorenFit wordt uitgebreid naar de wijken Haarwijk en Stalkaarsen. De beweeggroepen nemen toe, 3 beweeggroepen, 2 wandelgroepen, 2 fietsgroepen, seniorenatelier, seniorenkoor, wekelijkse koffie-inloop, 1 groep hersengymnastiek en 20 mensen zijn doorgestroomd naar lokale sportaanbieders. Doel is volwassenen in een leeftijd van 30-50 jaar stimuleren en motiveren om te blijven sporten en te bewegen. Daarnaast willen we een voorbeeldfunctie creëren voor de jeugd van Gorinchem. Uitbreiding van de beweegcoach en 2 nieuwe partners (Avres en Yulius) betrekken in het proces van de beweegcoach.</p>
Stimuleren gezonde kantines	<p>Gezonde school brevet wordt steeds groter in Gorinchem, er zijn 8 gecertificeerde gezonde basisscholen en 2 middelbare scholen. Bij deze scholen wordt water drinken gestimuleerd. Er komen minimaal 4 nieuwe watertappunten bij schoolpleinen, buitensportaccommodaties en/of sportaccommodaties.</p>
Statushouders	<p>Met ingang van 1 januari 2021 wordt het inburgeringsstelsel vernieuwd. Het nieuwe inburgeringsstelsel legt de regie voor de inburgering nadrukkelijk bij de gemeenten. De gemeente moet ervoor zorgen dat nieuwkomers zo snel mogelijk de Nederlandse taal leren en aan het werk gaan. In 2020 vinden de voorbereidingen plaats voor het nieuwe inburgeringsstelsel. Daarnaast wordt de pilot 'De Taalsnelweg naar Werk' verder uitgevoerd in 2020.</p>
Decentralisatie Beschermd Wonen	<p>We treffen in samenwerking met centrumgemeente Dordrecht en regiogemeenten voorbereidingen voor de gefaseerde decentralisatie van Beschermd Wonen en Opvang. Vanaf 2022 wordt een deel van het budget objectief verdeeld naar alle gemeenten. Bestaande cliënten blijven vallen onder verantwoordelijkheid van de centrumgemeente. Nieuwe cliënten vallen onder verantwoordelijkheid van lokale gemeenten. Over verdere doorcentralisatie wordt later besloten op basis van een evaluatie.</p>

Reguliere taken

Onderwerp	Toelichting
Participatiewet	Bij de Participatiewet staat onder andere het afbouwen van de sociale werkvoorziening en Wajong door uitstroom van werknemers naar reguliere werkgevers centraal. Voor de doelgroep met de meeste beperkingen wordt een voorziening 'nieuw beschut' gecreëerd. De verhuizing van Avres en veranderingen in de GR door in- en uittrekkende gemeenten vragen om de nodige aandacht in de uitvoering.
Preventie	We voeren de vastgestelde regionale en lokale preventieprogramma's integraal uit. Onder de noemer 'It takes a village to raise a child', versterken we de inbedding van deze programma's in Gorinchem door deze te verbinden met de burgerkracht. Vanuit de gemeente hebben de teams Gorinchem Beweegt, Wijkbeheer en andere teams die veel in de stad zijn (toezicht, buitendienst), een signalerende en preventieve functie in de wijken van de stad. Daarnaast investeren we in preventie door het versterken van de buurthuisfunctie, wijkgericht werken en in het bijzondere sociaal cultureel werk (inzet opbouwwerker).
Jeugdwet	De jeugdprofessionals van de stichting Jeugdteams ZHZ (het jeugdteam) zijn onderdeel van het sociaal team geworden. Het belang om kinderen dichtbij huis, adequate zorg en ondersteuning te geven is het uitgangspunt. Met de nodige innovatiekracht worden slagen gemaakt in de wijze waarop dit door uitvoerders van (lokale en regionale) zorg wordt uitgevoerd.
Wet maatschappelijke ondersteuning	Naast de hiervoor vermelde prioriteiten en aandachtspunten staat de nieuwe aanbesteding van het collectief vraagafhankelijk vervoer (Molenhopper) op de planning voor 2020.
Maatschappelijke opgaven	We volgen de landelijke aanwijzingen op in het kader van onder meer de opvang van vluchtelingen en statushouders en blijven inzetten op taalontwikkeling.
Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen	De gemeentelijke taken die binnen deze wet vallen voeren we uit. We verwerken de gevolgen van de wet Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang in het handhavingsbeleid.
Jongerenwerk	Van 2019 - 2021 gaat een nieuwe organisatie voor onze jongeren aan de slag. De Stichting Jeugd- en Jongerenwerk Midden Holland voert naar behoefte (ambulant) jongerenwerk uit, waarin de samenwerking met het netwerk van deze jongeren een voorwaarde is voor succes. Tevens zal met de andere partners in het sociaal domein worden ingezet om problemen bij de jongeren te voorkomen.

2.7.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
TV61 Samenkracht en burgerparticipatie	3.811	4.028	3.917	3.858	3.898	3.897
TV62 Wijkteams	2.754	2.370	2.463	2.524	1.993	2.059
TV63 Inkomensregelingen	17.424	15.063	17.685	17.631	17.631	17.631
TV64 Begeleide participatie	9.803	6.188	7.392	7.062	6.927	6.747
TV65 Arbeidsparticipatie	68	2.240	2.347	2.471	2.527	2.527
TV66 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	912	643	1.429	1.417	1.182	1.182
TV671 Maatwerkdienstverlening 18+	4.650	5.962	5.161	5.241	5.318	5.398
TV672 Maatwerkdienstverlening 18-	7.881	7.133	8.570	8.570	8.570	8.570
TV681 Geëscaleerde zorg 18+	531	539	929	374	374	374
TV682 Geëscaleerde zorg 18-	0	43	452	452	452	452
TV71 Volksgezondheid	1.526	1.444	1.748	1.771	1.754	1.777
Lasten Sociaal domein	49.360	45.653	52.093	51.371	50.625	50.614
TV61 Samenkracht en burgerparticipatie	199	396	511	511	511	511
TV62 Wijkteams	16	0	0	0	0	0
TV63 Inkomensregelingen	12.561	10.405	12.197	12.197	12.197	12.197
TV64 Begeleide participatie	987	0	0	0	0	0
TV66 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	0	0	0	0
TV671 Maatwerkdienstverlening 18+	301	122	200	200	200	200
TV672 Maatwerkdienstverlening 18-	0	161	0	0	0	0
TV681 Geëscaleerde zorg 18+	1.208	185	822	0	0	0
TV71 Volksgezondheid	3	0	0	0	0	0
Baten Sociaal domein	15.274	11.269	13.731	12.909	12.909	12.909
Totaal saldo van baten en lasten	-34.086	-34.383	-38.362	-38.462	-37.717	-37.705
Mutaties reserves	164	307	587	192	-3	-10
Resultaat	-33.921	-34.076	-37.775	-38.271	-37.720	-37.716

De verschillen op taakveld 63 Inkomensregelingen worden zowel aan de baten- als aan de lastenzijde verklaard door een actualisatie van het BUIG-budget met ca. € 1.8 miljoen. Verder neemt de bijdrage in de apparaatskosten Avres op dit taakveld met € 380.000 toe.

Op taakveld 64 Begeleide participatie worden de gevolgen van de meicirculaire 2019, waaronder de toevoeging van de Participatiemiddelen voor Hardinxveld die Gorinchem als werkgemeente rechtstreeks van het Rijk ontvangt, verantwoord. De verhoging van de baten wordt op programma Algemene dekkingsmiddelen verantwoord. Ook op dit taakveld ontstaan hogere kosten als gevolg van de verhoging in de apparaatskosten Avres.

Het verschil in lasten op taakveld 66 Maatwerkvoorzieningen WMO kan voor een groot deel worden verklaard door een uitbreiding van de formatie WMO en een administratieve verschuiving van personeelslasten.

De toename van lasten op taakveld 672 Maatwerkdienstverlening 18- wordt met name veroorzaakt door de hogere kosten Jeugdhulp die door de Serviceorganisatie Jeugd aan de gemeenten worden doorberekend. Hiertegenover staat een incidentele (3 jaar) extra bijdrage van het Rijk op het programma Algemene dekkingsmiddelen.

Op taakveld 681 Geëscaleerde zorg 18+ worden de lasten en baten voor Beschermd Wonen & Opvang lokaal en regionaal verhoogd met ca. € 3 ton. Dit gebeurt budgettair neutraal.

In onderstaande tabel staan de subsidies vermeld, die binnen het programma worden verstrekt:

Subsidies (bedragen x € 1.000)	Bedrag
Vivenz Maatschappelijk Werk	568
Verslavingszorg	41
Anti-discriminatie	15
Ouderenadviseurs	142
Ouderenbeleid	21
Ouderenorganisaties	19
Mantelzorg	42
Jeugdhaven Gorinchem	36
Vluchtelingenwerk	93
Gorinchemse zeeverkeners	11
Padvindes	11
Stichting Jeugd en Jongerenwerk Midden-Holland	264
De Rozenobel	17
De Bogerd	24
Slachtofferhulp Nederland	11
Klussendienst	97
MEE cliëntondersteuning	414
Jeugdzorg	257
Maatschappelijke zorg en OGGZ	75
Ondersteuning sociaal culturele activiteiten en diverse	155

2.7.4 Met welke verbonden partijen doen we dit samen?

- GR Dienst Gezondheid & Jeugd
- GR Regio AV
- GR AVRES

2.8 Programma 8 Duurzaamheid

Taakvelden

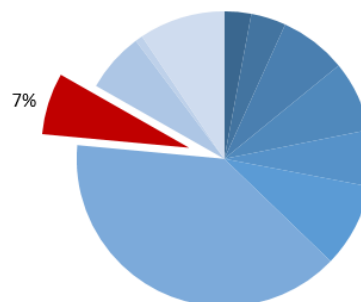
Riolering

Afval

Milieubeheer

Begraafplaatsen en crematoria

Lasten (100% = totale begroting)

2.8.1 Wat willen we bereiken?

Doel

Gorinchem is een schone, duurzame en leefbare stad, waar we onze inwoners vitaal en gezond houden.

Vastgesteld beleid

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Lokaal gezondheidsbeleid	2007
Beleidsplan duurzaamheid	2017

Maatschappelijke effecten en indicatoren

In de afgelopen jaren is het aantal kilo's aan restafval in onze gemeente aanzienlijk gedaald. In 2014 was er in Gorinchem nog sprake van 242 kg per inwoner. Een jaar later daalde dat naar 231 kg en in 2016 was er nog 'maar' 205 kg per inwoner. In 2017 zakten we zelfs vier kg onder de grens van 200 kg.

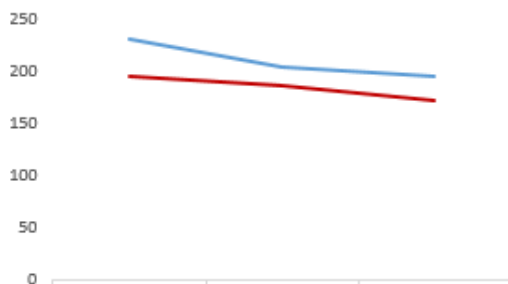
Ontvangen informatie vanuit Waardlanden zegt ons dat er op dit moment geen verdere daling aangegeven kan worden. Hoewel het landelijke doel is gesteld op 100 kg restafval per inwoner, denkt Waardlanden en de aan de Gemeenschappelijke Regeling deelnemende gemeenten of, hoe en wanneer het huidige afvalbeleid wordt aangepast.

Voor de begroting kan alleen rekening gehouden worden met de verwachte daling/stijging op basis van de economische situatie (landelijke verwachting). En die verwachting laat weinig verandering zien in het huidige aantal kilo's restafval.

Hoe meten we dat?

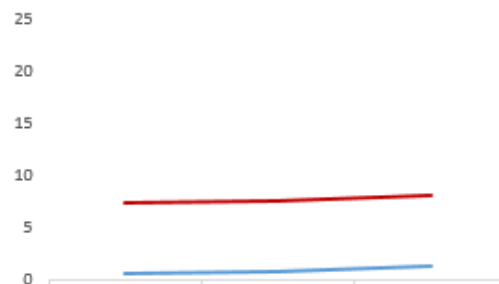
Indicator	B/F	Eenheid	Soort
Omvang huishoudelijk restafval	B	De hoeveelheid restafval per bewoner per jaar in kg	PI
Hernieuwbare elektriciteit	B	% Hernieuwbare elektriciteit van totaal verbruikte elektriciteit	PI
Duurzaamheidscore	F	Score 1-100	PI

Huishoudelijk restafval

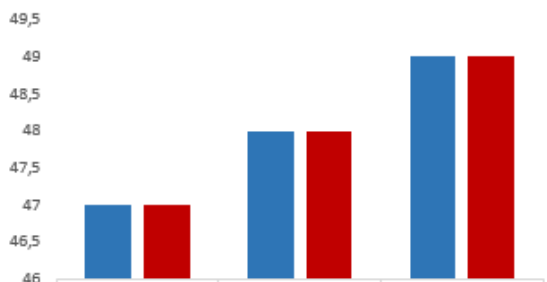
	2015	2016	2017
Gorinchem	231	205	196
Stedelijkheidsklasse	195	186	172

Hernieuwbare elektriciteit

	2015	2016	2017
Gorinchem	0,7	0,8	1,3
Stedelijkheidsklasse	7,4	7,7	8,1

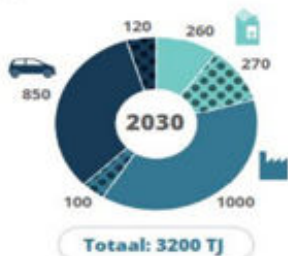
Duurzaamheidsscore

	2015	2016	2017
Gorinchem	47	48	49
Stedelijkheidsklasse	47	48	49

Van Fossiele energie naar Duurzame energie in Gorinchem

Jaarverbruik in Terajoule

Besparing 20%

Indicator	Streefwaarde 2020	Hoe willen we dit bereiken
Huishoudelijk restafval	196 kg	Het laatst bekende cijfer voor 2017 bedraagt 196. In de afgelopen jaren is het aantal kilo's aan restafval gedaald. Waardlanden geeft aan dat er op dit moment geen daling aangegeven kan worden. Voor de begroting kan alleen rekening gehouden worden met de prognose op basis van de economische situatie. Die verwachting laat weinig verandering zien in het aantal kilo's restafval.
Hernieuwbare elektriciteit	5 %	Hernieuwbare energie is duurzame energie die het leefmilieu niet schaadt, zoals windenergie, zonne-energie, biomassa, geothermie en warmte uit riool- en oppervlaktewater. Bij het genoemde percentage is wind op zee (opgewekt via HVC) meegerekend. Hieronder is een vertaling van de doelstellingen duurzame energie gemaakt met als scope 2030.
Duurzaamheidsscore	50	De indicator Duurzaamheid kent een ecologische, sociaal-culturele en economische component (schaal 0 – 100). De afbeelding 'Van fossiele energie naar Duurzame energie in Gorinchem' geeft inzicht in de voortgang van de doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en energie voor de indicator 'Duurzaamheidsscore'.

2.8.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Prioriteiten en aandachtspunten

Onderwerp	Toelichting prioriteiten
Regionale energiestrategie (RES)	<p>In het afgelopen jaar is er samen met de gemeente Molenlanden en provincie Zuid-Holland hard gewerkt om te komen tot een regionale energiestrategie (RES). Doelstelling is om in 2030 te komen tot een CO₂ reductie van 49% (t.o.v. 1990). In 2050 dient de reductie uiteindelijk op 95% uit te komen. Via een uitgebreid participatietraject met organisaties, bedrijfsleven en o.a. Stedin is een bouwstenenrapportage RES opgesteld. Deze is in september in de colleges van Molenlanden en Gorinchem en in de raden besproken. Uiterlijk in juni 2020 dient een concrete vertaling plaats te vinden naar een concept RES. Belangrijke pijlers van de energietransitie binnen Gorinchem zijn energiebesparingsmaatregelen (bewustwording en vervanging), de realisatie van een duurzaam warmtenet (Gildenwijk als voorloper) en duurzame energieopwekking door middel van o.a. zon, wind en waterstof.</p> <p>Ten aanzien van mogelijke energieprojecten op bedrijventerrein Avelingen en aan de rijksweg A15 zijn diverse onderzoeken uitgevoerd. Wij streven ernaar de gemaakte kosten in 2020 te verdelen onder de diverse deelnemende partijen.</p>
Opzet lokaal kenniscentrum Duurzaamheid en Klimaat	<p>Regelmatig is er overleg met inwoners om te komen tot energiebesparing en de realisatie van duurzame energieopwekking. Om hieraan handen en voeten te geven, wordt een breed scala van activiteiten besproken en ontplooid. Een voorbeeld daarbij is een duurzame huizenroute. Een mogelijkheid hierbij is de realisatie van een kenniscentrum duurzaamheid. De aanzet om te komen tot een warmtenet in de Gildenwijk kan een extra impuls geven aan de wijk en de stad om duurzame kennis te verzamelen en in te zetten.</p>
Subsidies rijk en provincie	<p>Waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van subsidiemogelijkheden van het rijk en de provincie. Als gemeente lichten we inwoners, instellingen en bedrijven in over de diverse subsidiemogelijkheden. Op deze wijze wordt er met de ondersteuning van de onrendabele top (van de diverse investeringen) maximaal en versneld ingezet op energiebesparing en de verduurzaming van de Gorcumse samenleving.</p>
Aanwijzen energiecoaches	<p>In het kader van "het Nieuwe Wonen" zetten we sinds 2017 vrijwillige energiecoaches in voor huiseigenaren. In het komend jaar worden nieuwe coaches gezocht en worden hun werkzaamheden verder uitgebouwd. De energiecoaches maken inwoners en bewonersgroepen op een laagdrempelige manier bewust van de mogelijkheden op het gebied van energiebesparing en duurzame energieopwekking (zoals zonnepanelen en warmtepompen) en helpen hen met realisatie.</p>
Toegankelijkheid van openbare ruimte en gebouwen	<p>Met de uitkomsten van de in 2019 -gezamenlijk met een afvaardiging van de gebruikers van de openbare ruimte- opgestelde rapportage in de hand, werken we actief aan het bereiken van het gedefinieerde 'basisniveau toegankelijkheid'. Vervolgens bepalen we welk (hoger) niveau van toegankelijkheid op de verschillende gebieden van de gemeente Gorinchem wenselijk is, om ook daar vervolgens naartoe te werken.</p>

Onderwerp	Toelichting aandachtspunten
Verkoop aandelen Eneco	<p>Een meerderheid van ca. 96% van het aandeelhouderskapitaal, waaronder onze gemeente, (peildatum: augustus 2019) heeft het principebesluit genomen haar aandelen in Eneco te verkopen. Eneco, de adviseurs en de aandeelhouders werken hard aan de uitvoering van de transactie, die zich middels een gecontroleerde veiling voltrekt. Bij het opstellen van deze begroting zit de transactie in de fase waarin een geselecteerd aantal partijen een bindend bod kunnen indienen.</p> <p>Naar verwachting eind 2019 / begin 2020 resulteert het transactieproces in een concreet bod. Op dat moment is er dus zicht op de uiteindelijke waarde van het te verkopen aandelenpakket en worden voorstellen gedaan worden voor de aanwending van deze verkoopopbrengst. Verkoop van het aandelenbelang heeft onder meer een direct effect op de omvang van het jaarlijkse geprognoseerde dividend van Eneco én de totale financieringspositie van de gemeente.</p>
Revolverend investeringsfonds	<p>Om het verduurzamen van onze stad een impuls te geven, wordt een revolving fund gevormd. Hierop kunnen verenigingen, stichtingen en scholen in de vorm van een renteloze lening een beroep doen voor zaken die bijdragen aan de verduurzaming van verenigingsgebouwen, schoolgebouwen en aanverwante zaken. De afgeloste bedragen scheppen weer ruimte voor nieuwe leningen.</p>
Biodiversiteit	<p>De uitkomsten van de haalbaarheidsstudie naar ecologische verbindingzones om meer bescherming te bieden aan de flora en fauna in onze gemeente worden in 2020 geïmplementeerd. Ook wordt in 2020 een handboek of richtlijn opgesteld voor natuurinclusief bouwen. De operatie Steenbreek, die gericht is op vergroening van tuinen, wordt gecontinueerd en wordt het ecologisch groenbeheer, dat wordt uitgevoerd, meer uitgedragen. Om als gemeente het goede voorbeeld te geven op het gebied van klimaatadaptatie, biodiversiteit en ontmoetingsplekken wordt o.a. de tuin achter het stadhuis aangepast. Speerpunten hierbij zijn meer divers groen en minder verharding.</p>

Reguliere taken

Onderwerp	Toelichting
Gezondheidsbeleid	<p>De Wet publieke gezondheid en de vastgestelde regionale en lokale programma's voeren we uit. Onder andere door de uitrol van GIDS (Gezond In De Stad) over meerdere wijken in de stad.</p>
Riolering	<p>We houden een duurzaam en doelmatig rioolstelsel in stand. Hiervoor hanteren we als beleidskader het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Dit wordt in 2020 geactualiseerd voor de periode 2021-2025 en in het najaar 2020 aan de gemeenteraad aangeboden ter vaststelling.</p>
Milieubeleid	<p>Via de Omgevingsdienst ZHZ worden de wettelijke taken uitgevoerd op gebied van Milieu. Deze zijn met name gericht op bedrijven en advieswerk bij bijvoorbeeld ruimtelijke ordening vraagstukken en evenementen.</p>

2.8.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
TV72 Riolering	3.067	3.645	3.226	3.283	3.283	3.313
TV73 Afval	3.379	3.311	3.777	3.777	3.777	3.777
TV74 Milieubeheer	1.242	1.349	1.368	1.378	1.213	1.212
TV75 Begraafplaatsen en crematoria	3.049	387	390	379	348	348
Lasten Duurzaamheid	10.737	8.692	8.761	8.816	8.620	8.650
TV72 Riolering	3.999	4.534	4.019	4.019	4.019	4.019
TV73 Afval	3.337	3.913	4.254	4.254	4.254	4.254
TV74 Milieubeheer	56	3	3	3	3	3
TV75 Begraafplaatsen en crematoria	170	324	326	319	313	304
Baten Duurzaamheid	7.562	8.774	8.601	8.594	8.588	8.579
Totaal saldo van baten en lasten	-3.175	82	-160	-222	-33	-71
Mutaties reserves	116	-301	-58	52	-8	-8
Resultaat	-3.060	-219	-218	-170	-41	-79

De tarieven voor de rioolheffing overstijgen de jaarlijkse lasten. Deze overstijging wordt toegevoegd aan de vervangingsvoorziening riolering. De aankomende jaren zal volgens planning deze voorziening aangesproken worden.

De kosten van afvalverwerking en aanverwante werkzaamheden geven nog steeds zorgen. Er is een landelijke trend dat de afvalverwerkingskosten bovenmatig stijgen. De bevoorschotting aan Waardlanden is daarom verhoogd. Bij de Perspectiefnota 2020-2023 is een bedrag van € 464.000 als extra kosten opgenomen die worden doorberekend in de tarieven afvalstoffenheffing.

In onderstaande tabel staan de investeringen die binnen dit programma vallen en met deze begroting 2020, vastgesteld worden:

Investerings (bedrag x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
GRP				
lasten	760	930	930	930
baten	-760	-930	-930	-930
Beschoeiingen	588	203	504	
Groote Haar windmolens, bouwrijp maken				
lasten		60		
baten		-60		
Totaal investeringen	588	203	504	-

GRP

Voor de uitvoering van het Gemeentelijk Rioleringsplan zijn jaarlijkse investeringsbedragen opgenomen. De lasten worden rechtstreeks gedekt uit een bijdrage uit de vervangingsvoorziening riolering.

Beschoeiingen

Na een grootschalige inspectie van de oeverbeschermingen in Gorinchem is een Beheerplan beschoeiingen opgesteld. In dit plan is de technische toestand van de beschoeiingen en de mogelijkheid om natuurvriendelijke oevers aan te leggen beschreven. Voor de jaarschijf 2020 worden middelen beschikbaar gesteld voor onderhoud, aanleg en vervanging van de gemeentelijke beschoeiingen.

In onderstaande tabel staan de subsidies vermeld, die binnen dit programma verstrekt worden:

Subsidies (bedragen x € 1.000)	Bedrag
Van Andel Spruijt Natuurcentrum	46

2.8.4 Met welke verbonden partijen doen we dit samen?

- GR Dienst Gezondheid & Jeugd
- GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid
- GR Reinigingsdienst Waardlanden

2.9 Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing

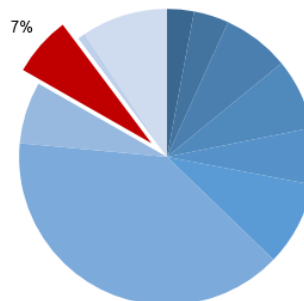
Taakvelden

Ruimtelijke ordening

Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)

Wonen en bouwen

Lasten (100% = totale begroting)

2.9.1 Wat willen we bereiken?

Doel

Het versterken van de woon- en leefomgeving en het bevorderen van de vitaliteit en de leefbaarheid van de stad.

Vastgesteld beleid

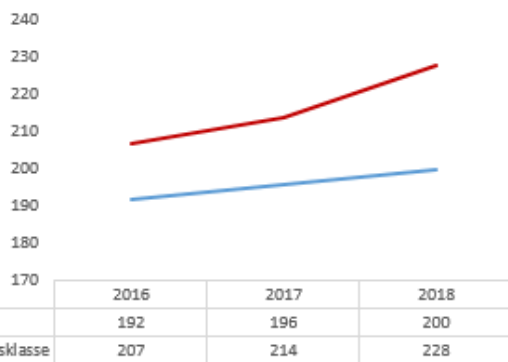
Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Welstandsnota gemeente Gorinchem	2013
Nota Vastgoedbeleid	2014
Nota Grondbeleid 2015-2019	2015
Raadsbesluit Waterplan Mollenburg	2017
VTH beleidsplan en bijbehorende verordening	2018
Woon - en transformatievisie	2019

Maatschappelijke effecten en indicatoren

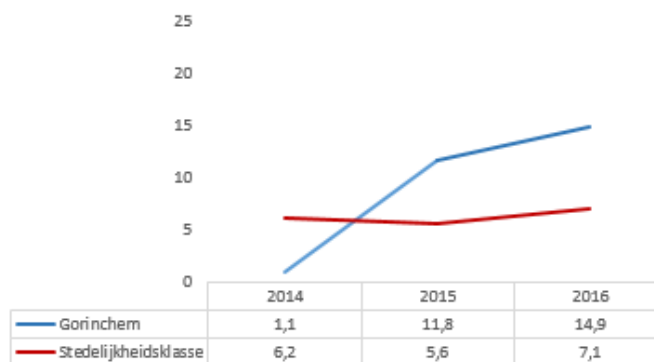
Hoe meten we dat?

Indicator	B/F Eenheid	Soort
Gemiddelde WOZ-waarde	B € 1.000	PI
Nieuw gebouwde woningen	B Aantal per 1.000 woningen	PI
Demografische druk	B De som van de 0 tot 15-jarigen en 65 jaar of ouder, in verhouding tot de 15 tot 65-jarigen	PI
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	B € per jaar	PI
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	B € per jaar	PI

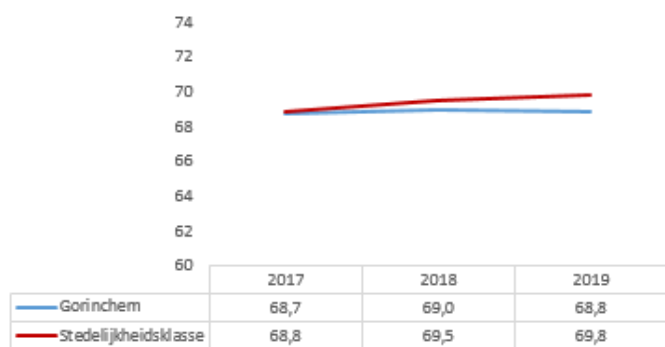
Gemiddelde WOZ-waarde

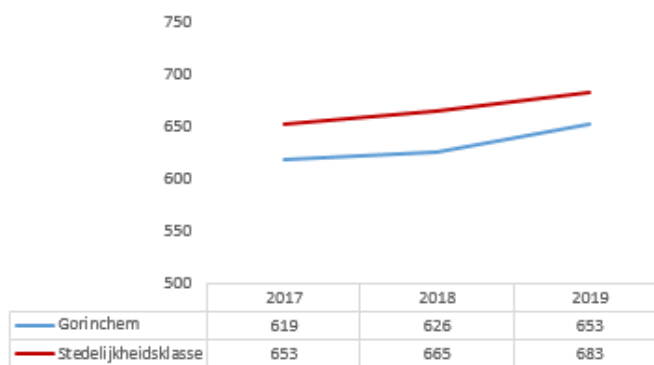
Nieuwbouw

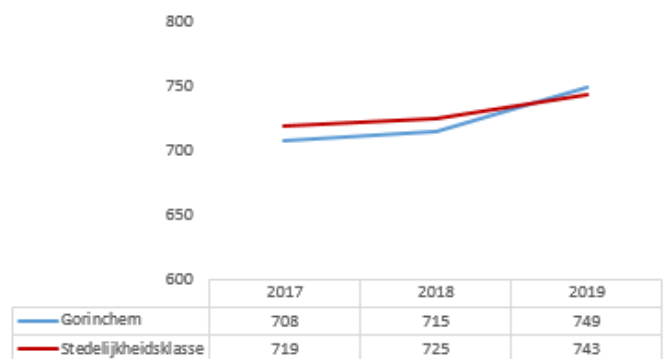
Demografische druk

Woonlasten éénpersoonshuishouden

Woonlasten meerpersoonshuishouden

2.9.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Prioriteiten en aandachtspunten

Onderwerp	Toelichting prioriteiten
Omgevingswet	In het jaar 2020 worden alle noodzakelijke maatregelen getroffen zodat wij klaar zijn voor de implementatie van de Omgevingswet. Wij informeren u nog over de implementatievisie die wij hanteren. Hierin zijn de wettelijk noodzakelijke zaken vanzelfsprekend geborgd, zoals het binnen 8 weken afhandelen van een aanvraag voor een omgevingsvergunning en volledige aansluiting van de gemeente op het digitaal stelsel omgevingswet (DSO).
RuimteCoaches	Het begrip ruimteteaches wordt betrokken bij de inrichting van de organisatie voor de verdere uitwerking van de Omgevingswet. Dit kan bijvoorbeeld een taakaccent binnen een bestaande functie zijn of een eigenstandige functie. Het participatieproces met initiatiefnemers en de afstemming met de verschillende bevoegde gezagen spelen hierbij een belangrijke rol.

Onderwerp	Toelichting aandachtspunten
Transformatie	In het verlengde van de onlangs vastgestelde Woon- en Transformatievisie, wordt een integrale visie/verdiepingsslag voor de transformatie en/of verbreding van bedrijventerreinen, kantoren, sport en zorg opgesteld.
Herontwikkelen pleinen	Daar waar gewerkt wordt aan het onderhoud en inrichting van de pleinen in de binnenstad, is de verblijfskwaliteit in de breedste zin van het woord het uitgangspunt, de positie van de mindervaliden heeft daarbij nadrukkelijk de aandacht. De ambitie "open huiskamer van de stad" is daarbij het kernbegrip.

Onderwerp	Toelichting overig
Woon- en Transformatievisie	In het najaar van 2019 is de woon- en transformatievisie vastgesteld door de gemeenteraad. Het bijhorende actieprogramma wordt eind 2019 door het college vastgesteld. In 2020 wordt een nieuw woningmarktonderzoek afgerond. Daarnaast maken we voor de Haarwijk en de Gildenwijk, samen met partners waaronder Poort6 en HP6, wijkvisies.
Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH)	De VTH-taken worden conform het in februari 2019 vastgestelde beleid Veiligheid Toezicht en Handhaving uitgevoerd.
VTH-systeem	In het najaar van 2019 wordt de aanbesteding afgerond voor een nieuw VTH-systeem, teneinde in het voorjaar van 2020 over te gaan tot implementatie. Hierdoor zullen de VTH-taken worden ondersteund.
Transformatie Arkelsedijk	In oktober 2019 zijn door de gemeenteraad de kaders vastgesteld voor de transformatie van de Arkelsedijk, locatie Deli Home. Dit is de eerste locatie van de Linge-oever die van een industrieterrein naar woonlocatie met voorzieningen wordt getransformeerd. Deze kaders worden vervolgens met de ontwikkelaar nader uitgewerkt naar een stedenbouwkundig plan.

Reguliere taken

Onderwerp	Toelichting
Vergunningverlening	We voeren vergunningverlening uit op de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo).
Toezicht en Handhaving	Op de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht voeren we toezicht en handhaving uit. Hierbij zijn waarschuwingen, last onder dwangsom en/of bestuursdwang belangrijke instrumenten.
Grondexploitaties	Gemeentelijke grondexploitaties worden door ons ontwikkeld en beheerd.
Vastgoed	Bij de uitvoering van het vastgoedbeleid speelt duurzaamheid nadrukkelijk een rol.

2.9.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
TV81 Ruimtelijke Ordening	451	589	766	766	766	766
TV82 Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)	14.472	3.433	5.102	3.869	3.556	1.176
TV83 Wonen en bouwen	3.827	2.591	2.388	2.344	2.343	2.343
Lasten VROSV	18.750	6.614	8.256	6.980	6.666	4.285
TV81 Ruimtelijke Ordening	12	9	9	9	9	9
TV82 Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)	15.191	3.808	5.536	4.651	3.996	1.616
TV83 Wonen en bouwen	4.082	1.419	1.405	1.495	1.585	1.585
Baten VROSV	19.286	5.236	6.950	6.154	5.589	3.209
Totaal saldo van baten en lasten	536	-1.378	-1.306	-826	-1.076	-1.076
Mutaties reserves	-118	-130	-320	-742	-400	-400
Resultaat	417	-1.508	-1.626	-1.567	-1.477	-1.476

De grondexploitaties zijn geactualiseerd op basis van het vastgestelde MPG. In de paragraaf grondbeleid en vastgoedbeleid wordt hier nader op ingegaan.

2.9.4 Met welke verbonden partijen doen we dit samen?

- GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid
- GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid
- GR Regio AV
- Hoog Dalem C.V.

2.10 Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen staan voor de baten in de begroting die niet gekoppeld zijn aan een specifiek programma en de bijbehorende kosten op die onderdelen. Deze baten dienen als algemeen dekkingsmiddel voor de begroting als geheel. In de paragraaf lokale heffingen vindt u de diverse onderdelen van deze gemeentelijke inkomstenbronnen.

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
TV011 Resultaat van de rekening baten & lasten	4.673	0	0	0	0	0
TV05 Treasury	7.450	-1.006	-92	-217	-496	-377
TV061 OZB woningen	230	138	136	136	136	136
TV062 OZB- niet woningen	0	104	103	103	103	103
TV063 Parkeerbelasting	11	146	152	152	152	152
TV064 Belasting Overig	64	106	240	240	240	240
TV08 Overige baten en lasten	318	784	546	768	888	806
Lasten Overzicht algemene dekkingsmiddelen	12.745	272	1.085	1.182	1.023	1.060
TV05 Treasury	1.235	1.050	1.199	748	753	748
TV061 OZB woningen	4.364	4.524	4.628	4.628	4.628	4.628
TV062 OZB- niet woningen	4.863	5.186	5.304	5.304	5.304	5.304
TV063 Parkeerbelasting	1.773	1.630	1.733	1.733	1.733	1.733
TV064 Belasting Overig	691	717	722	722	382	382
TV07 Alg. uitkering en uitk. Gemeentefonds	61.638	63.531	67.802	67.722	67.055	67.489
TV08 Overige baten en lasten	641	0	0	0	0	0
Baten Overzicht algemene dekkingsmiddelen	75.204	76.639	81.389	80.857	79.855	80.284
Totaal saldo van baten en lasten	62.459	76.367	80.304	79.674	78.832	79.223
Mutaties reserves	13.881	125	359	161	0	0
Resultaat	76.340	76.492	80.663	79.835	78.832	79.223

Het taakveld Treasury toont een aanzienlijk verschil in 2020 ten opzichte van 2019. De oorzaak hiervan is dat de eerder berekende rentebesparing van ruim € 1 mln. uit de begroting 2019 inmiddels integraal onderdeel is van de begroting. Dit voordeel is nu dus verwerkt in de verdeling van de rentekosten naar de verschillende programma's uit de begroting (rente-omslag). Daarnaast is er een toename te zien in het gemeentefonds. Verder is op taakveld 08 Overige baten en lasten de geraamde onderuitputting op de onderhoudsbudgetten uit 2019 verdeeld naar de diverse programma's (budgetneutraal).

2.11 Overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien

Overhead

Kosten van overhead zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Overheadkosten worden integraal opgenomen in het "overzicht overhead" en niet verdeeld naar de verschillende beleidsterreinen in de programma's. De uitzondering hierop is het deel van overhead dat bij investeringen en grondexploitatie hoort. Dit deel wordt wel toegerekend. Het overheadtarief wordt berekend door de totale overheadlasten van het taakveld overhead te delen door de totale directe personeelskosten. De omvang van de doorbelasting blijkt uit de onderstaande tabel.

Toegerekende overhead (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Toegerekend aan investeringen en grondexploitatie	908	908	908	908

De baten en de lasten van de overhead zijn in onderstaande tabel meerjarig weergegeven. Hierop zijn de lasten voor investeringen en grondexploitatie reeds in mindering gebracht. De baten betreffen huuropbrengsten van gebouwen, bijdragen van derden en overige inkomsten.

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
TV04 Overhead	12.701	12.419	12.194	11.320	11.212	11.093
Lasten Overzicht overhead	12.701	12.419	12.194	11.320	11.212	11.093
TV04 Overhead	470	454	479	479	479	479
Baten Overzicht overhead	470	454	479	479	479	479
Totaal saldo van baten en lasten	-12.231	-11.965	-11.715	-10.841	-10.732	-10.614
Mutaties reserves	-1.610	-200	725	-84	16	15
Resultaat	-13.841	-12.165	-10.990	-10.925	-10.717	-10.599

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
TV09 Vennootschapsbelasting	8	0	0	0	0	0
Lasten Overzicht heffing vennootschapsbelasting	8	0	0	0	0	0
TV09 Vennootschapsbelasting	153	0	0	0	0	0
Baten Overzicht heffing vennootschapsbelasting	153	0	0	0	0	0
Totaal saldo van baten en lasten	146	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	146	0	0	0	0	0

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
TV99 Onvoorzien	0	100	100	100	100	100
Lasten Overzicht onvoorzien	0	100	100	100	100	100
Baten Overzicht onvoorzien	0	0	0	0	0	0
Totaal saldo van baten en lasten	0	-100	-100	-100	-100	-100
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	0	-100	-100	-100	-100	-100

Investerings (bedrag x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Vervangingsplan inventaris	184	75		
Hard- en software	361	329	180	351
Innoveren en verbeteren online dienstverlening	60			
Totaal investeringen	605	404	180	351

Vennootschapsbelasting

Het onderzoek naar de vennootschapsbelasting (VPB-plichtige "ondernemersactiviteiten") is nog niet volledig afgerond, maar hieruit blijkt tot op heden wel dat de gemeente Gorinchem geen vennootschapsbelasting is verschuldigd. Derhalve is er geen budget opgenomen onder het taakveld vennootschapsbelasting.

Onvoorzien

De post Onvoorzien in de begroting dient ter dekking van lasten waarvoor geen budget in de begroting is opgenomen. In de begroting wordt ieder jaar een bedrag van € 100.000 voor onvoorziene uitgaven meegenomen. Voor het aanwenden van de post Onvoorzien (algemeen) als dekkingsmiddel gelden drie toetsingscriteria te weten: onvoorzienbaar, onvermijdbaar en onuitstelbaar.

Begroting 2020

Beleidsbegroting: Paragrafen

3 Beleidsbegroting: Paragrafen

De begroting bestaat uit een beleidsmatig en een financieel gedeelte. De paragrafen vallen onder het beleidsmatige gedeelte. Zij geven een dwarsdoorsnede van de begroting, gezien vanuit een bepaald beleidsterrein.

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

3.1.1 Inleiding

Deze paragraaf gaat in op de vraag in welke mate de financiële positie van gemeente Gorinchem toereikend is om de financiële gevolgen van risico's die zij loopt, op te kunnen vangen.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de verhouding tussen de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit:

1. De beschikbare weerstandscapaciteit: alle middelen en mogelijkheden om onvoorziene gebeurtenissen op te vangen.
2. De benodigde weerstandscapaciteit: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen (zoals voorzieningen) die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van de gemeente.

3.1.2 Vastgesteld beleid

Voor de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is het volgende vastgestelde beleidskader van toepassing:

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen	2017

3.1.3 Beschikbare weerstandscapaciteit

In onderstaande tabel is weergegeven hoe de beschikbare weerstandscapaciteit is opgebouwd.

Beschikbare weerstandscapaciteit (bedragen x € 1 miljoen)	Jaarstukken 2018	Begroting 2020
Algemene reserve	24,1	27,1
Onbenutte belastingcapaciteit	0,3	0,4
Post onvoorzien	0,1	0,1
Meerjarige begrotingssaldi	0,0	-0,3
Totale weerstandscapaciteit	24,5	27,3

De algemene reserve bedroeg bij de jaarrekening 2018 € 24,1 mln. Bij de perspectiefnota 2020-2023 is aangegeven op welke wijze de algemene reserve ingezet wordt. Voor nadere toelichting hierop wordt verwezen naar de inleiding van de begroting. Hiermee komt de algemene reserve voor de begroting 2020 uit op € 27,1 mln. De onbenutte belastingcapaciteit wordt berekend door een vergelijking te maken tussen de Gorinchemse OZB-tarieven en de "artikel-12-tarieven". Dit zijn de tarieven die een gemeente minimaal moet heffen om in aanmerking te komen voor financiële steun vanuit het Rijk (via het gemeentefonds). De onbenutte capaciteit wordt incidenteel meegenomen in de weerstandscapaciteit, omdat deze in de praktijk niet snel wordt ingezet. Ook de post onvoorzien, die ieder jaar in de begroting staat, wordt slechts incidenteel meegenomen in de weerstandscapaciteit. Er zal namelijk in het eerstvolgende jaar weer een nieuwe post voor onvoorziene zaken in de begroting worden opgenomen.

3.1.4 Benodigde weerstandscapaciteit

Om de benodigde weerstandscapaciteit te berekenen, zijn allereerst de risico's geïdentificeerd. Vervolgens is gekeken naar de kans van optreden van het risico: erg onwaarschijnlijk, waarschijnlijk, zeer waarschijnlijk of er zijn duidelijke indicaties die wijzen op optreden. Deze kansen zijn uitgedrukt in procenten en vermenigvuldigd met de financiële grondslag voor de berekening van het risico (kolom bedrag). Als het risico meerjarige financiële effecten heeft, wordt het risico voor maximaal vier jaar meegenomen in de benodigde weerstandscapaciteit. Jaar 1 voor 100%, jaar 2 voor 75%, jaar 3 voor 50% en jaar 4 voor 25%. Dat betekent dat vanaf het jaar van optreden van een risico de gemeente maximaal vier jaar de tijd heeft om het financiële effect voor 100% in de begroting op te vangen.

In deze paragraaf bespreken wij allereerst de risico's met een incidenteel financieel effect. Als tweede bespreken we de risico's met een structureel financieel effect. Als derde bespreken we de risico's zonder een financieel effect voor de benodigde weerstandscapaciteit.

Benodigde weerstandscapaciteit (bedragen x € 1 miljoen)	Jaarrekening 2018	Kans	Bedrag	2020	2021	2022	2023	Huidig
Incidenteel financieel effect								
1. Gemeentelijke grondexploitaties	3,29		3,29					3,29
2. Waarborgen en garanties	3,72	12,5%	47,51					5,94
3. Uitgegeven geldleningen	0,34	12,5%	0,76					0,10
4. Station Papland	2,28	87,5%	2,60					2,28
Structureel financieel effect								
5. BTW Sport	0,00	37,5%	0,30	0,11	0,08	0,06	0,03	0,28
6. Dividendinkomsten	0,77	12,5%	0,48	0,06	0,05	0,03	0,02	0,15
7. Verbonden partijen	0,31	12,5%	1,00	0,13	0,09	0,06	0,03	0,31
8. Gemeentefonds	0,94	37,5%	0,60	0,22	0,17	0,11	0,06	0,56
9. Leegstand panden	0,33	87,5%	0,35	0,31	0,23	0,15	0,08	0,77
Totaal benodigde weerstandscapaciteit	11,98		56,89	0,83	0,62	0,41	0,21	13,67

Risico's met een incidenteel financieel effect

1. Gemeentelijke grondexploitaties

De risico's rondom de gemeentelijke grondexploitaties zijn in totaal ingeschat op € 3,29 miljoen. De risico's zijn gebaseerd op het MPG 2019, waarin deze zijn uitgesplitst per grondexploitatie. Omdat hier het totaalrisico wordt weergegeven, zijn de kolommen kans en bedrag niet ingevuld.

In de gemeentelijke grondexploitaties worden de geraamde risico's in het weerstandsvermogen met name veroorzaakt door Groote Haar. Dit heeft hoofdzakelijk te maken met de kans dat de verbreding van de A27 niet tijdig wordt gerealiseerd. Dit heeft een mogelijke vertraging van de grondverkoop in Groote Haar tot gevolg. Doordat de looptijd dan wordt verlengd, nemen de rentekosten toe. De kans bestaat dat de te verwerven grond duurder moet worden verworven dan tot nu toe aangenomen. Daarnaast bestaat er een kans dat door het niet integraal ophogen van het terrein de kavels niet voor de meest optimale grondprijs kunnen worden verkocht.

De onlangs gepubliceerde PAS-uitspraak heeft op dit moment geen zichtbare gevolgen voor de gemeentelijke grondexploitaties. Er wordt onderzocht of er op de lange termijn een risico zal zijn voor de projecten Groote Haar en Lingewijk-Noord. Het huidige risico wordt daardoor op dit moment op nihil geschat.

2. Waarborgen en garanties

De gemeente Gorinchem staat voor circa € 47 miljoen garant voor leningen van bijvoorbeeld deelnemingen, onderwijsinstellingen en verenigingen. Deze € 47 miljoen vormt de financiële grondslag voor de berekening van het risico. De kans dat de gemeente wordt aangesproken voor schulden/leningen van deze instanties is ingeschat als erg onwaarschijnlijk (12,5%).

3. Uitgegeven geldleningen

De gemeente Gorinchem heeft circa € 0,76 miljoen leningen verstrekt aan bijvoorbeeld stichtingen. Deze € 0,76 miljoen vormt daarmee de financiële grondslag voor de berekening van het risico. De kans dat één of meer van deze stichtingen hun lening niet kan terugbetalen, wordt ingeschat op erg onwaarschijnlijk (12,5%).

4. Station Papland

In de Perspectiefnota 2017-2020 is in het hoofdstuk *Relevante ontwikkelingen* station Papland genoemd: *Met betrekking tot de aanleg van station Gorinchem Noord / Papland op de MLL is besloten dat de aanleg daarvan wordt uitgesteld en in principe 'meeloopt' met de ontwikkeling van bedrijventerrein Grootte Haar*. Het streven is om de halte gereed te hebben, zodra de eerste uitgifte van bedrijventerrein Grootte Haar een feit is. De verwachting is dat dit 2023 wordt.

Het totale tekort wordt ingeschat op circa € 2,6 miljoen (en als zeer waarschijnlijk ingeschat, 87,5%). Zodra er meer duidelijkheid is over het moment van realisatie van het station, wordt bezien op welke wijze de financiering van de totale investering plaatsvindt, mede in relatie tot de reeds beschikbaar gestelde middelen.

Risico's met een structureel financieel effect

5. BTW Sport

Als gevolg van gewijzigde landelijke regelgeving zullen kosten voor sport (incl. exploitatie van de accommodaties) vanaf 2019 in veel gevallen niet meer in aanmerking komen voor aftrek van BTW. Dit betekent dat de BTW een kostprijsverhogende factor wordt. Een deel van de kosten voor sport(accommodaties) wordt gemaakt door de gemeente, een deel door de verschillende - al dan niet gesubsidieerde - sportverenigingen. Het effect van de gewijzigde BTW-regeling op de gemeentelijke kosten en subsidies wordt onderzocht. Een globale inschatting van wat de kostenstijging zou kunnen betekenen is opgenomen in deze risicoparagraaf. Inmiddels is de eerste aanvraag ingediend voor de subsidie. Het ziet er naar uit dat een groot gedeelte teruggevorderd kan worden middels deze subsidieregeling. Bij een volledige toekenning van de subsidie wordt 17,5% van de investering of exploitatiekosten (inclusief BTW) vergoed.

6. Dividendinkomsten

De begrote dividendinkomsten zijn jaarlijks circa € 1 miljoen. In deze begroting is het structureel wegvallen van het dividend van Eneco van € 450.000, als gevolg van de voorgenomen verkoop van aandelen, verwerkt. De resterende begrote dividendinkomsten betreffen Stedin en de BNG. De kans dat die dividendinkomsten structureel substantieel lager uitvallen wordt ingeschat als onwaarschijnlijk.

7. Verbonden partijen

Gemeente Gorinchem heeft te maken met diverse verbonden partijen. Het aantal verbonden partijen en het financieel en inhoudelijk belang hiervan neemt de laatste jaren toe. In de paragraaf Verbonden partijen is meer informatie te vinden per verbonden partij met bijvoorbeeld een beschrijving van het publiek belang en de risico's. Niet alle risico's die daar genoemd worden, zijn financieel vertaald. Momenteel is er veel aandacht voor verbonden partijen en in het bijzonder gemeenschappelijke regelingen. Om de eigenaarsrol van de gemeente beter te kunnen ondersteunen, wordt hiervoor sinds 2018 extra capaciteit ingezet. Als financiële grondslag voor de berekening van het risico hanteren wij een bedrag van € 1 miljoen en schatten wij de kans in op erg onwaarschijnlijk (12,5%).

De twee gemeenschappelijke regelingen die opereren in het Sociaal Domein (Avres en DG&J) vallen niet onder dit risico, maar zijn meegenomen onder het kopje Sociaal Domein in de volgende sectie.

8. Gemeentefonds

De hoogte van het Gemeentefonds heeft de afgelopen jaren een fluctuerend verloop gekend. Dit werd met name veroorzaakt door de algemene economische omstandigheden, het uitgangspunt van 'Samen de trap op, samen de trap af' en periodieke herijkingen van de maatstaven. De jaarlijkse groei of krimp van het gemeentefonds staat ook wel bekend als het accres. De normeringssystematiek 'Samen de trap op, samen de trap af' blijft bestaan, maar is verruimd. Met ingang van 2018 is de basis voor deze berekening de totale rijksbegroting. Dit geeft een bredere basis en daarmee een stabielere ontwikkeling van de accrespercentages. De opgaven uit het regeerakkoord zijn op hoofdlijnen vertaald in het Inter Bestuurlijk Programma (IBP), waarvoor structureel extra middelen worden ontvangen. 1/3 van het IBP is in de begroting gereserveerd op een stelpost om deze opgaven te realiseren. De verdere invulling zal de komende jaren vorm krijgen. Omdat niet precies duidelijk is wat de opgaven gaan kosten en verdere fluctuaties in het gemeentefonds niet geheel zijn uitgesloten, wordt een risicobedrag opgenomen gelijk van € 0,6 mln. (ca. 1% van het gemeentefonds) met een kans van 37,5%.

9. Leegstand panden

In de begroting staan ruim € 3 miljoen aan huuropbrengsten geraamd. Bij de meeste verhuurde panden is sprake van een meerjarige verhuurovereenkomst en is het risico op leegstand beperkt. Bij enkele panden is het risico groter. Een concreet voorbeeld is het gemeentelijk pand aan het Stadhuisplein, waarin voorheen Avres gehuisvest was. Avres heeft in 2018 het huurcontract opgezegd. Het gemeentelijk pand staat daarmee leeg, maar een concrete huurder is nog niet gevonden. Het bedrag voor de panden waar de gemeente risico loopt is ingeschat op € 0,35 mln. Het risico valt in de hoogste categorie (87,5%).

Risico's zonder financieel effect voor het weerstandsvermogen

1. Sociaal Domein

De reserve Sociaal Domein is op dit moment toereikend om specifieke (incidentele) risico's in het Sociaal Domein af te dekken. Daarom worden de risico's in het Sociaal Domein niet meegenomen in de berekening voor de benodigde weerstandscapaciteit. Denk bij eventuele risico's in het bijzonder aan de Dienst Gezondheid & Jeugd (DG&J), inclusief de Service Organisatie Jeugd (SOJ). Deze doet in beginsel niet aan reservevorming. Bij substantiële financiële tegenvallers kan zij daarom bij gemeenten aankloppen. De raad heeft in 2017 in haar zienswijze op de begroting het belang aangegeven om te blijven sturen op een reëel financieel meerjarenperspectief. In 2018 en 2019 is er een beroep op de deelnemende gemeenten gedaan voor een extra bijdrage ter dekking van het verwachte tekort. In 2019 is er een "omdenknotitie" opgesteld die als doel heeft het huidige kostenniveau te reduceren. De effecten van deze omdenknotitie op de jaarlijkse benodigde gemeentelijke bijdragen zijn in deze begroting meegenomen. Door het karakter van de open-einde regeling, blijft het overigens moeilijk om hier direct invloed op uit te oefenen. Ook op het gebied van beschut werk en re-integratie zien we een toenemende druk op de beschikbare budgetten. De geprognoseerde overschotten op de uitkeringsmiddelen vallen substantieel lager uit. De invoering van een (verlaagd) abonnementstarief bij de huishoudelijke ondersteuning betekent waarschijnlijk ook vanuit die kant een oplopende druk op de budgetten. De financiële risico's in het Sociaal Domein blijven daarmee een aandachtspunt. Zie hiervoor ook de inleiding van deze begroting.

2. Rentelasten

Conform het Treasurybeleid ligt de targetrente onder de gehanteerde rekenrente. Hierdoor vallen naar verwachting de rentelasten van eventuele nieuwe (langlopende) leningen binnen de meerjarige begrote rentelasten. Om die reden schatten wij het risico dat de rentelasten hoger zijn dan de begrote rentelasten in op nihil.

3. Omgevingswet

De Omgevingswet treedt op 1 januari 2021 in werking, dit heeft een forse impact op de gemeentelijke organisatie. Er is een programmaplan opgesteld dat de periode tot 2029 beslaat. Voor het goed implementeren van de Omgevingswet in de organisatie is een projectstructuur opgezet, zodat de wet per ingangsdatum kan worden uitgevoerd. Bij de ontwikkeling van de omgevingswet werken wij nauw samen met de regio zodat er voor de essentiële onderdelen van de wet goede werkafspraken liggen. Het risico waar momenteel nog geen zicht op is, zijn de effecten van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Het DSO betreft een systeemrichting (ICT) waarbij verschillende overheden zijn aangesloten. Om dit risico te verkleinen is bij de aanbesteding van het VTH-systeem rekening mee gehouden. De leverancier dient ervoor te zorgen dat de aansluiting wordt gegarandeerd. Vooralsnog wordt het risico op nihil geschat.

4. Waarborggaranties

De huidige boekwaarde van de totale garanties bedraagt iets meer dan € 800 miljoen. Circa € 764 miljoen hiervan bestaat uit de garantstellingen door tussenkomst van waarborgfondsen. Dit zijn stichtingen die garant staan voor leningen die kredietverstrekkers zoals banken hebben uitstaan bij woningbouwcorporaties, welzijnsorganisaties, et cetera. De gemeente fungeert als achtervang voor het waarborgfonds. Het risico dat de gemeente wordt aangesproken als achtervang is nagenoeg nihil.

5. Transitievergoeding

Vanaf 1 januari 2020 zal naar verwachting de Wet arbeidsmarkt in balans (Wab) van kracht zijn. Dit betekent dat medewerkers vanaf de eerste werkdag recht hebben op een transitievergoeding, ook tijdens de proeftijd. De vergoeding wordt berekend naar evenredigheid van de gewerkte dagen en is gebaseerd op 1/3 maandsalaris per dienstjaar. De transitievergoeding is gemaximaliseerd op € 81.000 (2019), of maximaal één bruto jaarsalaris als het jaarsalaris hoger is dan € 81.000,-. Vooralsnog wordt het risico op nihil geschat, omdat eventuele incidentele transitievergoedingen in beginsel worden opgevangen binnen de reguliere begrotingsbudgetten.

3.1.5 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen (ook wel weerstandsratio) is de deling van de beschikbare weerstandscapaciteit door de benodigde weerstandscapaciteit.

Weerstandsvermogen	Ruim voldoende	Jaarstukken 2018	Begroting 2020
Weerstandsvermogen	$1,4 \leq x < 2,0$	1,6	2,00

Voor de begroting 2020 is het weerstandsvermogen 2. Hiermee komt de ratio uit binnen de door de raad vastgestelde bandbreedte van 1,4 en 2,0.

3.1.6 Financiële kengetallen

Kengetallen drukken de verhouding uit tussen bepaalde onderdelen van de begroting en/of de balans. Deze kengetallen kunnen behulpzaam zijn bij het beoordelen van de financiële positie van de gemeente. Elk kengetal lichten we toe en vergelijken we met signaleringswaarden van de provincie Zuid-Holland. De provincie hanteert de volgende drie categorieën: minst risicovol, neutraal en meest risicovol. Wij benadrukken dat we voorzichtig moeten omgaan met conclusies te trekken uit individuele kengetallen. De kengetallen moeten altijd in samenhang worden bekeken.

Netto schuldquote

	Netto schuldquote (bedragen x € 1.000 ; stand ultimo boekjaar)	Jaarstukken 2018	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
A	Vaste schulden	126.514	155.335	155.240	167.140	167.140
	Netto vlottende	22.372	5.050	4.297	16.610	7.192
B	schuld					
	Overlopende	14.962	9.500	9.500	9.500	9.500
C	passiva					
	Financiële vaste	3.081	3.114	3.080	3.053	3.053
D	activa (cf. art. 36 lid d, e en f)					
E	Uitzettingen < 1 jaar	7.974	8.000	8.000	8.000	8.000
F	Liquide middelen	123	150	150	150	150
G	Overlopende activa	15.747	10.000	10.000	10.000	10.000
	Totale baten (exclusief mutaties reserves)	133.285	130.553	127.287	123.848	119.045
H						
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F- G)/H x 100%	103%	114%	116%	139%	137%
	Financiële vaste	2.438	2.438	2.438	2.438	2.438
I	activa (exclusief uitstaande leningen)					
	Netto schuldquote (A+B+C-E-F-G-I)/H x 100%	103%	114%	117%	139%	137%

Signaleringswaarde provincie: <90% is minst risicovol, 90-130% is neutraal en >130% is meest risicovol

De netto schuldquote is het totaal van de leningenportefeuille verminderd met de eigen middelen. Hierdoor ontstaat een indicatie van de druk van de rentelasten op de exploitatie. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre de gemeente geld doorleent, is ook de netto schuldquote exclusief doorgeleende gelden weergegeven. De netto schuldquote neemt toe in de komende jaren, voornamelijk als gevolg van de geplande nieuwe investeringen. Deze leiden tot een toename van de schulden. De schuldquote bevindt zich met ingang van 2022 boven de bandbreedte van de categorie neutraal en komt daarmee in de categorie meest risicovol.

Solvabiliteitsratio

	Solvabiliteit (in procent)	Jaarstukken 2018	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
A	Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	52.469	55.253	56.013	56.314	54.823
B	Balanstotaal	233.811	242.122	242.664	239.569	250.108
	Solvabiliteit (A/B) x 100%	22%	23%	23%	24%	22%

Signaleringswaarde provincie: >50% is minst risicovol, 20-50% is neutraal en <20% is meest risicovol

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de verhouding van het eigen vermogen tot het balanstotaal. Dit laat zien dat we op de lange termijn goed aan onze financiële verplichtingen kunnen voldoen. Op basis van de signaleringswaarde is de solvabiliteitsratio neutraal.

Structurele exploitatieruimte

Structurele exploitatieruimte (bedragen x € 1.000)	Jaarstukken 2018	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
A Totale structurele lasten	120.673	129.256	126.728	123.848	118.608
B Totale structurele baten	121.256	129.193	125.879	123.542	118.739
C Totale structurele toevoegingen aan de reserves	0	0	0	0	0
D Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	0	50	50	94	95
E Totale baten	150.441	133.000	127.926	123.958	120.955
Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/E x 100%	0%	0%	-1%	0%	0%

Signaleringswaarde provincie: >0% is minst risicovol, = 0% is neutraal en <0% is meest risicovol

Het kengetal structurele exploitatieruimte laat zien of de structurele baten voldoende zijn om de structurele lasten te dekken. In het jaar 2023 is sprake van een marginaal overschot, waardoor de signaleringswaarde uitkomt op minst risicovol. In de jaren 2020 en 2022 is sprake van een marginaal tekort, waardoor de signaleringswaarde uitkomt op neutraal. In het jaar 2021 komt de signaleringswaarde uit op meest risicovol.

Grondexploitatie

Kengetal grondexploitatie (bedragen x € 1.000 ; stand ultimo boekjaar)	Jaarstukken 2018	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
A Niet in exploitatie genomen bouwgronden	0	0	0	0	0
B Bouwgronden in exploitatie	48.221	39.585	36.605	29.376	33.690
C Totale baten (exclusief mutaties reserves)	129.820	124.391	122.755	122.414	122.414
Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	37%	32%	30%	24%	28%

Signaleringswaarde provincie: <20% is minst risicovol, 20-35% is neutraal en >35% is meest risicovol

Het kengetal grondexploitaties geeft de boekwaarde van grondexploitatie weer ten opzichte van de totale baten van de gemeente. Dit kengetal laat twee dingen zien. Allereerst is er een risico dat de gemeente bij verkoop van de gronden niet de gehele boekwaarde kan realiseren. Als tweede kan een hoge boekwaarde wel betekenen dat bij verkoop de opbrengsten (incidentele baten) gebruikt kunnen worden om bijvoorbeeld de leningenportefeuille af te bouwen. Op basis van de signaleringswaarde is het kengetal grondexploitaties neutraal.

Belastingcapaciteit

Belastingcapaciteit (in euro)	Jaarstukken 2018	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
A OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	250	255	255	255	255
B Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	220	220	220	220	220
C Afvalstoffenheffing voor een gezin	260	279	279	279	279
D Eventuele heffingskorting	0	0	0	0	0
E Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	730	754	754	754	754
F Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin (in jaar t - 1)	723	723	723	723	723
Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar er voor (E/F) x 100%	101%	104%	104%	104%	104%

Signaleringswaarde provincie: <95% is minst risicovol, 95-105% is neutraal en >105% is meest risicovol

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk van de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde van 100%. De komende jaren ligt de belastingdruk iets boven het landelijk gemiddelde en is hij op basis van de signaleringswaarde neutraal.

Financiële kengetallen in perspectief

Kengetallen	Jaarstukken 2018	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto schuldquote	103%	114%	116%	139%	137%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekke leningen	103%	114%	117%	139%	137%
Solvabiliteitsratio	22%	23%	23%	24%	22%
Structurele exploitatieruimte	0%	0%	-1%	0%	0%
Grondexploitatie	37%	32%	30%	24%	28%
Belastingcapaciteit	101%	104%	104%	104%	104%

Op basis van de kengetallen is de financiële positie van de gemeente Gorinchem een aandachtspunt te noemen. Bij de meeste kengetallen zit de gemeente in de categorie neutraal, maar de toename van de netto schuldquote is een zorgpunt.

3.2 Onderhoud kapitaalgoederen

3.2.1 Inleiding

We maken voor de kapitaalgoederen onderscheid tussen vastgoed en niet-vastgoed om aansluiting te houden met de verdeling, zoals die in de paragraaf grondbeleid en vastgoedbeleid is opgenomen. Per categorie worden de kapitaalgoederen nader toegelicht, inclusief het daarbij behorende onderhoud.

3.2.2 Vastgesteld beleid

De volgende vastgestelde beleidskaders zijn van toepassing:

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Visie en Beleidsplan Openbare Ruimte (VBOR)	2014
Nota Vastgoedbeleid	2014
Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2016-2020	2015
Meerjarenonderhoudsplannen gemeentelijke kapitaalgoederen	2017

3.2.3 Vastgoed

In de paragraaf Grondbeleid en vastgoedbeleid staat beschreven dat de gemeente, in lijn met ons vastgoedbeleid, in principe geen actieve eigenaarsrol in vastgoed heeft, tenzij dit noodzakelijk is voor het bereiken van maatschappelijke of publieke doelstellingen. Vastgoed wordt verkocht als het de realisatie van beleidsdoelstellingen niet meer dient.

De gebouwen die in het bezit zijn van de gemeente Gorinchem zijn onderverdeeld in de volgende categorieën:

1. Woningen en panden
2. Onderwijspanden
3. Panden t.b.v. sportuitoefening (Caribabad, 3 sporthallen)
4. Panden t.b.v. kunstuitoefening
5. Panden maatschappelijke zorg
6. Gemeentelijk onroerend goed

Jaarlijks wordt, aan de hand van de zgn. vastgoedlijst, de gemeentelijke vastgoedportefeuille tegen het licht gehouden en het feitelijk gebruik en het perspectief van de panden geactualiseerd. Het jaarlijks onderhoud van de panden waarvan de functie vervalt, of die worden verkocht, wordt getemporeerd of in zijn geheel uitgesteld. In 2019 wordt het gemeentelijke vastgoedbeleid herzien. Mogelijk heeft dit gevolgen voor het toekomstperspectief van enkele panden.

Het (jaarlijks) onderhoud van het vastgoed wordt uitgevoerd aan de hand van het vastgestelde Meer Jaren Onderhoud Plan (MJOP) Vastgoed. Alle (vervangingen) investeringen worden daarbij zo duurzaam mogelijk uitgevoerd.

Voor 2020 staat, naast regulier onderhoud, concreet het volgende gepland:

- Renovatie en verduurzaming van het voorzieningengebouw aan de Kriekenmarkt 2.
- Baggeren van de Voor- en Lingeaven inclusief het bouwen van een nieuwe passantensteiger.
- Verduurzaming en vervanging van diverse technische installaties van het stadhuis.
- Aanbrengen van zonnepanelen op het dak van sporthal de Oosterblik. Aangevraagde SDE-subsidie heeft een positief resultaat gehad waardoor de investering op termijn wordt terugverdiend.
- Verduurzaming van de technische installaties van het Caribabad. Op dit moment wordt hier onderzoek naar verricht.

- In 2020 is een reservering van onderhoudsgelden voor de Haarstraat 64 opgenomen. Dit bedrag maakt onderdeel uit van de besluitvorming over de toekomst van het huidige theater. Besluitvorming hierover wordt in 2020 verwacht. In afwachting van besluitvorming wordt zeer terughoudend met de besteding van deze gelden omgegaan.
- Een aantal jaar geleden is het illuminatieplan binnenstad opgesteld. Doel van het plan is om de kwaliteit van de binnenstad te verbeteren door middel van de verlichting van de historische elementen en monumenten te benadrukken. Hiermee komt ook de functie van Gorinchem als toeristische trekpleister en vestingstad meer naar voren. In 2019 is gestart met het vernieuwen van de verlichting van het Tolhuis aan de Tolsteeg en molen de "De Hoop" op de stafswal. Met het vaststellen van de Perspectiefnota 2020 heeft de raad ingestemd om aan de verdere uitvoering van het illuminatieplan in 2020 een vervolg te geven en zal gestart worden met het vernieuwen van de verlichting van de Grote Toren van de kerk aan de Krijtstraat.

3.2.4 Niet-vastgoed

Wegen

Door middel van inspecties van onze verhardingen wordt voor een periode van 5 jaar het noodzakelijke onderhoud voor de korte en middellange termijn in beeld gebracht. In 2019 heeft de inspectie plaatsgevonden op basis waarvan in 2020 het nieuwe wegenbeheerplan 2020-2024 wordt opgesteld. Hierin worden zowel de kwaliteit van ons wegennet, de locaties waarbij (achterstallig) onderhoud in deze periode vereist is, als de financiële middelen die in deze periode noodzakelijk zijn om aan de vastgestelde kwaliteitseisen te kunnen voldoen, zoals in het beleidskader VBOR is opgenomen.

Concreet voor 2020 kunnen we het volgende melden:

De Banneweg is aan het einde van zijn technische levensduur. De raad heeft in zijn vergadering van 25 april 2019 besloten tot o.a. de renovatie en herinrichting van de Banneweg vanaf de kruising Driemanschapslaan tot de kruising Mollenburgseweg en de kruising Vroedschapstraat tot de spoorwegovergang.

De voorbereiding inclusief de participatie van de gemeenteraad voor het geplande groot onderhoud van Kalkhaven/Vismarkt is opgestart en wordt in 2020 verder uitgewerkt.

Groen

Het openbaar groen bepaalt in grote mate de uitstraling van de openbare ruimte. Een belangrijk uitgangspunt hierbij is de biodiversiteit zoveel mogelijk in stand te houden en zo mogelijk te bevorderen. De kwaliteitskaders zijn vastgelegd in het VBOR. Het beheer van openbaar groen bestaat uit onderhouden en renoveren. Specifiek voor bomen speelt het veiligheidsaspect een rol. Onze boomverzorgers constateren dat er meer inzet nodig is voor beheersing van boomziekten en plagen. Bij de perspectiefnota 2020 zijn hiervoor extra middelen beschikbaar gesteld.

Riolering

In het Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) 2016-2020 is de beleidsmatige, financiële en technische basis voor het onderhoud van het rioolstelsel vastgelegd. Binnen de AV is er een samenwerkingsverband op het gebied van de waterketen. Dit betreft een samenwerking tussen negen gemeenten en het waterschap om de beoogde besparingsdoelstelling uit het Bestuursakkoord water te realiseren.

In 2020 vindt regulier onderhoud plaats. Daarnaast wordt, in samenspraak met het Waterschap, gekeken naar mogelijke maatregelen voor het verbeteren van de waterafvoer van de Benedenstad.

Water

De onderhoudswerkzaamheden betreffen voornamelijk het maaien van baarden van de watergangen, afplaggen van plasbermen, uitvoeren ontvangstplicht groenafval van het waterschap en onderhoudswerken aan de beschoeiing. De overige reguliere werkzaamheden worden jaarlijks uitgevoerd.

Veerboten

De Veerdienst beschikt over zeven veerboten (twee autoveerboten, twee voet-fiets boten en drie veertaxi's). De onderhoudskosten maken deel uit van de reguliere begroting. Hiervoor is géén meerjaren-onderhoudsplan opgesteld.

Havens

Onder de havens vallen:

- De Lingehaven met het havenkantoor, het voorzieningengebouw, de dienstwoning en alle in de haven aanwezige bruggen, sluizen, steigers en remmingswerken;
- De dienstensteiger, een passantensteiger en de steigers van de veerdienst die buiten de waterpoort zijn gelegen en alle overige steigers in de Lingehaven;
- De Handelskade en de loswal.

De Lingehaven omvat de Lingesluis, Visbrug, de Peterbrug, de Korenbrug, de kademuren Het Eind, kademuren Kriekenmarkt, kademuren Appeldijk, kademuren Havendijk, kademuren Kortendijk, frontmuren Voorhaven, kademuren Buiten de Waterpoort, kademuren Duivelsgracht, de Waterpoort, historische haven, Ondervloed, twee historische sluizen en voorhaven Lingezijde en Merwedezijde.

Het onderhoud aan de havens gebeurt aan de hand van meerjarenonderhoudsplannen. Het onderhoud van de steigers in Sleenwijk, Woudrichem, Werkendam en Hardinxveld-Giessendam komt voor rekening van de betreffende gemeente met uitzondering van de aluminium laadkleppen die door de gemeente Gorinchem worden onderhouden.

Bruggen, kunstwerken en beschoeiing

Het onderhoud aan de bruggen, kunstwerken en duikers wordt uitgevoerd op basis van het MOP Kunstwerken, bruggen en steigers.

Openbare verlichting

De gemeente heeft circa 7.800 lichtpunten in haar bezit die zij onderhoudt en vervangt. Het beheer van de openbare verlichting is via de hiervoor opgerichte Gemeenschappelijke Regeling (GR) ondergebracht bij het bureau Openbare Verlichting. Op dit moment vervangen wij, waar mogelijk, bestaande armaturen en lichtmasten voor duurzame varianten volgens de reguliere onderhoudsplanning.

Het Illuminatieplan maakt geen onderdeel uit van de openbare verlichting. Dit is op zichzelf staande verlichting die niet is aangesloten op de openbare verlichting. De tekstuele toelichting op dit plan staat in paragraaf 1.1.3 Vastgoed.

3.2.5 Meerjaren onderhoudsplannen (M(J)OP)

Voor het planmatig onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen zijn MJOP's opgesteld. Uitzondering daarop zijn de kapitaalgoederen groen en veerboten. De onderhoudskosten voor groen zijn jaarlijks ongeveer gelijk en daar is geen sprake van groot onderhoud. De onderhoudskosten voor veerboten zijn afhankelijk van de keuzes die worden gemaakt naar aanleiding van de businesscase. Voor het kapitaalgoed riolering is het MJOP opgenomen in het GRP. In de tabel van het onderdeel kwaliteitsniveau en onderhoudslasten per kapitaalgoed is de relatie met de onderhoudsplannen en het gewenste kwaliteitsniveau inzichtelijk gemaakt.

3.2.6 Kwaliteitsniveau en onderhoudslasten per kapitaalgoed

In onderstaande tabel is per kapitaalgoed het kwaliteitsniveau van onderhoud en de onderhoudslasten weergegeven zoals deze in de meerjarenbegroting 2020-2023 zijn opgenomen.

Kwaliteitsniveau onderhoud kapitaalgoederen en bijbehorende onderhoudslasten (bedragen x € 1.000)	Kwaliteitsniveau	Jaarlijkse storting in voorziening groot onderhoud	Gepland groot onderhoud jaarschijf 2020	Jaarlijks budget regulier (klein) onderhoud
<u>Gebouwen:</u>				
- woningen en panden	normaal en instandhouding	88	154	57
- onderwijspanden	normaal en instandhouding	254	536	162
- panden Stichting Gorinchemse Sportaccommodaties	normaal	340	309	12
- panden t.b.v. kunsttoefening	normaal	119	120	67
- panden maatschappelijke zorg	normaal	2	81	2
- gemeentelijk onroerend goed	normaal	335	708	428
		1.138	1.908	728
Wegen	zie VBOR ¹	0	0	673
Groen	zie VBOR ¹	0	0	919
Riolering	Conform vGRP ²	0	0	285
Water	geen kwaliteitsniveau vastgesteld ³	0	0	21
Veerboten	geen kwaliteitsniveau vastgesteld	0	0	204
Havens	normaal	81	163	56
Bruggen, kunstwerken en duikers	normaal	154	197	69
Monumenten	normaal	117	114	101
Parkeergarages	normaal	123	246	111
Buitensportaccommodaties	normaal	200	86	81
Openbare verlichting	normaal	26	0	74
Kunst	normaal	10	21	21
	Totaal	1.848	2.734	3.342

1. Bij de vaststelling van het beleidskader Visie en beleidsplan Openbare ruimte Schoon en heel (VBOR) is ook gekozen voor gebiedsdifferentiatie, waardoor - via maatwerk - verschillende kwaliteitsniveaus zijn vastgesteld. Deze verschillen dus per gebied/woonwijk en variëren van exclusief, bijzonder niveau, plus niveau tot standaard niveau. Zie hiervoor verder het beleidskader.

2. In (een bijlage van) het GRP worden de doelen, functionele eisen, maatstaven en meetmethoden beschreven. Dit is de kwaliteit die met het GRP wordt beoogd.

3. Het beheer van de watergangen is de verantwoordelijkheid van het Waterschap Rivierenland. Zij voeren hier de regie en stellen het kwaliteitsniveau vast.

3.3 Financiering

3.3.1 Inleiding

Financiering betreft de wijze waarop de gemeente leningen aantrekt en eventueel overtollig geld (tijdelijk) uitzet. Beleidskaders voor financiering zijn nodig om de rentelasten te beperken en de risico's te beheersen.

3.3.2 Vastgesteld beleid

Naast de wettelijke kaders geldt voor de paragraaf Financiering het volgende raadsbeleidskader:

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Treasurybeleid	2017

Het Treasurybeleid verschaft duidelijkheid over hoe gemeente Gorinchem haar financieringsbehoefte invult en het renterisico beheerst.

Daarnaast heeft het college de volgende twee documenten vastgesteld:

Relevant besluit college	Vastgesteld door college in
Notitie schuldpositie	2017
Treasurystatuut	2019

Het Treasurystatuut verschaft duidelijkheid over de spelregels rondom Treasury. De notitie schuldpositie verschaft duidelijkheid over de leningenportefeuille van Gorinchem en bevat sturingsmogelijkheden om de schuldpositie (positief) te beïnvloeden. In verband met de gewijzigde organisatiestructuur is het Treasurystatuut in 2019 aangepast.

3.3.3 Financieringsportefeuille

In onderstaande tabel wordt de meerjarige ontwikkeling van onze langlopende leningportefeuille, extra (her-) financieringsbehoefte en rente- en aflossingsverplichtingen weergegeven per 1 januari van het betreffende jaar.

Financieringsportefeuille (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Stand langlopende leningen per 1-1	143.426	155.335	155.240	167.140
Aflossingsverplichtingen	8.091	13.095	12.100	10.051
Financieringsbehoefte kort	9.410	9.576	9.164	9.743
Rentebetalingverplichtingen	2.674	2.691	2.396	2.669

Financieringsbehoefte

Om de financieringsbehoefte te bepalen zijn de volgende twee zaken belangrijk: (1) de boekwaarde van de investeringen en de voorraden gronden en (2) de financieringsmiddelen. Allereerst kijken wij naar de verwachte ontwikkeling van de boekwaarde van zowel lopende als nieuwe investeringen en gronden van 2020 tot en met 2023. Als tweede kijken wij naar de externe en de interne financieringsmiddelen. De externe financieringsmiddelen zijn de langlopende leningen en de kortlopende leningen. De interne financieringsmiddelen zijn de reserves en de voorzieningen. De financieringsbehoefte is vervolgens het saldo van de investeringen en de beschikbare financieringsmiddelen. Een financieringstekort lost de gemeente op door het aantrekken van nieuwe kortlopende of langlopende leningen. Conform het Treasurybeleid sluit gemeente Gorinchem kortlopende leningen af totdat de targetrente bereikt is, dan wel de kredietlimiet is bereikt. In bovenstaand overzicht zijn de langlopende leningen weergegeven en het bedrag dat kortlopend gefinancierd wordt. De doelstelling van het Treasurybeleid is om het hieruit voortkomende renterisico zoveel mogelijk te beperken. De toename in de langlopende leningen is hoofdzakelijk het

gevolg van nieuwe investeringen die (voor)gefinancierd moeten worden. In bovenstaand overzicht is nog geen rekening gehouden met de verkoopopbrengst van de aandelen van Eneco. Hiervoor moet eerst een definitief besluit over de aandelenverkoop genomen worden.

In het voorjaar van 2020 wordt met de klankbordgroep Financiën van de gemeenteraad gesproken over gemeentelijke schuldpositie en de mogelijkheden om deze te beïnvloeden. In de Perspectiefnota 2020 is aangegeven dat daarbij ook de verkoopopbrengsten van Eneco zullen worden betrokken.

3.3.4 Renteontwikkeling

Bij de Perspectiefnota 2020 is de rekenrente bepaald op 1,3%, dit is een daling ten opzichte van de 1,9% die eerder gehanteerd werd. De daling van de rekenrente volgt op de ontwikkeling dat tegen zeer lage rentes vreemd vermogen kan worden aangetrokken. Dit is in 2018 versneld door de vervroegde aflossing van een aantal hoogrentende leningen. Aan de grondexploitaties dient de werkelijke rente te worden toegerekend. Deze rente wordt bepaald op de verhouding vreemd vermogen en totaal vermogen en het gemiddelde rentepercentage van de leningenportefeuille. De rente voor grondexploitaties is voor 2020 bepaald op 1,34%.

3.3.5 Renterisico's

Een gemeente moet haar renterisico's beheersen door middel van onder andere de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

De overheid stelt grenzen aan het totaal van kort geld, omdat rentefluctuaties grote gevolgen kunnen hebben voor de rentelasten in de (meerjaren)begroting. De kasgeldlimiet bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal.

Kasgeldlimiet (bedragen x € 1.000)	2020 - kwartaal 1	2020 - kwartaal 2	2020 - kwartaal 3	2020 - kwartaal 4
Toegestane kasgeldlimiet	11.274	11.274	11.274	11.274
Werkelijke kasgeldlimiet	9.850	9.850	9.850	9.850
Ruimte	1.424	1.424	1.424	1.424

Elk kwartaal is er een ruimte van circa € 1,4 mln. Hiermee voldoen we ruimschoots aan de kasgeldlimiet. In het rentebeleid is verder vastgelegd dat als de rente zou stijgen tot boven een vastgestelde targetrente, dat er dan overgegaan wordt tot langlopende financieringen. In andere gevallen wordt, binnen de kaders van de kasgeldlimiet, optimaal gebruik gemaakt van kortlopende financieringen.

Renterisiconorm

De renterisiconorm beperkt de omvang van de jaarlijkse aflossingen en de leningen die voor renteherziening in aanmerking komen. De renterisiconorm is vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal.

Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Toegestane renterisiconorm	26.527	26.527	26.527	26.527
Werkelijke renterisiconorm	8.091	13.095	12.100	10.051
Ruimte	18.436	13.432	14.427	16.476

Uit bovenstaande tabel blijkt dat wij binnen de grenzen van de renterisiconorm opereren.

3.3.6 Schatkistbankieren

Omdat onze gemeente niet structureel overtollige liquide middelen heeft, zal het verplichte schatkistbankieren voor onze gemeente in de praktijk niet snel een rol spelen. Wij monitoren dit aspect wel, want overtollige liquide middelen boven een drempelbedrag van circa € 1 miljoen moeten naar de schatkist worden overgedragen.

3.4 Bedrijfsvoering

3.4.1 Inleiding

Op basis van het BBV is de gemeente verplicht om de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering te verstrekken. Onder bedrijfsvoering verstaan we de sturing en beheersing van de ondersteunende processen binnen de organisatie. De paragraaf Bedrijfsvoering schetst op hoofdlijnen de manier waarop onze organisatie haar ambities wil bereiken en welke middelen daarvoor nodig zijn.

3.4.2 Personeels- en organisatiebeleid

Strategisch HRM

Ondersteunend aan de ambities uit het Gorcums Akkoord en aan de gestarte organisatieontwikkeling wordt uitvoering gegeven aan HRM in ontwikkeling. Onderwerpen en projecten die op stapel staan zijn sturingsinformatie voor het management, digitalisering, personeelsplanning, medewerkersontwikkeling/medewerker nieuwe stijl, arbeidsmarkt en instroom, Gorcum Bewust Vitaal en Management Development.

Formatie

Formatie	2020	2021	2022	2023
Formatie in fte's	322	316	309	308

Omdat er in de formatie een aantal tijdelijke formatieplaatsen is opgenomen, loopt het aantal formatieplaatsen de komende jaren licht terug.

Ziekteverzuim

Gorcum Bewust Vitaal is een project waarin de vitale medewerker centraal staat: wat kunnen werkgever en medewerker beiden doen om vitaliteit te bevorderen en te behouden. Aandacht voor verzuim staat permanent op de agenda. Samen met de bedrijfsarts zetten leidinggevenden en HR in op de begeleiding en re-integratie van zieke medewerkers.

Organisatie

Nadat in 2019 de nieuwe organisatiestructuur ingevoerd is en de invulling van nieuwe sleutelfuncties in het najaar afgerond werd, wordt in 2020 verder gewerkt aan "samen maken we de stad". Daarbij staan taakvolwassenheid en verantwoordelijkheden laag, denken in mogelijkheden, een organisatie met een gezonde cultuur, goede samenwerking en onderling vertrouwen en een effectief samenspel tussen organisatie en bestuur centraal.

De gevormde reserve organisatie-ontwikkeling zal in 2020 gedeeltelijk worden ingezet om aan de hierboven genoemde punten invulling te geven. Met diverse medewerkers die de organisatie verlaten zijn maatwerkafspraken gemaakt, waarvoor ook (indien nodig) een beroep wordt gedaan op de reserve. In de begroting 2020 is rekening gehouden met een inzet van € 750.000 in 2020. In de Turap 2020 wordt gezien of deze raming bijstelling behoeft. De gemeentesecretaris informeert de gemeenteraad periodiek (vertrouwelijk) over de organisatie-ontwikkeling en de inzet van de reserve.

3.4.3 Informatisering en automatisering

In 2020 wordt een vervolg gegeven aan de uitvoering van het project Gorinchem Duurzaam Digitaal (GDD). Na in 2019 een flink aantal voorbereidingen te hebben gedaan worden in 2020 plannen geïmplementeerd en kunnen

concrete resultaten worden geboekt. Het project kent enige vertraging door wijzigingen in de organisatiestructuur en de invulling hiervan. Het digitale traject GDD vloeit voort uit het rekenkameronderzoek naar de digitale archief functie. Het levert een bijdrage aan een betere dienstverlening voor burgers en ondernemers.

We maken met GDD een start met de omslag van papier naar digitaal. De digitale toegankelijkheid, kwaliteit en vindbaarheid van informatie zijn leidend. Beheersing van informatie, de onderliggende systemen en de processen, vergen in een digitale wereld een andere handel- en denkwijze van de gehele gemeentelijke organisatie. Het is voor de gemeentelijke organisatie van belang goed voorbereid te zijn op deze digitale ontwikkelingen en wetgeving die van invloed zijn op informatievoorziening en automatisering. Bij wetgeving die van toepassing is naast de Archiefwet- en regelgeving valt te denken aan de Omgevingswet, de Wet Hergebruik van Overheidsinformatie, de Wet Openbaarheid Bestuur en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

Om digitalisering mogelijk te maken wordt in 2020 verder geïnvesteerd en geïnnoveerd in onze ICT-omgeving ter ondersteuning van informatiemanagement op belangrijke processen. Een kwalitatieve ICT omgeving biedt immers ruimte, om de doelstellingen van de organisatie te bereiken in termen van continuïteit, technische ondersteuning, snelheid, bereikbaarheid en verbinden (intern en extern).

Naast de uitvoering van projecten wordt in 2020 ruime aandacht gegeven aan de uitvoering van het meerjarig informatie-, en ICT-beleid.

3.4.4 Financiën

De financiële bedrijfsvoering (financieel beleid en financieel beheer) vervult een belangrijke plaats op het speelveld van de bedrijfsvoering. Het is de spil in de gemeentelijke planning en control (P&C). Voortdurend wordt gewerkt aan een cyclus die raad, college en management in staat stelt om tijdig de juiste beslissingen te nemen. In samenspraak met de gemeenteraad wordt constant gewerkt aan het doorontwikkelen van de P&C cyclus en aanverwante beleidsvelden. Daarbij wordt getracht om op transparante wijze aan te sluiten bij de informatiebehoefte van de gemeenteraad.

Belangrijk onderwerp van gesprek is de beheersing van de gemeentelijke schuldpositie. Hierover wordt in het voorjaar 2020 met de klankbordgroep Financiën van de gemeenteraad verder gesproken. Het vooruitzicht op de opbrengst van Eneco-aandelen zal hierbij (o.a.) onderwerp van gesprek zijn.

Met de start van de nieuwe organisatiestructuur medio 2019 ligt er extra druk op het aanbieden van goede financiële managementinformatie en een pro-actieve financiële adviesrol. Ook de verdergaande digitalisering van de administratieve processen krijgt in 2020 extra aandacht. Daarnaast wordt verkend of een nieuw financieel administratiepakket wenselijk is om hier (mede) invulling aan te geven.

3.4.5 Inkoop en aanbesteding

In 2020 krijgt de professionalisering van de inkoopfunctie, onder meer via contract- en leveranciersregistratie, verder vorm. Inkoop en aanbesteding is een belangrijk onderwerp voor de accountantscontrole. Met de accountant wordt afgestemd hoe het beste aan de eisen op dit gebied kan worden voldaan.

Daarnaast wordt maatschappelijk verantwoord inkopen verder uitgerold. Dat houdt in: meer aandacht voor duurzaamheid en voor de sociale component van inkoop.

3.4.6 Regionale samenwerking

Gorinchem zal zich ook in 2020 op verschillende schaalniveaus richten. Op het niveau van de regio Alblasserwaard en Vijfheerenlanden krijgt de samenwerking vorm aan de hand van de Regionale Maatschappelijke Agenda. Deels overlappend en deels breder dan de RMA is de samenwerking in de 'functionele regio Gorinchem', het gebied met

120.000-150.000 inwoners die qua werkgelegenheid, onderwijs en ziekenhuiszorg gebruik maken van voorzieningen in Gorinchem. De samenwerking op dit schaalniveau zal in 2020 verder worden onderzocht en uitgebouwd. Ook met de Drechtsteden zal intensiever worden samengewerkt, bijvoorbeeld in het voorbereiden en hopelijk uitvoeren van een Regiodeal, die zich richt op het verbeteren van de brede welvaart in onze regio's. Het versterken van de grip op verbonden partijen en met name gemeenschappelijke regelingen waarin Gorinchem deel neemt, blijft ook in 2020 onderwerp van aandacht.

3.4.7 Bestuurlijke planning en control

Inwonersparticipatie

De raad heeft een besluit genomen over het rapport "Kansen voor actieve burgers, kansen voor beleid". Wij streven ook in 2020 naar participatietrajecten die een bijdrage leveren aan verantwoorde en onderbouwde besluitvorming.

Controlerende taak raad

De rekenkamercommissie heeft het onderzoek "Toezien op effect" afgerond. Het onderzoek richt zich op de verzilvering van de controlerende rol van de raad. De centrale vraag hierbij is hoe de raad, het college en de organisatie omgaan met controlerende instrumenten van de raad in het algemeen en het instrument rekenkamercommissie in het bijzonder. De essentie is of de raad voldoende in staat is en in staat wordt gesteld om de controlerol goed te kunnen uitvoeren. Het rapport is in september 2019 met de raad besproken. In 2020 wordt in gezamenlijkheid (raad, college en ambtelijke organisatie) gewerkt aan de uitvoering van de aanbevelingen.

Collegeonderzoeken

Onderzoek kostendekkendheid tarieven

Onderzoek is gedaan naar de kostendekkendheid tarieven leges. In de Perspectiefnota 2020 is een tarievenvoorstel gedaan dat betrokken wordt bij de uitwerking van de legesverordening 2020. Als vervolg op het onderzoek naar de kostendekkendheid tarieven leges Gorinchem, onderzoeken wij in 2020 de kostendekkendheid van de overige gebonden heffingen. Het gaat dan om de afvalstoffenheffing, rioolbelasting, marktgelden, kadegelden, Lingeaven en begraafrechten.

Burgerpeiling 2019

De uitkomsten (6,8 ten opzichte van een 6,8 in 2017) van de burgerpeiling 2019 zijn vergelijkbaar met de uitkomsten van 2017. De burgerpeiling bevat een aantal aandachtspunten met betrekking tot de thema's woon- en leefklimaat, welzijnsvoorzieningen, relatie inwoner – gemeente, en dienstverlening waaraan wij in 2020 een vervolg geven.

3.4.8 Administratieve organisatie en interne controle

De inrichting van administratieve processen is erop gericht de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van ons handelen te waarborgen. De meest kritische bedrijfsprocessen zijn beschreven. Externe borging vindt plaats door interne controles van de accountant en de rekenkamercommissie Gorinchem.

Jaarlijks wordt een intern controleplan opgesteld met de uit te voeren interne controles, zo ook voor 2020. In samenspraak met de accountant beoordelen we op basis van de belangrijkste geldstromen, risico's en ontwikkelingen welke processen er gecontroleerd worden. Hiermee wordt de kwaliteit van deze processen bewaakt en voldoen we aan de vereisten van de accountant, zodat deze kan steunen op de bevindingen van de interne controles.

Naast het intern controleplan, is er een periodieke (interne) frauderisicoanalyse. De aanbevelingen, die vooral een beheersmatig karakter hebben, worden in 2020 verder uitgevoerd.

3.5 Grondbeleid en vastgoedbeleid

3.5.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt u geïnformeerd over de gemeentelijke grondexploitaties en treft u de belangrijkste cijfermatige informatie rondom het gemeentelijk vastgoed aan.

3.5.2 Vastgesteld beleid

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Nota Vastgoedbeleid	2014
Nota Grondbeleid 2015-2019	2015

3.5.3 Visie, beleid en uitvoering

MPG

Met het Meerjaren Programma Grondbedrijf (MPG) wordt in één totaaloverzicht de financiële stand van zaken en de bijbehorende risico's van de gemeentelijke grondexploitaties weergegeven. Met het MPG komt de gemeenteraad beter in positie om te sturen op de ruimtelijke projecten (kwalitatief en kwantitatief) en legt het college verantwoording af over de bereikte resultaten binnen de grondexploitaties. De afgelopen 2 jaar hebben we hier ervaring mee opgedaan. Het instrument is in 2019 verder uitgebreid en doorontwikkeld.

Grondbeleid

Grondbeleid vormt het kader waarbinnen het ruimtelijke beleid en de ruimtelijke doelstellingen vorm krijgen. Grondbeleid is een middel om deze ruimtelijke doelstellingen op een zo economisch verantwoord mogelijke wijze te realiseren. Het grondbeleid is dus geen doel op zich, maar een middel om de ruimtelijke projecten die voortvloeien uit de programma's te realiseren.

De woonlocaties in de stedelijke vernieuwing en uitleggebienden maken onderdeel uit van programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing. De ontwikkeling van bedrijventerreinen maakt onderdeel uit van programma 4 Economie.

Jaarlijks rapporteren wij in een separaat boekwerk 'MPG' over de grondexploitaties, zowel financieel als beleidsmatig.

In 2020 vindt een verdere doorvertaling plaats van de ambities uit het Gorcums Akkoord. Met name de groeiambitie van Gorinchem, als uitvloeisel van de nieuwe gemeentelijke Woon- en Transformatievisie, leidt tot een actualisatie van het Grondbeleid. Daarmee moet o.a. de ambitie uit de Visie van de Stad om te groeien naar 40.000 inwoners worden gefaciliteerd en uiteindelijk gerealiseerd.

Vastgoedbeleid

De gemeente Gorinchem heeft vastgoed in eigendom, grotendeels maatschappelijk en deels commercieel en overig, om te sturen op de gewenste maatschappelijke ontwikkelingen in de stad, deze mogelijk te maken of te versterken tegen een gunstige prijs-kwaliteitverhouding.

De gemeente besluit vanuit strategische overwegingen over aan- en verkoop van vastgoed. We voeren tactisch portefeuillebeleid voor het gemeentelijk vastgoed.

Vastgoed wordt verkocht als het de realisatie van beleidsdoelstellingen niet meer dient.

Actualisatie Vastgoedbeleid

De gemeente stuurt bij het uitvoeren van het vastgoedbeleid op maatschappelijk rendement, vanuit de drijfveer om

maatschappelijke en publieke doelstellingen te effectueren. Ten aanzien van het vastgoedbeheer voeren we een efficiënte bedrijfsvoering, waarbij de kosten en opbrengsten van het gemeentelijk vastgoed transparant zijn. In de loop van 2019 is het gemeentelijk vastgoedbeleid onder de loep genomen. Op hoofdlijnen is het bestaande beleid van kracht gebleven.

3.5.4 Beleidsuitgangspunten reserves en voorzieningen

Grondexploitaties

In de geprognosticeerde resultaten van de grondexploitaties zijn de risico's met een grote kans van optreden verwerkt en afgedekt binnen de voorziening. De overige risico's zijn per plan benoemd, financieel vertaald en gekoppeld aan een kans van optreden. Voor deze laatste risico's wordt een bedrag in het weerstandsvermogen aangehouden.

Vastgoed

De voorzieningen voor vastgoed worden periodiek geactualiseerd.

3.5.5 Prognose grondexploitaties

Onderstaande tabel geeft onder andere een prognose weer van de grondexploitaties. Deze is gebaseerd op de laatst vastgestelde herziening (jaarrekening 2018). Het betreft:

- De actuele boekwaarde per grondexploitatie per 31 december 2018;
- Een prognose van de boekwaarde per grondexploitatie per 1 januari 2020 op basis van de tussenrapportage 2019;
- Een actuele prognose van het resultaat per grondexploitatie (NCW = Netto Contante Waarde).

De prognose van het jaar waarin de grondexploitatie tot afwikkeling komt, is voor deze begroting geactualiseerd. Afgesloten grondexploitaties maken geen onderdeel uit van dit overzicht.

Grondexploitatie (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 01-01-2020	Actuele NCW per 01-01-2019	Voorziening per 01-01-2019	Reservering weerstandsvermogen 2020	Jaar van afwikkeling
<u>Verliesgevende grondexploitaties</u>						
Mollenburg	-12.751	-12.389	-11.559	-11.559	139	2022
Groote Haar	-43.769	-45.556	-6.097	-6.097	2.977	2040
Subtotaal	-56.520	-57.945	-17.656	-17.656	3.116	
<u>Winstgevende grondexploitaties</u>						
Lingewijk Noord	419	-215	-769	n.v.t.	69	2023
Kleine Haarsekade	-77	213	209	n.v.t.	4	2019
Oost II (exclusief winstneming)	-9.405	-4.329	2.422	n.v.t.	96	2020
Subtotaal	-9.063	-4.330	1.863		170	
Totaal	-65.583	-62.275	-15.793	-17.656	3.286	

Hieronder worden per grondexploitatie de meest actuele ontwikkelingen geschetst:

Mollenburg

De woningen van fase 3 en 4 zijn in 2019 opgeleverd. De uitgifte van de vrije kavels is van fase 1, 2 en 3 in volle gang. In 2020 wordt het openbaar gebied voor fase 2, 3 en 4 opgeleverd. Omdat de vrije kavels dan nog niet zijn opgeleverd, wordt een tijdelijke oplossing voor bouwverkeer in het gebied bedacht. De verkoop van de kavels van fase 4 vindt in 2020 plaats.

Groote Haar

Het bestemmingplan is onherroepelijk en het plan wordt verder uitgewerkt (waterhuishoudkundig, civieltechnisch).

De planning van de realisatie en uitgifte is afhankelijk van afspraken met Rijkswaterstaat (RWS). RWS heeft toegezegd een tussenmijlpaal voor de aansluiting Scheiwijk op te nemen in het contract voor realisatie van de verbreding A27. De regio heeft aangedrongen op voorrang voor dit traject. In de tussenmijlpaal zal RWS een uiterste realisatiedatum opnemen. De bepaling en vaststelling van deze datum is nog onderwerp van onderzoek en overleg.

Om eerder te kunnen uitgeven dan na realisatie van de aansluiting, onderzoeken we de mogelijkheden voor een alternatieve ontsluiting aan de oostzijde van het bedrijventerrein.

RWS voert gesprekken over de aankoop van grond met alle eigenaren waarvan grond nodig is voor de verbreding, verbindingsweg en aansluiting. De gemeente biedt waar mogelijk compensatiegrond aan. De gronden voor de verbindingsweg komen in eigendom van de gemeente Gorinchem.

Lingewijk Noord

Een tender voor 8 woningen op de locatie Merwedekanaal is in 2019 uitgeschreven en op basis van deze tender gegund aan een projectontwikkelaar. De werkzaamheden voor deze locatie starten begin 2020. De grondverkoop voor 64 woningen is in 2019 via een tender aanbesteed. De uiteindelijke grondverkoop vindt naar verwachting gefaseerd in 2020 en 2022 plaats. Daarna start de bouw, wordt het gebied ingericht en tenslotte de exploitatie afgesloten.

Kleine Haarsekade

De koopovereenkomst met de ontwikkelaar is gesloten. Hierin zijn de afspraken verwoord omtrent het bouw- en woonrijp maken van het terrein en de grondprijs. Tot op heden zijn de laatste 2 kavels voor vrijstaande woningen niet afgenomen. Mogelijk zal de grondverkoop pas begin 2020 plaatsvinden. Daarna kan de exploitatie worden afgesloten.

Oost II

De uitgifte van het bedrijventerrein is vergevorderd. Er wordt verwacht dat Oost II in 2021 is uitverkocht. De uitgifte van de percelen verliep minder voortvarend dan voorzien. Dit was mede het gevolg van een uitgebreide bestemmingsplanherziening voor de vestiging van een grote hotelketen. De looptijd van de grondexploitatie moeten worden bijgesteld naar 2021.

Hoog Dalem

De ontwikkelingen van Hoog Dalem staan in de paragraaf Verbonden Partijen beschreven.

Risico's grondexploitaties

In de gemeentelijke grondexploitaties worden de geraamde risico's in het weerstandsvermogen met name veroorzaakt door Groote Haar. Dit heeft hoofdzakelijk te maken met de kans dat de verbreding van de A27 niet tijdig is gerealiseerd. Dit heeft een mogelijke vertraging van de grondverkoop in Groote Haar tot gevolg. Doordat de looptijd dan wordt verlengd, nemen de rentekosten toe. De kans bestaat dat de te verwerven grond duurder moet worden verworven dan tot nu toe aangenomen. Daarnaast bestaat er een kans dat door het niet integraal ophogen van het terrein de kavels niet voor de meest optimale grondprijs kunnen worden verkocht.

Bij Mollenburg zijn er afzetrisico's voor met name de vrije kavels. Door de aangetrokken aannemersmarkt is het voor particulieren lastig geworden op korte termijn een geschikte aannemer tegen een redelijk tarief te vinden. Hierdoor gaan minder mensen over tot zelfrealisatie. Gezien het nog te verkopen aantal van 14 kavels in fase 3 en 4 en de kleine doelgroep zal de afzet naar verwachting nog enige jaren in beslag nemen.

De totale project specifieke risico's zijn begroot op ca € 3,3 mln. Deze risico's zijn opgenomen in het weerstandsvermogen.

De verlaging van de rente over 2019 heeft een gunstig effect gehad op de resultaten van de grondexploitaties. Bij de eerstvolgende herziening van de grondexploitaties wordt de verlaagde rente verwerkt. De verlaging heeft een substantieel financieel voordelig effect. Met name het geprognosticeerde tekort op de grondexploitatie Groote Haar

neemt met enkele miljoenen af. De resultaten van de komende herziening van de grondexploitaties zullen worden verwerkt in de jaarrekening 2019. De onlangs gepubliceerde PAS-uitspraak heeft op dit moment geen zichtbare gevolgen voor de gemeentelijke grondexploitaties. Er wordt onderzocht of er op de lange termijn een risico zal zijn voor de projecten Groote Haar en Lingewijk-Noord. Het huidige risico wordt daardoor op dit moment op nihil geschat.

3.5.6 Feitelijke gegevens van het gemeentelijk vastgoed

De gemeente heeft 94 panden in eigendom. De onderverdeling van deze panden naar soort vastgoed vindt plaats volgens de vastgestelde vastgoedlijst en is in onderstaande, geactualiseerde, tabel opgenomen.

Soort vastgoed	Sublabel	Aantal 2019	Aantal 2020*
Maatschappelijk vastgoed	Onderwijs	35	34
	Sport	9	9
	Welzijn	5	4
	Cultuur	9	9
	Economie en Toerisme	3	3
	Erfgoed/historie	6	6
	Intern vastgoed (bestuurlijke en ambtelijke huisvesting)	5	5
Commercieel vastgoed	Horeca	1	1
	Kantoor	0	0
	Detailhandel	2	2
	Bedrijfsruimte	5	5
	Kinderdagverblijf/BSO	1	1
Overig vastgoed	Woningen	15	13
	Ontwikkelingsvastgoed	2	2

3.6 Lokale heffingen

3.6.1 Inleiding

Lokale heffingen worden onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is. Bij de gebonden heffingen is de besteding daarvan gerelateerd aan een direct aanwijsbare tegenprestatie, zoals de afvalstoffenheffing, rioolbelasting, leges, begraafrechten en markt- en kadegelden. Deze heffingen worden daarom niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. Ongebonden lokale heffingen, zoals de onroerendezaakbelasting (OZB), roerendezaakbelasting (RZB), hondenbelasting, parkeerbelasting en precariobelasting worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. De besteding van die heffingen is niet gebonden aan een bepaalde taak.

3.6.2 Vastgesteld beleid

Voor de lokale heffingen zijn de beleidsuitgangspunten gehanteerd die zijn vastgesteld in het raadsbesluit van 4 juli 2019 over de Perspectiefnota 2020-2023.

Middels de Perspectiefnota 2020-2023 is besloten de tarieven voor de OZB, RZB, precariobelasting en markt- en kadegelden met 1,5% te laten stijgen. Deze stijging komt overeen met het gemiddeld gewogen prijsindexcijfer van het Centraal Plan Bureau (CPB).

Bij de tarieven van de rioolbelasting, afvalstoffenheffing en begraafrechten is het uitgangspunt kostendekkendheid.

3.6.3 Kwijtscheldingsbeleid

Als een belastingplichtige als gevolg van financiële omstandigheden niet in staat is een belastingaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen kan kwijtschelding worden verleend. De gemeentelijke kwijtscheldingsnormen mogen niet meer dan 100% van de bijstandsnormen bedragen, wel minder. In Gorinchem gelden de maximale normbedragen, wat er op neer komt dat een belastingplichtige met een inkomen op bijstandsniveau in beginsel voor kwijtschelding in aanmerking komt.

De volgende belastingen komen voor kwijtschelding in aanmerking: de afvalstoffenheffing, rioolbelasting en de hondenbelasting voor de eerste hond. Met de kwijtschelding is in de begroting een bedrag gemoeid van zo'n € 610.000. De gedeerde inkomsten wegens het verlenen van kwijtschelding van de afvalstoffenheffing en rioolbelasting worden verrekend via de desbetreffende tarieven.

3.6.4 Overzicht lokale heffingen

De drie belangrijkste lokale heffingen zijn de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolbelasting. Onderstaand wordt ingegaan op de achtergronden en uitgangspunten 2020 voor deze heffingen. Daarnaast wordt kort stilgestaan bij de achtergronden en uitgangspunten van de overige belastingen, heffingen en rechten.

Baten

In de komende jaren worden de volgende baten uit lokale heffingen geraamd:

Heffingssoort (bedragen x € 1.000)	2019	2020	2021	2022	2023
Algemene dekkingsmiddelen:					
Onroerende-zaakbelasting (OZB)	9.710	9.932	9.932	9.932	9.932
Roerende-zaakbelasting (RZB)	15	16	16	16	16
Hondenbelasting	161	163	163	163	163
Parkeerbelastingen	1.630	1.730	1.730	1.730	1.730
Precariobelasting	489	491	491	151	151
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	12.005	12.332	12.332	11.992	11.992
Gebonden heffingen:					
Afvalstoffenheffing	3.913	4.254	4.254	4.254	4.254
Rioolbelasting	3.972	4.016	4.016	4.016	4.016
Leges	1.474	1.466	1.468	1.527	1.527
Begraafrechten	324	326	319	313	304
Marktgeden	42	43	43	43	43
Kadegelden	116	117	117	117	117
Subtotaal gebonden heffingen	9.841	10.222	10.217	10.270	10.261
Totaal geraamde inkomsten lokale heffingen	21.846	22.554	22.549	22.262	22.253

Algemene dekkingsmiddelen

Deze opbrengsten mogen vrij worden besteed. Er gelden geen wettelijke beperkingen voor de mate waarin de tarieven mogen worden verhoogd. Per opbrengstsoort volgt een toelichting op de ontwikkelingen in 2020.

Onroerendezaakbelasting

De OZB is verreweg de belangrijkste gemeentelijke belasting. De opbrengst behoort tot de algemene dekkingsmiddelen en mag vrij worden besteed.

De OZB tarieven worden uitgedrukt in een vast percentage van de economische waarde van de onroerende zaken. Als onderdeel van de uitgangspunten van de Perspectiefnota 2020 is het OZB tarief met 1,5% verhoogd. Hierop wordt een correctie toegepast voor de waardeontwikkeling. De waarde wordt getaxeerd conform de WOZ en wordt ieder jaar opnieuw vastgesteld. De taxaties zijn gebaseerd op het marktniveau op 1 januari van het jaar voorafgaand aan het belastingjaar.

Voor 2020 wordt voor de woningen rekening gehouden met een gemiddelde waardeverhoging van 8,5%. Voor de niet woningen wordt een waardeontwikkeling van 2% verwacht. Bij de tariefberekeningen is het uitgangspunt gehanteerd dat de hertaxatie op macroniveau niet tot verzwaring van de belastingdruk mag leiden, zodat de effecten van de hertaxatie zijn gecompenseerd via de tarieven.

In de onderstaande tabel is de ontwikkeling van het heffingsareaal 2020 met de bijbehorende tarieven weergegeven.

	Heffingsareaal (x € 1 mln)	Tarief 2019	Tarief 2020	Opbrengst (x € 1.000)
<u>Woningen</u>				
- Eigenaar	3.962	0,1249%	0,1168%	4.628
<u>Niet woningen</u>				
- Eigenaar	1.006	0,3090%	0,3074%	3.092
- Gebruiker	885	0,2514%	0,2501%	2.212

Roerendezaakbelasting

De RZB is qua heffing te vergelijken met de OZB, met dit verschil dat de RZB wordt geheven voor roerende woon- en verblijfsruimten. De tarieven zijn wettelijk gekoppeld aan de OZB tarieven. Het heffingsareaal van de RZB is beperkt van omvang en omvat alleen de ruim 70 woonarken.

Hondenbelasting

Hondenbelasting wordt geheven voor het houden van een hond. Conform de uitgangspunten van de Perspectiefnota 2020 zijn de tarieven met 1,5% verhoogd.

Hondenbelasting (bedragen in euro's)	2019	2020
Per hond	77,50	79,00
Kennel	127,50	130,00

Parkeerbelasting

De gemeente heft parkeerbelasting voor het parkeren van een voertuig op een aangewezen plaats en tijdstip of voor verleende parkeervergunningen. Met de heffing van parkeerbelasting worden algemene inkomsten verkregen. Wanneer een parkeerder geen of te weinig parkeergeld betaalt kan het verschuldigde parkeergeld via een naheffingsaanslag op de parkeerder worden verhaald, inclusief een opslag voor de kosten die met het opleggen van de aanslag zijn gemoeid. Het bedrag dat als opslag mag worden doorberekend is aan een wettelijk maximum gebonden. Conform gedragslijn wordt het wettelijk maximumtarief gehandhaafd, hetgeen op dit moment neerkomt op € 64,50.

Precariobelasting

De gemeente heft precariobelasting voor het hebben van voorwerpen op, onder of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond. Door een wetswijziging in 2017 is de mogelijkheid om precariobelasting te heffen op nutsnetwerken afgeschaft. Voor gemeenten die op de datum waarop het wetsvoorstel is ingediend (10 februari 2016) al precariorechten voor dergelijke netwerken berekenden, geldt een overgangstermijn van 5 jaar. Vanaf 2022 komen de inkomsten voor precariobelasting voor de nutsbedrijven te vervallen. Dit betekent vanaf 2022 een structurele verlaging van inkomsten van € 340.000. Hiermee is in deze begroting al rekening gehouden.

Gebonden heffingen

De opbrengst van deze zogeheten gebonden heffingen dient ter bestrijding van de kosten die de gemeente voor deze dienstverlening maakt.

Per heffingssoort wordt de opbouw van de lasten weergegeven, waarbij we een onderscheid maken in de volgende twee categorieën:

- Directe lasten op basis van de taakvelden (alle direct toe te rekenen lasten, exclusief overhead en rente)
- Indirecte lasten bestaande uit overhead en BTW

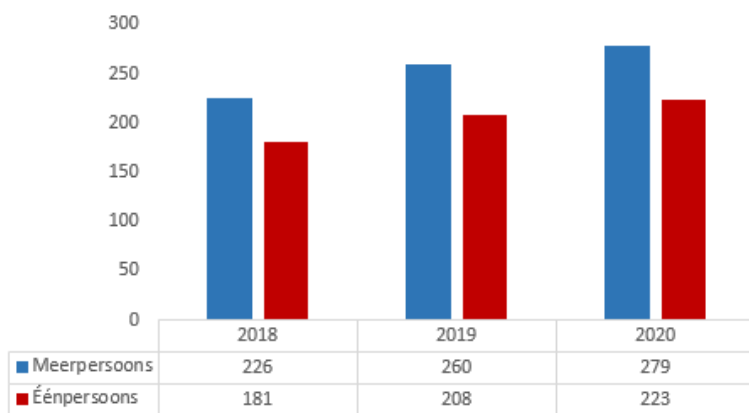
Voor het bepalen van het dekkingspercentage worden de lasten inzake overhead en BTW toegerekend. Dit zijn de indirecte lasten. De overhead wordt toegerekend op basis van een overheadtarief en het aantal begrote uren van de betreffende taakvelden per heffing.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een heffing ter bestrijding van kosten van beheer van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing komt ten laste van gebruikers van percelen waarvoor de gemeente een inzamelverplichting voor huishoudelijk afval heeft. De heffing is afhankelijk van de omvang van het huishouden. Hierbij hanteren we twee tarieven, namelijk voor een- en meerpersoonshuishoudens. Bij éénpersoonshuishoudens wordt een korting verleend van 20% op het meerpersoonstarief.

Door de sterke stijging van verwerkingskosten van afval en het op grote schaal bijplaatsen van grof huisvuil bij afvalcontainers, is de afvalinzameling en verwerking door Waardlanden niet meer uitvoerbaar binnen de huidige gemeentelijke tarieven. Het gemeentelijke uitgangspunt is dat de tarieven 100% kostendekkend zijn. Dit leidt tot een noodzakelijke tariefstijging. Het tarief wordt voor meerpersoonshuishoudens met € 19 verhoogd (naar € 279) en voor eenpersoonshuishoudens met € 15 (naar € 223).

Tarieven afvalstoffenheffing huishoudens

Opbouw tarieven

Taakveld		% in heffing	Bedrag in heffing
73	Afval	100%	€ 241
63	Inkomensregelingen	2%	€ 19
0.64	Belastingen overig	15%	€ 2

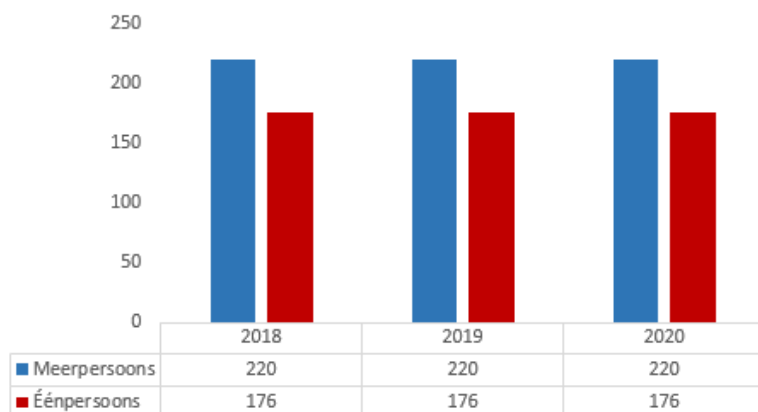
Bovenstaand overzicht geeft inzicht in de kostendekkendheid van het tarief. De begrote kwijtschelding afvalstoffenheffing is opgenomen onder taakveld 63. De lasten daarvan worden meegenomen in de berekening van de kostendekkendheid. De overige lasten betreffen de perceptiekosten voor de diverse belastingen. Hiervan wordt 15% toegerekend aan de afvalstoffenheffing. Dit percentage is bepaald op basis van ervaringscijfers. Het bedrag is in totaal het gewogen gemiddelde van tarieven voor de afvalstoffenheffing.

Omschrijving	Bedragen (in € x 1.000)
Lasten taakvelden	4.119
Inkomsten taakvelden, exclusief heffingen	-
Netto lasten taakvelden	4.119
Toe te rekenen lasten (overhead en BTW)	135
Totale lasten	4.254
Opbrengst heffingen	4.254
Dekkingspercentage	100%

Rioolbelasting

Op grond van de Wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken hebben de gemeenten de zorgplicht voor stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater. Om deze zorgplicht te bekostigen kan de gemeente op grond van artikel 228a van de Gemeentewet rioolbelasting heffen. Evenals bij de afvalstoffenheffing wordt bij woningen een onderscheid gemaakt tussen één- en meerpersoonshuishoudens. Bedrijven betalen per 150 m³ waterverbruik een vast tarief dat gelijk is aan het meerpersoonstarief. Uitgangspunt voor de vaststelling van de tarieven is 100% kostendekkendheid. Tot de kosten die gedekt worden uit de rioolbelasting worden naast de kosten voor rioolbeheer en onderhoud ook 50% van de kosten van straatreiniging en 20% van de kosten van waterbeheersing gerekend. Er is voor gekozen om de tarieven van de rioolbelasting over een periode van 25 jaar te bezien omdat dit een realistischer beeld geeft van de tariefsontwikkelingen. In deze systematiek wordt de egalisatievoorziening ingezet om de tariefschommelingen te vereffenen die zich gedurende deze periode kunnen voordoen. Hierdoor kunnen we de tarieven, bij ongewijzigde omstandigheden, ook op de middellange termijn op een gelijk niveau houden. De tarieven zijn daarom gelijk aan die in de huidige meerjarenbegroting, namelijk € 220 voor meerpersoonshuishoudens en € 176 voor eenpersoonshuishoudens.

Tarieven rioolbelasting huishoudens

Opbouw tarieven

Taakveld	% in heffing	Bedrag in heffing
7.2 Riolering	91%	€ 161
63 Inkomensregelingen	2%	€ 20
6.4 Belasting overig	15%	€ 2
2.1 Verkeer en vervoer	7%	€ 23

Bovenstaand overzicht geeft inzicht in de kostendekkendheid van het tarief. De begrote kwijtschelding rioolbelasting is opgenomen onder taakveld 63. De lasten daarvan worden meegenomen in de berekening van de kostendekkendheid. De lasten van het taakveld 6.4 betreffen de perceptiekosten voor de diverse belastingen. Hiervan wordt 15% toegerekend aan de rioolbelasting. Dit percentage is bepaald op basis van ervaringscijfers. De lasten van taakveld 2.1 zijn de lasten voor het straatvegen. Het bedrag in heffing is in totaal het gewogen gemiddelde van tarieven voor de rioolbelasting.

Omschrijving	Bedragen (in € x 1.000)
Lasten taakvelden	3.656
Inkomsten taakvelden, exclusief heffingen	-
Netto lasten taakvelden	3.656
Toe te rekenen lasten (overhead en BTW)	360
Totale lasten	4.016
Opbrengst heffingen	4.016
Dekkingspercentage	100%

Leges

Leges betreffen het recht op grond van het genot van, door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten. Het betreft dan bijvoorbeeld het behandelen van verzoeken om verlening van een vergunning en het verstrekken van een paspoort of rijbewijs. Sommige legestarieven, zoals die van paspoorten en rijbewijzen, zijn gebonden aan wettelijke maxima en kunnen dus alleen worden verhoogd in de mate waarin het Rijk het toestaat. Gelet op de uitkomsten van het onderzoek naar de kostendekkendheid van de leges dat is uitgevoerd door het bureau Senze, worden de overige tarieven vallend onder titel 1 'Algemene dienstverlening' en die van titel 2 'Dienstverlening betrekking hebben op de fysieke leefomgeving en omgevingsvergunning', niet verhoogd (afgezien van de toepassing van een prijsindex). Ten aanzien van de tarieven van titel 3 'Dienstverlening vallend onder de Europese richtlijn', zijn de leges voor een drank- en horecavergeving en een evenementenvergunning met een commercieel karakter verhoogd tot respectievelijk 50 en 5% van de kostprijs.

In de onderstaande tabel zijn de omvang en het dekkingspercentage van de onderdelen weergegeven.

Omschrijving	Bedragen (in € x 1.000)			
	Omgevingsvergunningen	Publiekszaken	Overige leges	Totaal leges
Lasten taakvelden	803	941	19	1.763
Toe te rekenen lasten (overhead)	426	492	0	918
Totale lasten	1.229	1.433	19	2.681
Opbrengst heffingen	1.063	378	15	1.456
Dekkingspercentage				54%

Overige rechten

De overige tarieven zoals markt- en kadegelden zijn conform de perspectiefnota verhoogd met 1,5%. In de onderstaande tabel zijn de omvang en het dekkingspercentage van de onderdelen weergegeven. Bij begraafrechten is het uitgangspunt kostendekkendheid, maar zijn de tarieven ook met 1,5% verhoogd. Er komt eerst een nader onderzoek naar de kostentoe rekening en de gevolgen van de (in de perspectiefnota genoemde) aanpassing volgend uit het BBV, waarbij baten worden toegerekend aan de jaren waarop ze betrekking hebben ter dekking van het onderhoud.

Omschrijving	Bedragen (in € x 1.000)			
	<i>Begraafrechten</i>	<i>Marktgelden</i>	<i>Kadegelden</i>	<i>Totaal overige rechten</i>
Lasten taakvelden	390	24	24	438
Toe te rekenen lasten (overhead)	125	12	-	137
Totale lasten	515	36	24	575
Opbrengst heffingen	326	43	117	486
Dekkingspercentage				85%

3.6.5 Lokale lastendruk

In onderstaand overzicht wordt duidelijk hoe de woonlasten in Gorinchem zich volgend jaar ontwikkelen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen meerpersoonshuishouden en éénpersoonshuishoudens. Ook wordt inzicht gegeven in de verschillen tussen bewoners van een woning met een WOZ waarde van € 200.000 en een woning van € 300.000.

Meerpersoonshuishouden	2019	2020	Vershil	Eenpersoonshuishouden	2019	2020	Vershil
Woonlasten WOZ € 200.000				Woonlasten WOZ € 200.000			
Afvalstoffenheffing	€ 260	€ 279	7,3%	Afvalstoffenheffing	€ 208	€ 223	7,2%
Rioolbelasting	€ 220	€ 220	0,0%	Rioolbelasting	€ 176	€ 176	0,0%
OZB woning € 200.000	€ 250	€ 255	2,0%	OZB woning € 200.000	€ 250	€ 255	2,0%
	€ 730	€ 754	3,3%		€ 634	€ 654	3,2%
 Woonlasten WOZ € 300.000				 Woonlasten WOZ € 300.000			
Afvalstoffenheffing	€ 260	€ 279	7,3%	Afvalstoffenheffing	€ 208	€ 223	7,2%
Rioolbelasting	€ 220	€ 220	0,0%	Rioolbelasting	€ 176	€ 176	0,0%
OZB woning € 300.000	€ 375	€ 382	2,0%	OZB woning € 300.000	€ 375	€ 382	2,0%
	€ 855	€ 881	3,1%		€ 759	€ 781	3,0%

3.7 Verbonden partijen

3.7.1 Inleiding

De gemeente onderhoudt banden met diverse partijen waarin zij zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft, de zogeheten verbonden partijen. Het aangaan van overeenkomsten met verbonden partijen komt voort uit maatschappelijke relevantie en politieke motieven. Een bestuurlijk belang houdt in dat de gemeente zeggenschap heeft in de betreffende partij; als een lid van het college zitting heeft in het bestuur of namens de gemeenteraad stemt. Een financieel belang houdt in dat de gemeente door deelname in een verbonden partij risico kan lopen. Het BBV (art. 15) geeft het wettelijk kader weer en de vereisten voor deze paragraaf.

3.7.2 Lijst van verbonden partijen

De gemeente Gorinchem heeft te maken met diverse verbonden partijen. Deze verbonden partijen zijn in te delen in de volgende categorieën:

- A. Gemeenschappelijke Regelingen (GR)
- B. Vennootschappen en coöperaties
- C. Stichtingen

In onderstaand overzicht wordt per categorie aangegeven welke verbonden partijen hiertoe behoren. Per verbonden partij wordt een nadere detaillering gegeven.

A. Gemeenschappelijke Regelingen

- GR Dienst Gezondheid & Jeugd
- GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid
- GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid
- GR Regio AV
- GR GEVUDO
- GR AVRES
- GR Reinigingsdienst Waardlanden
- GR Bureau Openbare Verlichting

B. Vennootschappen en coöperaties

- Hoog Dalem C.V.
- C.V. Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Schelluinen (ROM-S), Beheer B.V. ROM-S
- N.V. Bank Nederlandse Gemeenten
- Oasen N.V.
- Eneco Groep N.V.
- Stedin Holding N.V.
- Merwede LingeLijn Beheer B.V.
- Gemeente Gorinchem Deelneming B.V.
- Huisvuil Verbranding Centrale (HVC) N.V.

C. Stichtingen

- Stichting Binnenstadsmanagement Gorinchem
- Stichting Vesting3hoek

3.7.3 A. Gemeenschappelijke Regelingen

GR Dienst Gezondheid & Jeugd

Vestigingsplaats	Dordrecht.
Korte omschrijving	De GR Dienst Gezondheid & Jeugd bestaat uit een tweetal organisatieonderdelen: Dienst gezondheid en jeugd en Serviceorganisatie Jeugd (SOJ). De Regionale Ambulancevoorziening (RAV) is formeel onderdeel van de Dienst Gezondheid & jeugd, maar kent een eigen specifiek financieringskader. Onderdeel van de Dienst Gezondheid & Jeugd zijn de GGD Zuid-Holland Zuid en Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten (BLVS). De Dienst vindt haar bestaansrecht in de behoefte van de samenleving om in goede gezondheid te kunnen leven, te leren en te ontwikkelen. De Dienst Gezondheid & Jeugd verzorgt namens de 10 gemeenten in Zuid-Holland Zuid de uitvoering van diverse taken op het gebied van publieke gezondheid, maatschappelijke zorg en leerplicht. Daarnaast is de Dienst verantwoordelijk voor de aansturing van de uitvoering van de integrale jeugdgezondheidszorg. Ook bij rampen en crises, waarin de publieke gezondheid wordt bedreigd, treedt de Dienst Gezondheid & Jeugd op.
Publiek belang	De Dienst Gezondheid & Jeugd bewaakt, beschermt en bevordert activiteiten die gericht zijn op het verkleinen van sociaaleconomische gezondheidsverschillen en het vergroten van ontwikkelingskansen ten behoeve van de inwoners van Zuid-Holland Zuid.
Bestuurlijk belang	De behartiging van belangen geschiedt door het bepalen van de hoofdlijnen van de gewenste ontwikkelingen door middel van sturing, ordening, integratie en in voorkomende gevallen uitvoering van specifieke taken: publieke gezondheid, onderwijs, jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning, ambulancezorg en geneeskundige hulpverlening.
Financieel belang	De totale primaire begroting voor de Dienst Gezondheid & Jeugd 2020 bedraagt € 151 miljoen, waarvan € 107 mln. voor de Serviceorganisatie Jeugd. De in deze primaire begroting opgenomen bijdragen voor Gorinchem zijn € 8 mln. (So-jeugd) en € 2 mln. overig. Deze bijdragen worden/zijn bijgesteld op basis van de bijstellingsdocumenten.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2019: € 4.169.186,- Verwachte stand 1 januari 2020: € 2.951.000 Verwachte stand 31 december 2020: € 2.071.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2019: € 56.122.665,- Verwachte stand 1 januari 2020: € 50.362.000 Verwachte stand 31 december 2020: € 51.036.000
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2020 bedraagt: € N.N.B.
Risico's	<u>Dienst Gezondheid & Jeugd</u> Met het eerder vastgestelde meerjarenbeleidsplan en het dekkingsplan ligt er voor de Dienst Gezondheid & Jeugd een redelijke solide basis. In de begroting van de Dienst is een paragraaf opgenomen over de beheersing van de risico's. De financiële risico's focussen zich primair op de ontwikkeling van de zorgvraag in relatie tot het jeugdzorgbudget. De begroting volgt het Meerjarenprogramma (MJP). In het MJP is een begroting opgenomen op de destijds bekende zorgvraag, aangevuld met een gemeentelijke taakstelling op de reductie van het aantal jeugdigen in de regionale specialistische zorgmarkt. Het opnemen van een realistische begroting is hiermee de belangrijkste beheersmaatregel. Het belangrijkste resterende risico zit in het behalen van de reductiedoelstelling van (de instroom) van het aantal jeugdigen in deze zorgmarkt.

GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

Vestigingsplaats	Dordrecht.
Korte omschrijving	De Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZH) voert de wettelijke milieutaken uit voor de tien gemeenten in Zuid-Holland Zuid en de provincie Zuid-Holland. Voor een aantal deelnemers voert de OZH alle Wabo-omgevingstaken uit. Daarnaast geeft de OZH desgewenst milieuadvies bij ruimtelijke ontwikkelingen.
Publiek belang	De OZH draagt bij aan een veilige, gezonde, duurzame en leefbare omgeving.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college maakt deel uit van het algemeen bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling. In het bestuur heeft Gorinchem 3 van de 100 stemmen. Dit sluit aan bij de financiële inbreng in de regeling.
Financieel belang	De totale omzet van de OZH bedraagt ca. € 24 miljoen. De bijdrage van Gorinchem bedraagt afgerond € 0,6 miljoen. Deze bijdrage bestaat uit een inwonerbijdrage, een bijdrage voor de wettelijke taken en een bijdrage voor taken die op offertebasis worden uitgevoerd.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2018: € 2.076.274 Verwachte stand 1 januari 2020: € 2.454.759 Verwachte stand 31 december 2020: € 1.815.925
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2018: € 9.907.699 Verwachte stand 1 januari 2020: € 6.692.951 Verwachte stand 31 december 2020: € 6.692.951
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2020 bedraagt: € 0
Risico's	Wet kwaliteitsborging bouw OZH voert thans voor 2 gemeenten en de provincie ook de bouwtaken uit. Met de uitvoering is een bedrag van circa € 4,2 mln. op jaarbasis gemoeid. Voor de bouwtaken wordt er vooralsnog uitgegaan dat gefaseerd een deel van de taken wordt overgedragen aan de markt. Omgevingswet Momenteel wordt gewerkt aan een fundamentele herziening van het omgevingsrecht. Gestreefd wordt naar één wet. Deze Omgevingswet zal betrekking hebben op bouwen, ruimtelijke ordening, milieu, water, natuur, infrastructuur en ontgrondingen en raakt daarmee ook het werkdomein van OZH. Op dit moment is nog veel onzekerheid over de impact voor OZH en zijn opdrachtgevers.

GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid

Vestigingsplaats	Dordrecht.
Korte omschrijving	Om de risico's op het gebied van de openbare orde en veiligheid te beheersen is de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (VRZHZ) opgericht op 1 juli 2009 ter uitvoering van de in 2010 in werking getreden Wet Veiligheidsregio's. In de VRZHZ werken gemeenten, regionale brandweer, regionale ambulancevoorziening en de geneeskundige hulpverlening (GHOR) bij ongevallen en rampen nauw samen met politie en waterschappen. Daarnaast wordt er samengewerkt met overheidsdiensten en private partners. De VRZHZ wil behalve optimaal voorbereid zijn op een ramp of crisis, ook een belangrijke rol spelen met het voorkomen daarvan. Door de bundeling van krachten zorgt de VRZHZ voor de fysieke veiligheid, rampenbestrijding en crisisbeheersing.
Publiek belang	De VRZHZ wil incidenten en rampen voorkomen door risico's te achterhalen en hierover te adviseren om deze zoveel mogelijk te beperken, de VRZHZ organiseert een daadkrachtige respons voor de bestrijding in acute situaties en de VRZHZ zorgt ervoor dat na een incident er zo snel mogelijk kan worden teruggekeerd naar de normale situatie zodat de maatschappelijk continuïteit gewaarborgd blijft.
Bestuurlijk belang	De burgemeester maakt deel uit van het dagelijks en het algemeen bestuur van de GR. In beide besturen is zij tevens vicevoorzitter. Bij het nemen van besluiten in het algemeen bestuur brengen de leden voor de gemeente die zij vertegenwoordigen elk één stem uit. Het algemeen bestuur beslist bij een meerderheid van stemmen. Indien de stemmen staken, geeft de stem van de voorzitter de doorslag.
Financieel belang	Bijdrage van Gorinchem over 2020 bedraagt € 2.789.240. (inclusief huisvesting).
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2019: € 8.364.000 Verwachte stand 1 januari 2020: € 2.190.000 Verwachte stand 31 december 2020: € 1.597.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2019: € 60.630.000 Verwachte stand 1 januari 2020: € 63.934.000 Verwachte stand 31 december 2020: € 64.753.000
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2020 bedraagt: € 5.000
Risico's	Door de vorming en het vertrek van de gemeente Vijfheerenlanden is er een structureel tekort ontstaan. Begin 2020 zal bekend zijn wat het financiële gevolg hiervan voor de gemeenten is. De Wet normalisering rechtspositie ambtenaren zal voor het brandweerpersoneel waarschijnlijk met ingang van 2021 van kracht zijn. Dit kan financiële gevolgen hebben voor de gemeenten. Ook het voortbestaan van de vrijwillige brandweer kan hierdoor in de knel komen. Op dit moment wordt op landelijk niveau gekeken naar de gevolgen en implementatie van de wet. In 2020 zal hierover meer duidelijkheid komen. De grootste onderhoudsopgave van Rijkswaterstaat (Vernieuwen, verjongen, verduurzamen) zal de komende jaren worden uitgerold. Daarbij horen omvangrijke infrastructurele werkzaamheden in onze regio. Deze werkzaamheden hebben grote consequenties op de verkeersstromen in de regio. De Veiligheidsregio treft operationele maatregelen om gemaakte bestuurlijke afspraken na te komen en monitoren de gevolgen ervan voor de planvorming- en repressieve inzet. Dit valt buiten de reguliere beleidstaak en kan extra kosten met zich meebrengen.

GR Regio AV

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	Het vergroten van de regionale bestuurskracht en de regionale samenwerking in de regio Alblasserwaard en Vijfheerenlanden. Het bijdragen aan de behartiging van gemeenschappelijke belangen om de evenwichtige ontwikkeling van de regio te bevorderen.
Publiek belang	Gemeenschappelijke regeling. Uitvoering geven aan regionale samenwerking op de beleidsterreinen sociaal, fysiek, economie en toerisme tezamen met de gemeenten Molenlanden en Vijfheerenlanden.
Bestuurlijk belang	De burgemeester maakt deel uit van het dagelijks bestuur van de gemeenschappelijke regeling. Twee leden van het college van burgemeester en wethouders maken deel uit van het algemeen bestuur van de regeling. De burgemeester treedt op als voorzitter van zowel het dagelijks bestuur als het algemeen bestuur van de regeling. Bij de besluitvorming in het algemeen bestuur beschikt elke deelnemende gemeente over één stem per gemeente. Besluiten in het algemeen bestuur en dagelijks bestuur worden genomen bij meerderheid van stemmen.
Financieel belang	Het financieel aandeel Gorinchem in Alblasserwaard en Vijfheerenlanden - verband in 2020 bedraagt op basis van de inwonerbijdrage € 0,7 miljoen. Door de gewijzigde opzet van de regionale samenwerking, is de begroting 2020 afgeslankt.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2019: € 1.128.000 Verwachte stand 1 januari 2020: € 342.000 Verwachte stand 31 december 2020: € 170.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2019: € 1.716.000 Verwachte stand 1 januari 2020: € 1.000.000 Verwachte stand 31 december 2020: € 750.000
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2020 bedraagt: € 10.000.
Risico's	De bestuurlijke ontwikkelingen in de regio Alblasserwaard en Vijfheerenlanden kunnen zorgen voor risico's voor de beoogde resultaten van de Regionale Maatschappelijke Agenda. Voor het overige wordt verwezen naar het programma Bestuur en Ondersteuning.

GR Gevudo

Vestigingsplaats	Dordrecht.
Korte omschrijving	Gevudo beheert het aandelenpakket van twaalf gemeenten in de regio ZHZ in de N.V. Huisvuil Verbranding Centrale (HVC). Het aandelenpakket bestaat uit 529 aandelen. Voor al deze gemeenten verwerkt HVC het huisafval en voor een aantal ook de afvalinzameling. Daarnaast ontwikkelt HVC zich steeds meer als een duurzaam energiebedrijf.
Publiek belang	Gevudo behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten in de aandeelhoudersvergadering van de HVC N.V.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college maakt deel uit van het algemeen bestuur en heeft zitting in het dagelijks bestuur. Via de GR is er invloed op het beleid van de HVC. De GR levert een lid in de raad van commissarissen van HVC in de vorm van een onafhankelijk externe. De GR levert ook een lid in de aandeelhoudersvergadering van HVC.
Financieel belang	Tegen maatschappelijk verantwoorde kosten verwerken van het afval. Gorinchem is deelnemer in de GR Gevudo welke de aandelen beheert van de NV HVC. Het betreft hier een belang van ruim 18%. Gevudo staat naar rato van haar deelname in HVC garant voor het nakomen van de financiële verplichtingen die HVC aangaat in het kader van de financiering van verbrandingsinstallaties en andere bedrijfsactiviteiten. Hiervoor wordt een garantstellingsprovisie ontvangen. De garantstellingsprovisie wordt aan de deelnemende gemeenten uitgekeerd o.b.v. de inwoneraantallen x tarief. Daarnaast wordt dividend aan de deelnemende gemeenten uitgekeerd.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2019: € 30.000 Verwachte stand 1 januari 2020: € 30.000 Verwachte stand 31 december 2020: € 30.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2019: € 538.000 Verwachte stand 1 januari 2020: € 0 Verwachte stand 31 december 2020: € 0
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2020 bedraagt: € 0
Risico's	Deze zijn afhankelijk van de bedrijfsvoering bij HVC N.V.

GR AVRES

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	De uitvoeringsorganisatie AVRES voert voor de aangesloten gemeenten de participatiewet uit. Dit betekent dat zij de wettelijke taken uitvoeren rond de vangnetregeling zoals het verstrekken van uitkeringen, het uitvoeren van minimabeleid. Maar ook ondersteuning bij re-integratie bieden en de werkgeversrol van de sociale werkvoorziening voeren.
Publiek belang	Een goede dienstverlening voor de burgers van Gorinchem die zijn aangewezen op tijdelijke voorzieningen als een uitkering, bijzondere bijstand is erg belangrijk. Daarnaast is het belangrijk dat er verbindingen gelegd worden tussen AVRES en het maatschappelijk middenveld met als doel de burger zo goed mogelijk van dienst te zijn.
Bestuurlijk belang	Er op kunnen vertrouwen dat de gemeentelijke wettelijke taken goed worden uitgevoerd, burgers goed bediend worden en dat uitvoering wordt gegeven aan bestuurlijke speerpunten.
Financieel belang	Dat de participatiemiddelen doeltreffend worden ingezet en ten goede komen aan de producten en diensten voor onze bewoners.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2019: € 4.175.000 Verwachte stand 1 januari 2020: € 8.519.000 Verwachte stand 31 december 2020: € 8.303.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2019: € 10.769.000 Verwachte stand 1 januari 2020: € 6.135.000 Verwachte stand 31 december 2020: € 5.047.000
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2020 bedraagt: € N.N.B.
Risico's	Een risico is dat het participatiebudget de komende jaren krimpt door besluitvorming van het rijk. Dit betekent dat de loonkosten van de SW het budget steeds meer in beslag zullen nemen en er zodoende te weinig overblijft voor re-integratie van specifieke doelgroepen. Een tweede risico is dat er door externe factoren, zoals bijvoorbeeld een toename van vluchtelingen of conjuncturele schommelingen, vaker een beroep gedaan wordt op de sociale vangnetregelingen van Avres. Een derde risico betreft het feit dat Avres in haar begroting 2020 structurele lasten dekt door incidentele baten, waardoor een reëel risico bestaat dat de gemeente op termijn (structureel) een extra bijdrage zal moeten betalen.

GR Reinigingsdienst Waardlanden

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	Het op milieuverantwoorde wijze ophalen van ons afval en zorg dragen voor verwerking. Daarnaast heeft Waardlanden via dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) taken toegewezen gekregen voor het onderhoud van het openbare gebied.
Publiek belang	Het uitvoeren van gemeentelijke taken op het gebied van de afvalinzameling.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college maakt deel uit van het bestuur van de GR. Bij stemming wordt 75% vereist van het aantal (gewogen) stemmen. Ter bepaling van het totaal aantal stemmen en het aantal stemmen per deelnemende gemeente in het algemeen bestuur wordt uitgegaan van 1) het totaal aantal huisaansluitingen van de deelnemende gemeenten, en 2) het aantal huisaansluitingen per deelnemende gemeente. De stemverhoudingen worden voor een periode van vier jaar vastgesteld. Voor het in het bestuur tot stand brengen van een beslissing bij stemming wordt de volstrekte meerderheid vereist van hen die een stem hebben uitgebracht.
Financieel belang	Iedere deelnemende gemeente betaalt jaarlijks een gemeentelijke bijdrage. Deze gemeentelijke bijdrage wordt berekend op basis van de door het algemeen bestuur vast te stellen verdeelsleutel. De begroting, inclusief het te voeren beleid, wordt door het algemeen bestuur vastgesteld. De Reinigingsdienst Waardlanden beschikt over eigen reserves om eventuele financiële tegenvallers op te vangen.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2019: € 1.042.207 Verwachte stand 1 januari 2020: € 750.000 conform het door het bestuur vastgestelde beleid omtrent weerstandsvermogen en reserves. Verwachte stand 31 december 2020: € 750.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2019: € 19.265.504 Verwachte stand 1 januari 2020: € 16.754.000 Verwachte stand 31 december 2020: € 16.346.000
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2020 bedraagt: € 0
Risico's	<p>De kosten van afvalverwerking en aanverwante werkzaamheden stijgen nog steeds, zelfs bovenmatig. Dit is een landelijke tendens en zeker niet een lokaal cq regionaal probleem. De eerder genomen maatregelen, zoals verhoging van de bevoorschotting met 297.000 Euro, zijn niet afdoende gebleken.</p> <p>In de perspectiefnota 2020 is daarom een bedrag van 464.000 Euro als extra kosten opgenomen, die worden doorberekend in de tarieven van de afvalstoffenheffing. Nog altijd blijkt uit een vergelijking met andere gemeenten met een zelfde grootte en een zelfde stedelijkheidsklasse, dat onze tarieven afvalstoffenheffing zich op een gemiddeld niveau bevinden. Verder willen wij opnieuw benadrukken dat de bedrijfsvoering van Waardlanden jaarlijks een neutraal tot positief resultaat laat zien.</p> <p>Tot slot mag niet onvermeld blijven dat binnen de GR Waardlanden is gestart met een andere wijze van inzamelen, met onder andere als doel een beperking van de verwerkingskosten van het toegenomen afval. De werkwijze zal uiteraard niet alleen in Gorinchem worden doorgevoerd, maar ook in andere deelnemende gemeenten. Hierbij wordt ook gekeken naar omliggende regiogemeenten, die niet deelnemen aan de GR Waardlanden en een afwijkende wijze van inzamelen hebben die consequenties (lees: afvaltoeristen) voor GR Waardlanden.</p>

GR Bureau Openbare Verlichting

Vestigingsplaats	Hardinxveld-Giessendam.
Korte omschrijving	De GR Bureau Openbare Verlichting heeft ten doel een bijdrage te leveren aan het beheer van de Openbare Verlichting in de bij de GR aangesloten gemeenten.
Publiek belang	Onderhoud van openbare verlichting.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college maakt deel uit van het algemeen bestuur van de GR. Elk lid van het algemeen bestuur heeft in de vergadering een stem. De besluiten van het algemeen bestuur worden genomen bij meerderheid van stemmen.
Financieel belang	Het financieel aandeel van Gorinchem in deze regeling is op basis van het aantal lichtobjecten. Voor 2019 betalen we als gemeente € 7,46 per lichtobject, gelijk aan 2018.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2019: € 150.630 Verwachte stand 1 januari 2020: € 128.868 Verwachte stand 31 december 2020: € 110.368
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2019: € 209.964 Verwachte stand 1 januari 2020: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2020: € N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2020 bedraagt: € 0
Risico's	Schaalvergroting heeft veelal efficiëntie en financiële voordelen. Wij hebben echter geen invloed op de deelname van andere gemeenten. Als deelnemers uitstappen of de geleverde diensten laten te wensen over, ontstaat er een risico.

3.7.4 B. Vennootschappen en coöperaties

Hoog Dalem C.V.

Vestigingsplaats	Gorinchem
Korte omschrijving	Voor eigen rekening en risico voeren van een grondexploitatie Hoog Dalem samen met de partners verenigd in de C.V. Realiseren van woningen en voorzieningen op het gewenste kwaliteits- en kwantiteitsniveau in Gorinchem Oost conform de vastgestelde ruimtelijke en financiële kaders (grondexploitatie).
Publiek belang	Realiseren woningbouw en voorzieningen in Hoog Dalem.
Bestuurlijk belang	Twee leden van het college treden op als aandeelhouders van Hoog Dalem B.V. Het voorzitterschap in de vergadering van aandeelhouders rouleert per jaar. Besluitvorming van de directie vindt plaats op basis van unanimiteit. In de statuten (artikel 15 lid 7) is geregeld welke directiebesluiten de instemming van de aandeelhouders vragen. Die besluiten vragen een twee derde meerderheid, alle overige besluiten vragen om unanimiteit. De burgemeester treedt op als (stille) vennoot in Hoog Dalem C.V.
Financieel belang	De gemeente staat garant voor de leningen die de C.V. aangaat met geldverstrekkers ter hoogte van € 35 miljoen. De gemeente voert samen met Heijmans en AM de grondexploitatie Hoog Dalem. De gemeente neemt voor ca. 50% (ca. € 100.000) deel in het kapitaal van Hoog Dalem C.V. Via Hoog Dalem Beheer BV is de gemeente tevens voor 50% beherend vennoot in de C.V.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2019: € 1.588.000 Verwachte stand 1 januari 2020: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2020: € N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2019: € 21.965.000 Verwachte stand 1 januari 2020: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2020: € N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2020 bedraagt: € 0
Risico's	Het beperken van de financiële risico's voor de gemeente binnen Hoog Dalem blijft een belangrijk punt van aandacht. De belangrijkste risico's betreffen de grondopbrengsten en het afzettempo. Gewerkt wordt aan een sturingsmodel voor uitvoering van het woningbouwprogramma op basis van afgesproken grondprijzen en marktconforme prijzen. De gemeente heeft voor deze risico's voor zover ze ten laste komen van de gemeente een risicovoorziening getroffen en een reservering aangehouden in het weerstandsvermogen. De aangetrokken markt wordt benoemd als kans om het resultaat van de grondexploitatie te verbeteren.

C.V. Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Schelluinen (ROM-S), Beheer B.V. ROM-S

Vestigingsplaats	Schelluinen.
Korte omschrijving	Drie activiteiten kunnen worden onderscheiden, de realisatie van het transport- en logistiek centrum Schelluinen-West in de gemeente Giessenlanden, de realisatie en exploitatie van een aantal regionale vrachtwagenparkeerterreinen en de herontwikkeling van vertreklocaties.
Publiek belang	Het verbeteren van de leefbaarheid in de regio speelt een rol door vraagstukken op het gebied van ruimtelijke ordenings- en milieuproblematiek op te lossen. Daarnaast wordt door de gemeenten en de provincie ingezet op economische ontwikkeling, inclusief de logistieke sector.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college treedt op als vertegenwoordiger van de gemeente in de Raad van Commissarissen van Beheer B.V. ROM-S. De Raad van Commissarissen kan in een vergadering alleen geldige besluiten nemen indien 60% van de commissarissen aanwezig dan of vertegenwoordigd is (waaronder de commissaris benoemd op voordracht van het Ontwikkelings- en Participatiebedrijf Publieke sector b.v.(OPP)).
Financieel belang	De gemeentelijke deelneming en de BNG GO nemen beiden voor 49,5% deel in de CV. ROM-S Beheer BV neemt voor de resterende 1% deel.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2019: € 10.148.000 Verwachte stand 1 januari 2020: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2020: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2019: € 318.000 Verwachte stand 1 januari 2020: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2020: N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2020 bedraagt: € N.N.B.
Risico's	De beoogde concentratie van de bedrijfsactiviteiten op het gebied van transport en logistiek, die nu overlast veroorzaken in de kernen en op de dijken en polderwegen, is een grote kans om de leefbaarheid en de kwaliteit van de regio te vergroten. Hoewel de vooruitzichten op een winstgevende grondexploitatie nog steeds gunstig zijn, is een financieel risico nooit helemaal uit te sluiten. Een achterblijvende uitgifte zal negatieve invloed hebben op het resultaat. Binnen de organisatie van ROM-S worden de risico's periodiek bewaakt en in beeld gebracht met bestcase en worstcase scenario's.

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag.
Korte omschrijving	De BNG fungeert als intermediair tussen de kapitaalmarkt en decentrale overheden. De BNG kan gezien worden als een inkoopcombinatie van geld namens decentrale overheden. De BNG is een naamloze structuurvennootschap waarvan 50% van de aandelen in handen zijn van de Staat en de overige 50% in handen van decentrale overheden.
Publiek belang	De gunstige prijzen van financieringsmiddelen worden doorgegeven aan decentrale overheden, waaronder gemeente Gorinchem. Hierdoor wordt de kredietwaardigheid van gemeenten versterkt en kunnen zij relatief goedkoop lenen.
Bestuurlijk belang	Eén lid van het College van B&W heeft stemrecht in de AVA. Het bestuurlijke belang (stemrecht) wordt bepaald naar rato van het ingebrachte kapitaal.
Financieel belang	De gemeente Gorinchem heeft een belang van 0,173% in het aandelenkapitaal. De boekwaarde van de aandelen is € 218.000. Van de nettowinst wordt conform het dividendbeleid van BNG 25% uitgekeerd aan de aandeelhouders.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2019: € 4.953.000.000 Verwachte stand 1 januari 2020: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2020: € N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2019: € 135.041.000.000 Verwachte stand 1 januari 2020: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2020: € N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2020 bedraagt: € N.N.B.
Risico's	De BNG heeft een solvabiliteitsratio van circa 2%. De BNG is echter een financiële instelling waardoor gegeven de aard van de activiteiten zij verhoudingsgewijs veel vreemd vermogen heeft en een relatief laag eigen vermogen. Ondanks de lage solvabiliteit is vanuit beheerperspectief de BNG een solide deelneming, mede omdat de BNG Bank als een van de veiligste banken ter wereld wordt beschouwd. In 2016 heeft BNG hybride kapitaal onderhands uitgegeven. De aftrekbaarheid van de (discretionaire) dividendvergoeding voor hybride kapitaal voor de vennootschapsbelasting heeft geleid tot een publieke discussie en de aankondiging van een onderzoek naar dit onderwerp door de Europese Commissie. Mocht de aftrekbaarheid in de toekomst worden geschrapt, dan heeft dit ongunstige gevolgen voor het resultaat en vermogen van de bank.

Oasen N.V.

Vestigingsplaats	Gouda.
Korte omschrijving	Kernactiviteiten zijn het winnen, zuiveren, distribueren en verkopen van drinkwater. Oasen N.V. maakt drinkwater voor 750.000 mensen en 7.200 bedrijven in het oosten van Zuid-Holland.
Publiek belang	Op duurzame wijze zorgdragen voor drinkwater.
Bestuurlijk belang	Een lid van het College heeft stemrecht in de AVA. Het daadwerkelijk bestuurlijk belang (stemrecht) in de AVA wordt bepaald naar rato van het ingebrachte kapitaal.
Financieel belang	De gemeente Gorinchem heeft een belang van 4,55% in het aandelenkapitaal van Oasen.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2019: € 103.668.000 Verwachte stand 1 januari 2020: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2020: € N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2019: € 162.538.000 Verwachte stand 1 januari 2020: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2020: € N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2020 bedraagt: € N.N.B.
Risico's	Geen bijzonderheden.

Eneco Groep N.V.

Vestigingsplaats	Rotterdam.
Korte omschrijving	Eneco Groep is een groep van bedrijven die actief is in de energiesector. Hun missie: duurzame energie van iedereen, zodat mensen zelf de regie nemen over energie.
Publiek belang	Er zijn publieke belangen rondom energievoorziening, maar het college heeft geconcludeerd dat geen van deze publieke belangen afzonderlijk of gezamenlijk doorslaggevend zijn om de aandelen in Eneco te willen houden.
Bestuurlijk belang	Een lid van het College heeft stemrecht in de AVA. Het daadwerkelijk bestuurlijk belang (stemrecht) in de AVA wordt bepaald naar rato van het ingebrachte kapitaal.
Financieel belang	De gemeente Gorinchem heeft een belang van 0,68% in het aandelenkapitaal van Eneco.
Eigen vermogen	Stand 1 februari 2019: € 2.869.000.000 (gebroken boekjaar) Verwachte stand 1 januari 2020: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2020: € N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 februari 2019: € 2.787.000.000 (gebroken boekjaar) Verwachte stand 1 januari 2020: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2020: € N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2020 bedraagt: € N.N.B.
Risico's	Niet aanwezig

Stedin Holding N.V.

Vestigingsplaats	Rotterdam.
Korte omschrijving	Stedin bestaat uit verschillende bedrijfsonderdelen: netbeheerder, infrabedrijf en een netwerkbedrijf. Met elkaar zorgen zij ervoor dat klanten kunnen beschikken over (duurzame) energie om te leven, werken en ondernemen. Daarnaast verduurzaamt Stedin het energiesysteem en houdt zij het robuust en betaalbaar.
Publiek belang	Stedin draagt zorg voor het aanleggen, beheren en onderhouden van de gas- en elektriciteitsnetten. Onderdeel van het beheer is dat uitval of onderbreking van de gas en elektriciteitstoevoer wordt geminimaliseerd.
Bestuurlijk belang	Een lid van het College heeft stemrecht in de AVA. Het bestuurlijk belang (stemrecht) in de AVA wordt bepaald naar rato van het ingebrachte kapitaal.
Financieel belang	De gemeente Gorinchem heeft een belang van 0,68% in het aandelenkapitaal van Stedin.
Eigen vermogen	Stand 1 februari 2019: € 2.583.000.000(gebroken boekjaar) Verwachte stand 1 januari 2020: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2020: € N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 februari 2019: € 3.968.000.000(gebroken boekjaar) Verwachte stand 1 januari 2020: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2020: € N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2020 bedraagt: € N.N.B.
Risico's	Niet aanwezig

Merwede LingeLijn Beheer B.V.

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	De BV MLL is opgericht voor de aanleg van de MLL tussen Dordrecht en Geldermalsen om o.a. de bereikbaarheid en de verkeersveiligheid van de deelnemende gemeenten te vergroten. De BV is nu verantwoordelijk voor het beheer van deze lijn.
Publiek belang	Openbaar vervoer.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college treedt op als vertegenwoordiger van de gemeente in de AVA. In deze AVA is elke gemeente vertegenwoordigd door één persoon/één stem. Besluiten in de AVA worden genomen bij volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen.
Financieel belang	De investering in de Merwede LingeLijn heeft een totale omvang van circa € 55 miljoen. Hiervan komt circa € 10 miljoen voor rekening van Gorinchem.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2019: € 200.000 Verwachte stand 1 januari 2020: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2020: € N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2019: € 0 Verwachte stand 1 januari 2020: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2020: € N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2020 bedraagt: € N.N.B.
Risico's	Gemeente Gorinchem heeft de ambitie om de halte Gorinchem Noord te ontwikkelen. Dit jaar zal hier een planning opgesteld gaan worden en de beschikbare budgetten geactualiseerd. Hiernaast de ambitie om ook het knooppunt West nader te onderzoeken. Deze ontwikkeling bevindt zich nog in een pril stadium.

Gemeente Gorinchem Deelneming B.V.

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	De vennootschap heeft ten doel het oprichten van, het deelnemen in, het besturen van en het toezicht houden op ondernemingen en vennootschappen, waaronder mede wordt begrepen het deelnemen als commanditaire vennoot in ROM-S C.V.
Publiek belang	Door de deelneming in ROM-S C.V. wordt bijgedragen aan de ontwikkeling van het Bedrijventerrein Schelluinen-West.
Bestuurlijk belang	De vennootschap is eind 2006 opgericht als onderdeel van de juridische structuur van ROM-S C.V. Het bestuurlijk belang loopt dan ook parallel aan ROM-S C.V. (zie hetgeen bij die verbonden partij is vermeld).
Financieel belang	De B.V. neemt voor 17,3% deel in ROM-S C.V.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2019: € 1.755.613 Verwachte stand 1 januari 2020: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2020: € N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2019: € 2.000 Verwachte stand 1 januari 2020: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2020: € N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2020 bedraagt: € N.N.B.
Risico's	Zie ROM-S C.V.

Huisvuil Verbranding Centrale (HVC) N.V.

Vestigingsplaats	Alkmaar.
Korte omschrijving	HVC N.V. verwerkt ons huishoudelijk afval en ontwikkelt zich als een producent van duurzame energie voor haar aandeelhouders. Binnen GEVUDO verband wordt een aandelenpakket HVC van de twaalf deelnemende gemeenten in de regio Zuid-Holland Zuid beheerd. Het gaat om ruim 18% van de gemeentelijke aandelen HVC, waarvoor de GEVUDO gemeenten garant staan. HVC keert hiervoor een jaarlijkse vergoeding uit en zo mogelijk een winstuitkering. Dat laatste is in de afgelopen jaren niet gebeurd, omdat de aandeelhouders er voor gekozen hebben het aandeel vreemd kapitaal in HVC te reduceren.
Publiek belang	De verwerking van onze huishoudelijke afvalstromen en de productie van duurzame energie
Bestuurlijk belang	De realisatie van een circulaire economie en ondersteuning bij de energietransitie.
Financieel belang	De gemeente Gorinchem staat garant voor 9,8 miljoen euro van het bedrijfskapitaal van HVC N.V. De jaarlijkse risicogarantie uitkering bedraagt € 86.000.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2019: € 116.706.000 Verwachte stand 1 januari 2020: € 116.706.000 Verwachte stand 31 december 2020: € 116.706.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2019: € 856.447.00 Verwachte stand 1 januari 2020: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2020: € N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2020 bedraagt: € N.N.B.
Risico's	Omdat HVC steeds meer afhankelijk wordt van de opbrengsten van de geproduceerde duurzame energie, hebben de energieprijzen grote invloed op het bedrijfsresultaat.

3.7.5 C. Stichtingen

Stichting Binnenstadsmanagement Gorinchem

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	De stichting heeft tot doel de verbetering van: a. de economische positie en uitstraling van de Gorinchemse binnenstad; b. de samenwerking tussen partijen die hierop invloed uitoefenen
Publiek belang	Een economisch en maatschappelijk goed functionerende en voor bewoners en bezoekers aantrekkelijke binnenstad met voldoende faciliteiten
Bestuurlijk belang	Gemeente, ondernemers en eigenaren commercieel vastgoed hebben gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor het functioneren van de binnenstad
Financieel belang	De gemeente verstrekt een bijdrage van € 66.000.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2019: € 30.474 Verwachte stand 1 januari 2020: € 30.500 Verwachte stand 31 december 2020: € 30.500
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2019: € 12.637 Verwachte stand 1 januari 2020: € 0 Verwachte stand 31 december 2020: € 0
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2020 bedraagt: € 0
Risico's	Geen bijzonderheden.

Stichting Vesting3hoek

Vestigingsplaats	Gorinchem
Korte omschrijving	De Vestingdriehoek is een toeristisch samenwerkingsverband tussen Gorinchem, Woudrichem, Slot Loevestein en Fort Vuren met als verbindende factor de veerdienst die de bezoeker van de ene naar de andere locatie vervoert.
Publiek belang	Grensoverschrijdende samenwerking tussen partijen om economische spin-off te realiseren die de locaties afzonderlijk van elkaar niet kunnen bereiken.
Bestuurlijk belang	Een afgevaardigde van het college (portefeuille Toerisme) neemt zitting in het bestuur en treedt hierbij op als voorzitter.
Financieel belang	Alle deelnemende gemeenten investeren naar rato van inwoners.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2018: € 13.737 Verwachte stand 1 januari 2020: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2020: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2018: € 2.950 Verwachte stand 1 januari 2020: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2020: N.N.B.
Resultaat	Het verwachte resultaat over 2020 bedraagt: € 0
Risico's	Geen bijzonderheden.

Begroting 2020

Financiële begroting

4 Financiële begroting

4.1 Grondslagen begroting en meerjarenraming

De begroting 2020 inclusief de meerjarenraming 2021-2023 is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het BBV hiervoor aan de gemeente stelt. Dit houdt onder andere in dat:

1. Voor de begroting en de meerjarenraming een stelsel van baten en lasten wordt gehanteerd;
2. De baten en lasten worden geraamd tot hun bruto bedrag;
3. De begroting en de meerjarenraming, volgens normen die voor gemeenten als aanvaardbaar worden beschouwd, een zodanig inzicht geeft dat een verantwoord oordeel kan worden gevormd over de financiële positie en over de baten en lasten.
4. De begroting en de meerjarenraming duidelijk en stelselmatig de omvang van alle geraamde baten en lasten, alsmede het saldo ervan, weergeven.

In dit hoofdstuk worden de grondslagen waarop de begroting is gebaseerd nader toegelicht, wordt een toelichting gegeven op totale lasten en baten en daarbij in hoeverre deze incidenteel of structureel van aard zijn en tot slot een verschillenanalyse op hoofdlijnen gegeven van de verschillen tussen de cijfers van 2020 en de begroting 2019 na wijziging (tot en met augustus 2019).

De grondslagen voor de begroting

In de perspectiefnota 2020-2023 zijn de volgende uitgangspunten door de raad vastgesteld:

1. CAO-loonstijging: CAO aanhouden;
2. Prijsstijging: 1,5% conform raming CPB (zie toelichting);
3. Ten aanzien van gesubsidieerde instellingen een tariefstijging van 1,88% aanhouden;
4. Voor de tarieven voor onroerende en roerende zaakbelasting, precariobelasting, leges (voor zover niet aan een maximum gebonden), hondenbelasting en markt- en kadegelden geldt het gemiddeld indexcijfer 1,5%;
5. Voor de tarieven voor leges (dienstverlening) ten aanzien van:
 - drank- en horecaverunning: 50% van de kostprijs voor het afgeven van de vergunning;
 - evenementenvergunning: het tarief bepalen op 5% (= € 163) van de kostprijs bij evenementen met een commercieel karakter, dit voor 2021 te verhogen naar 10% (= € 327) en vanaf 2022 structureel 15% (= € 490);
 - evenementevergunning met een maatschappelijk karakter: geen kosten in rekening brengen;
6. Tarieven rioolbelasting, afvalstoffenheffing, begrafenisrechten: tariefsontwikkeling op basis van kostendekkendheid;
7. Tarieven voor parkeren: voor 2020 niet uitgaan van tariefstijgingen;
8. Tarieven Veerdienst en Linge haven: voor 2020 niet uitgaan van tariefstijgingen;
9. Ten aanzien van het tarief naheffingsaanslag parkeerbelasting het wettelijk maximumtarief aanhouden;
10. Huren woningen: uitgaan van de mogelijkheden en richtlijnen uit de circulaire Huurprijsbeleid 1 januari 2019 t/m 30 juni 2020 van het min. BZK (circulaire d.d. 29-01-2019);
11. Huren niet-woningen: de bepalingen terzake uit de gesloten huurovereenkomsten volgen (wat in de regel neerkomt op een tariefsontwikkeling op basis van de CPI-index alle huishoudens);
12. De rekenrente is bepaald op 1,3%;
13. De rente voor de grondexploitatie is bepaald op 1,34%;
14. De targetrente is bepaald op 1%;
15. Raming aantal inwoners per 1 januari 2020: 36.900;
16. Raming aantal woonruimten per 1 januari 2020: 16.850;

Ad 1. Alleen de prijsgevoelige budgetten van het Sociaal Domein zijn aangepast voor prijsstijging. De overige prijsgevoelige budgetten zijn niet bijgesteld.

4.2 Overzicht van baten en lasten

In de beleidsbegroting zijn per programma, onder het kopje 'Wat gaat dit kosten', overzichten opgenomen van de raming van baten en lasten inclusief de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. Daarnaast worden de investeringen per programma uiteengezet. Tevens is hier een overzicht van de geraamde algemene dekkingsmiddelen en een overzicht van overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien opgenomen.

Het BBV schrijft echter voor dat deze overzichten per programma in de financiële begroting worden opgenomen in totaaloverzichten. Reden voor het voorschrijven van totaaloverzichten waarin alleen de financiële gegevens van alle programma's inclusief de algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien zijn opgenomen, is dat het programmaplan veel beleid bevat, waardoor het zicht op de baten en lasten van de totale begroting veelal niet voldoende zal zijn.

Naast het 'totaaloverzicht van baten en lasten' treft u tevens de volgende totaaloverzichten aan:

1. Incidentele baten en lasten;
2. Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves;
3. Recapitulatie van het structurele begrotingsevenwicht;
4. Verschillenanalyse van de begroting 2020 ten opzichte van de begroting 2019 na wijziging.

In deze overzichten worden de cijfers gepresenteerd van de jaren 2020 tot en met 2023, zijnde de jaarschijven waarover de begroting en de meerjarenraming gaat.

Conform artikel 19 van het BBV dient de toelichting op het overzicht van baten en lasten ook de berekening van het EMU-saldo te bevatten. Dit onderdeel hebben wij meegenomen bij de uiteenzetting van de financiële positie.

4.2.1 Totaaloverzicht van baten en lasten

In onderstaand overzicht treft u voor het begrotingsjaar 2020 de raming van baten en lasten en de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves per programma aan. Het overzicht is inclusief de algemene dekkingsmiddelen en overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien.

Overzicht van baten en lasten (bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo	Toevoeging aan reserves	Onttrekking aan reserves	Geraamd resultaat
Programma Bestuur en ondersteuning	3.896	1.100	-2.796	-	-	-2.796
Programma Veiligheid	5.089	764	-4.325	-	-	-4.325
Programma Verkeer en vervoer	9.075	3.867	-5.208	650	-	-5.858
Programma Economie	10.264	9.194	-1.070	-	50	-1.020
Programma Onderwijs	8.166	2.340	-5.826	-	226	-5.600
Programma Sport, cultuur en recreatie	12.203	2.139	-10.064	-	75	-9.989
Programma Sociaal domein	52.093	13.731	-38.362	-	587	-37.775
Programma Duurzaamheid	8.761	8.601	-160	208	150	-218
Programma Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	8.256	6.950	-1.306	395	75	-1.626
Totaal programma's	117.803	48.686	-69.117	1.253	1.163	-69.207
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	1.085	81.388	80.303	-	359	80.662
Overzicht Overhead	12.194	479	-11.715	200	925	-10.990
Bedrag Onvoorzien	100	-	-100	-	-	-100
Totaal	131.182	130.553	-629	1.453	2.447	365

Hieronder volgt een meerjarenoverzicht van de lasten en baten, inclusief de realisatie uit de jaarrekening 2018. Dit overzicht geeft een integraal beeld van alle incidentele en structurele baten en lasten die zijn opgenomen in het programmaplan.

Toelichting op overzicht van baten en lasten (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018			Begroting 2019 na wijziging			Begroting 2020		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
BATEN EN LASTEN									
Programma Bestuur en ondersteuning	4.360	1.376	-2.984	3.573	1.186	-2.387	3.896	1.100	-2.796
Programma Veiligheid	5.677	1.021	-4.656	5.274	960	-4.314	5.089	764	-4.325
Programma Verkeer en vervoer	9.281	4.240	-5.041	8.679	3.874	-4.805	9.075	3.867	-5.208
Programma Economie	2.765	3.309	544	15.425	14.318	-1.107	10.264	9.194	-1.070
Programma Onderwijs	8.787	2.461	-6.326	8.520	2.382	-6.138	8.166	2.340	-5.826
Programma Sport, cultuur en recreatie	10.319	2.929	-7.390	11.269	2.231	-9.038	12.203	2.139	-10.064
Programma Sociaal domein	49.360	15.274	-34.086	48.023	11.743	-36.280	52.093	13.731	-38.362
Programma Duurzaamheid	10.737	7.562	-3.175	8.758	8.778	20	8.761	8.601	-160
Programma Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	18.750	19.286	536	9.228	7.486	-1.742	8.256	6.950	-1.306
Totaal programma's	120.036	57.458	-62.578	118.749	52.958	-65.791	117.803	48.686	-69.117
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	8.573	75.204	66.631	-257	76.446	76.703	1.085	81.388	80.303
Overzicht Overhead	12.701	470	-12.231	12.749	454	-12.295	12.194	479	-11.715
Bedrag heffing Vennootschapsbelasting	8	153	145	-	-	-	-	-	-
Bedrag Onvoorzien	-	-	-	100	-	-100	100	-	-100
Saldo van baten en lasten voor mutaties in de reserves	141.318	133.285	-8.033	131.341	129.858	-1.483	131.182	130.553	-629
Mutaties in de reserves	4.613	17.319	12.706	5.300	6.865	1.565	1.453	2.447	994
Totaal saldo van baten en lasten	145.931	150.604	4.673	136.641	136.723	82	132.635	133.000	365

Toelichting op overzicht van baten en lasten (bedragen x € 1.000)	2021			2022			2023		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
BATEN EN LASTEN									
Programma Bestuur en ondersteuning	3.876	1.102	-2.774	3.697	1.161	-2.536	3.689	1.161	-2.528
Programma Veiligheid	4.638	464	-4.174	4.638	464	-4.174	4.637	463	-4.174
Programma Verkeer en vervoer	9.247	3.867	-5.380	9.738	3.997	-5.741	11.661	3.997	-7.664
Programma Economie	9.383	8.382	-1.001	7.173	6.272	-901	4.341	3.433	-908
Programma Onderwijs	8.128	2.339	-5.789	8.382	2.394	-5.988	8.334	2.391	-5.943
Programma Sport, cultuur en recreatie	11.924	2.140	-9.784	11.990	2.140	-9.850	11.959	2.140	-9.819
Programma Sociaal domein	51.371	12.909	-38.462	50.625	12.909	-37.716	50.614	12.909	-37.705
Programma Duurzaamheid	8.816	8.594	-222	8.620	8.588	-32	8.650	8.579	-71
Programma Volkshuisvesting, ruimtelijke ordering en stedelijke vernieuwing	6.980	6.154	-826	6.666	5.589	-1.077	4.285	3.209	-1.076
Totaal programma's	114.363	45.951	-68.412	111.529	43.514	-68.015	108.170	38.282	-69.888
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	1.182	80.857	79.675	1.023	79.855	78.832	1.060	80.284	79.224
Overzicht Overhead	11.320	479	-10.841	11.212	479	-10.733	11.093	479	-10.614
Bedrag heffing Venootschapsbelasting	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bedrag Onvoorzien	100	-	-100	100	-	-100	100	-	-100
Saldo van baten en lasten voor mutaties in de reserves	126.965	127.287	322	123.864	123.848	-16	120.423	119.045	-1.378
Mutaties in de reserves	1.400	639	-761	411	110	-301	419	1.910	1.491
Totaal saldo van baten en lasten	128.365	127.926	-439	124.275	123.958	-317	120.842	120.955	113

4.2.2 Totaaloverzicht incidentele baten en lasten

Om vast te kunnen stellen of er sprake is van een structureel evenwicht is het belangrijk dat er inzicht is in welke baten en lasten incidenteel zijn en welke baten en lasten structureel. Het grootste gedeelte van de begroting bestaat uit structurele lasten en baten. Dit zijn de zaken/budgetten die jaarlijks terugkomen in de begroting. Bij incidentele lasten en baten gaat het primair om bijzondere, significante en eenmalige zaken. Daarbij worden toevoegingen aan reserves en onttrekkingen aan reserves in beginsel als incidenteel aangemerkt. De uitzondering hierop vormen afschrijvingsreserves. Deze onttrekkingen dienen ter dekking van structurele kapitaallasten en worden daarmee als ook als structureel aangemerkt.

In het hieronder opgenomen overzicht worden de incidentele baten en lasten gepresenteerd.

Incidentele baten en lasten (bedragen x € 1.000)	Begroting								Nr.
	2020		2021		2022		2023		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
<u>Programma Veiligheid</u>									
Aanleg tunnel station Gorinchem	300	300	0	0	0	0	0	0	1
Totaal programma Veiligheid	300	300	0	0	0	0	0	0	
<u>Programma Verkeer en vervoer</u>									
Halte Papland	0	0	0	0	0	0	1.800	0	2
Totaal programma Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	0	1.800	0	
<u>Programma Onderwijs</u>									
IHP Gorinchem-Oost	140	0	0	0	0	0	0	0	3
Sloopkosten onderwijspand L. Slagenstraat	226	0	0	0	0	0	0	0	4
Totaal programma Onderwijs	366	0	0	0	0	0	0	0	
<u>Programma Sport, cultuur en recreatie</u>									
Combinatiefuncties sportbeleid	75	0	61	0	0	0	0	0	5
Totaal programma Sport, cultuur en recreatie	75	0	61	0	0	0	0	0	
<u>Programma Sociaal Domein</u>									
Jeugd	0	716	0	716	0	0	0	0	6
Totaal programma Sociaal Domein	0	716	0	716	0	0	0	0	
<u>Programma Duurzaamheid</u>									
Duurzaam bouwen	150	0	160	0	0	0	0	0	7
Totaal programma Duurzaamheid	150	0	160	0	0	0	0	0	
<u>Programma VROSV</u>									

Incidentele baten en lasten (bedragen x € 1.000)	Begroting								Nr.
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Verkoop snippergroen	35	0	0	0	0	0	0	0	8
Grondexploitatie CV Hoog Dalem	0	395	0	742	0	400	0	400	9
Capaciteit A15 en A27	75	0	0	0	0	0	0	0	10
Totaal programma VROSV	110	395	0	742	0	400	0	400	

Overzicht Overhead

Gorinchem duurzaam digitaal	175	0	16	0	16	0	15	0	11
Organisatieontwikkeling	750	0	0	0	0	0	0	0	12
Totaal overzicht Overhead	925	0	16	0	16	0	15	0	

	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
Mutaties reserves:¹									
Onttrekking reserve halte Papland	0	0	0	0	0	0	0	1.800	2
Afschrijvingsreserve herinrichting Banneweg	250	0	250	0	0	0	0	0	
Onttrekking reserve sloop pand Lange Slagenstraat	0	226	0	0	0	0	0	0	4
Onttrekking reserve combinatiefuncties	0	75	0	61	0	0	0	0	5
Reserve sociaal domein	0	0	0	0	3	0	10	0	
Onttrekking reserve sociaal domein	0	587	0	192	0	0	0	0	
Egalisatiereserve tarieven reiniging	8	0	8	0	8	0	8	0	
Reserve duurzaamheid	200	0	100	0	0	0	0	0	
Onttrekking reserve duurzaamheid	0	150	0	160	0	0	0	0	7
Reserve infrastructuurfonds	795	0	942	0	400	0	400	0	9
Onttrekking reserve infrastructuurfonds	0	75	0	0	0	0	0	0	10
Onttrekking algemene reserve	0	359	0	161	0	0	0	0	
Reserve ICT	200	0	100	0	0	0	0	0	11
Onttrekking reserve ICT	0	175	0	16	0	16	0	15	11
Onttrekking reserve organisatieontwikkeling	0	750	0	0	0	0	0	0	12
Totaal mutaties reserves	1.453	2.397	1.400	590	411	16	419	1.815	
Totaal incidentele baten en lasten	3.379	3.807	1.637	2.047	427	416	2.234	2.216	

1. Voor een toelichting op de mutaties reserves jaarschijf 2020 wordt verwezen naar de bijlage Reserves en voorzieningen.

Hieronder worden de incidentele baten en lasten kort toegelicht.

1. Aanleg tunnel station Gorinchem

De werkzaamheden aan de reizigerstunnel bij het station zijn voorlopig stilgelegd. Het is nog niet bekend wanneer de werkzaamheden weer worden opgestart. De bijdrage en het budget van € 300.000 schuiven door naar 2020.

2. Halte Papland

In de begroting is een krediet van € 1.800.000 beschikbaar voor de aanleg van de halte. Na aanleg wordt de halte eigendom van ProRail. De investering (boekwaarde) wordt afgeboekt.

3. IHP Gorinchem-Oost

Voor het IHP Gorinchem Oost zijn in het jaar 2020 middelen benodigd voor sloop, verhuizing en openingsactiviteiten, i.c. een bedrag van € 140.000.

4. Sloopkosten onderwijspand L. Slagenstraat

Voor de sloop van de schoolgebouwen aan de Lange Slagenstraat is voor 2020 een bedrag begroot van € 226.000.

5. Combinatiefuncties sportbeleid

Voor de reguliere activiteiten van het team Gorinchem Beweegt en de activiteiten die voortvloeien uit de nota Kracht van Sport zijn middelen opgenomen in de begroting.

6. Jeugd

Voor jeugd is via de meicirculaire extra geld ontvangen voor de jaren 2019, 2020 en 2021. Deze middelen worden aangemerkt als incidenteel, terwijl ze structurele lasten dekken. Dit zorgt dan ook voor een uitdaging in het structurele begrotingsevenwicht. Het is op dit moment niet duidelijk of de gemeenten na 2021 ook nog extra geld zullen ontvangen van het rijk voor jeugd, waarbij de middelen wellicht een structureler karakter zullen krijgen.

7. Duurzaam bouwen

Vanuit het beleidsplan Duurzaamheid zijn in 2020 en 2021 budgetten beschikbaar gesteld van respectievelijk € 150.000 en € 160.000 voor energie, gemeentelijk handelen en biodiversiteit.

8. Verkoop snippergroen

De werkzaamheden voor het verkopen van snippergroen zijn incidenteel. Voorzichtigheidshalve zijn de baten nog niet opgenomen.

9. Grondexploitatie CV Hoog Dalem

De baten CV Hoogdalem zijn bedoeld voor de zgn. bovenwijkse voorzieningen en worden direct aan de reserve infrastructuur toegevoegd.

10. Capaciteit A15 en A27

Voor de projecten A27 en A15 en de bereikbaarheid van Gorinchem wordt incidenteel extra ambtelijke capaciteit ingezet.

11. Gorinchem Duurzaam Digitaal

Voor het uitvoeren van het project Gorinchem Duurzaam Digitaal wordt een bedrag onttrokken uit de reserve ICT .

12. Organisatieontwikkeling

Voor de doorontwikkeling van de organisatie wordt een gedeelte uit de reserve 'organisatieontwikkeling' onttrokken. De doorontwikkeling richt zich op management, medewerkers, kwaliteit, processen en systemen, houding en gedrag.

4.2.3 Totaaloverzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Om vast te kunnen stellen of er sprake is van een structureel evenwicht, is het tevens van belang om aan te geven welke mutaties in de reserves structureel van aard zijn. In de begroting 2020 en meerjarenraming 2021-2023 is er sprake van twee structurele onttrekkingen. Deze treft u in onderstaand overzicht aan.

Structurele mutaties reserves (bedragen x € 1.000)	Begroting 2020		2021		2022		2023	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Programma Veiligheid								
Onttrekking afschrijvingsreserve revitalisering Avelingen	-	50	-	50	-	50	-	50
Programma Verkeer en vervoer								
Onttrekking afschrijvingreserve herinrichting Banneweg	-	-	-	-	-	44	-	45
Totaal structurele mutaties reserves	-	50	-	50	-	94	-	95

4.3 Recapitulatie structureel begrotingsevenwicht

In het onderdeel 'Overzicht van baten en lasten' zijn diverse overzichten gepresenteerd van de baten en lasten per programma inclusief de algemene dekkingsmiddelen en van overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien. Hierin zijn de totale baten en lasten, de incidentele baten en lasten en de structurele mutaties van de reserves weergegeven. Op basis van die gegevens kan de conclusie worden getrokken over het structureel begrotingsevenwicht.

Op basis van het overzicht op de volgende pagina kan worden geconcludeerd dat de jaarschijf 2023 uit de meerjarenraming 2021-2023 structureel in evenwicht is. Dit houdt in dat in dat jaar de structurele lasten kunnen worden gedekt met structurele baten. Wanneer dit het geval is, bestaat er een kleiner risico dat er op termijn een begrotingstekort ontstaat.

In de jaren 2020, 2021 en 2022 wordt een negatief structureel begrotingssaldo gepresenteerd. Belangrijkste oorzaak daarvoor in 2020 en 2021 betreft het aanmerken van de extra baten voor jeugd (€ 716K) als incidentele middelen, ter dekking van structurele uitgaven. Er wordt nog bezien op welke wijze de hoogte van deze structurele kosten kan worden beïnvloed, in onderliggende cijfers is uitgegaan van de opgestelde "omdenknotitie" van DG&J.

Baten en lasten (bedragen x € 1.000; - = meer lasten dan baten)	Begroting 2020				2021				2022				2023			
	Totaal	Inci- denteel	Struc- tureel	Totaal	Inci- denteel	Struc- tureel	Totaal	Inci- denteel	Struc- tureel	Totaal	Inci- denteel	Struc- tureel	Totaal	Inci- denteel	Struc- tureel	
Programma Bestuur en ondersteuning	-2.796	-	-2.796	-2.774	-	-2.774	-2.536	-	-2.536	-2.528	-	-2.528	-	-	-2.528	
Programma Veiligheid	-4.325	-	-4.325	-4.174	-	-4.174	-4.174	-	-4.174	-4.174	-	-4.174	-	-	-4.174	
Programma Verkeer en vervoer	-5.208	-	-5.208	-5.380	-	-5.380	-5.741	-	-5.741	-7.664	-1.800	-5.864	-	-	-5.864	
Programma Economie	-1.070	-	-1.070	-1.001	-	-1.001	-901	-	-901	-908	-	-908	-	-	-908	
Programma Onderwijs	-5.826	-366	-5.460	-5.789	-	-5.789	-5.988	-	-5.988	-5.943	-	-5.943	-	-	-5.943	
Programma Sport, cultuur en recreatie	-10.064	-75	-9.989	-9.784	-61	-9.723	-9.850	-	-9.850	-9.819	-	-9.819	-	-	-9.819	
Programma Sociaal domein	-38.362	716	-39.078	-38.462	716	-39.178	-37.716	-	-37.716	-37.705	-	-37.705	-	-	-37.705	
Programma Duurzaamheid	-160	-150	-10	-222	-160	-62	-32	-	-32	-71	-	-71	-	-	-71	
Programma VROSV	-1.306	285	-1.591	-826	742	-1.568	-1.077	400	-1.477	400	-1.076	-1.476	400	-	-1.476	
Totaal programma's	-69.117	410	-69.527	-68.412	1.237	-69.649	-68.015	400	-68.415	-69.888	-1.400	-68.488	-1.400	-	-68.488	
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	80.303	-	80.303	79.675	-	79.675	78.832	-	78.832	79.224	-	79.224	-	-	79.224	
Overzicht Overhead	-11.715	-925	-10.790	-10.841	-16	-10.825	-10.733	-16	-10.717	-10.614	-15	-10.599	-15	-	-10.599	
Bedrag Onvoorzien	-100	-	-100	-100	-	-100	-100	-	-100	-100	-	-100	-	-	-100	
Mutaties reserves	994	944	50	-761	-810	49	-301	-396	95	1.491	1.397	94	1.397	94	94	
Totaal	365	428	-63	-439	411	-850	-317	-11	-306	113	-18	131	-18	-	131	

4.4 Verschillenanalyse

In onderstaand overzicht is aangegeven hoe de resultaten van de begroting 2020 zich verhouden tot de resultaten zoals deze zijn opgenomen in de begroting 2019 na wijziging (tot en met augustus 2019).

Resultaat (bedragen x € 1.000; - = meer lasten dan baten)	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Vershil
Programma Bestuur en ondersteuning	-2.387	-2.796	409
Programma Veiligheid	-4.314	-4.325	11
Programma Verkeer en vervoer	-5.725	-5.858	133
Programma Economie	-1.108	-1.020	-88
Programma Onderwijs	-5.912	-5.600	-312
Programma Sport, cultuur en recreatie	-8.883	-9.989	1.106
Programma Sociaal domein	-34.712	-37.775	3.063
Programma Duurzaamheid	-281	-218	-63
Programma Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	-1.873	-1.626	-247
Totaal programma's	-65.195	-69.207	4.012
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	77.672	80.662	-2.990
Overzicht Overhead	-12.295	-10.990	-1.305
Bedrag heffing Vennootschapsbelasting	-	-	-
Bedrag Onvoorzien	-100	-100	-
Totaal resultaat	82	365	-283

Bij de diverse programma's zijn de grootste verschillen nader toegelicht.

4.5 Uiteenzetting financiële positie

Het BBV bepaalt dat in de uiteenzetting van de financiële positie in de begroting ten minste aandacht wordt besteed aan:

1. De jaarlijks terugkerende aan arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume;
2. De financiering;
3. De stand en het gespecificeerde verloop van de reserves;
4. De stand en het gespecificeerde verloop van de voorzieningen;
5. Het Europese Monetaire Unie-saldo (EMU-saldo);
6. Een geprognosticeerde balans;
7. De investeringen: onderscheiden in investeringen met een economisch nut en investeringen (in de openbare ruimte) met een maatschappelijk nut.

4.5.1 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Onder de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen worden alle vormen van aan de arbeidsrelatie verbonden rechten op uitkeringen, tijdens of na het dienstverband, verstaan. In de begroting 2020 zijn de posten opgenomen die vallen onder de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Netto werkgeverslasten wethouders en ambtenaren	24.087	23.724	23.216	23.045
Vergoedingen raadsleden	360	364	364	364
Storting in de voorziening pensioentegoeden bestuurders	400	400	400	400
Vergoedingen/wachtgeldten voormalige wethouders en ambtenaren van voor 2013 (gecorrigeerd met eventuele baten voormalige personeelsleden) ¹	97	97	97	97
Personeel gerelateerde verzekeringen	75	75	75	75
Totaal	25.019	24.660	24.152	23.981

1. Op grond van aangescherpte wet- en regelgeving dienen met ingang van 1 januari 2013 voorzieningen gevormd te worden voor de totale verplichtingen aan voormalige wethouders en ambtenaren. Vanaf 2013 vallen deze lasten derhalve niet meer onder de arbeidskosten gerelateerde verplichtingen.

4.5.2 Financiering

In onderstaand overzicht wordt de meerjarige ontwikkeling van de langlopende leningenportefeuille weergegeven. Voor een nadere toelichting en de uit de leningenportefeuille voortvloeiende aflossings- en rentebetalingverplichtingen, wordt verwezen naar de paragraaf Financiering.

Saldo begin boekjaar (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Langlopende leningen	143.426	155.335	155.240	167.140

4.5.3 Reserves en voorzieningen

Naast de eerder genoemde langlopende geldleningen, dienen ook het eigen vermogen en de voorzieningen als financieringsmiddel voor onder andere de investeringen. Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. Voorzieningen zijn onderdeel van het vreemd vermogen van de gemeente. In onderstaand overzicht wordt het geprognostiseerde saldo ultimo 2019 en het verloop van het saldo 2020-2023 weergegeven van zowel de reserves als de voorzieningen. Voor een nadere onderverdeling van deze reserves en voorzieningen en een specificatie van de mutaties in de reserves en voorzieningen wordt verwezen naar de respectievelijke bijlagen.

Saldo ultimo boekjaar (bedragen x € 1.000)	2019	2020	2021	2022	2023
Algemene reserve	27.060	26.701	26.540	26.540	26.540
Bestemmingsreserves	29.186	28.552	29.473	29.774	28.283
Totaal reserves	56.246	55.253	56.013	56.314	54.823
Algemene voorzieningen	17.991	16.683	17.313	18.319	19.668
Voorzieningen grondexploitaties	16.778	17.114	17.456	5.539	5.650
Totaal voorzieningen	34.769	33.797	34.769	23.858	25.318
Totaal	91.015	89.050	90.782	80.172	80.141

4.5.4 EMU-saldo

In onderstaande tabel is het EMU-saldo voor Gorinchem meerjarig berekend.

Berekening EMU- saldo (bedragen in € x 1.000)	2019, volgens realisatie tot en met sept. 2019, aangevuld met raming resterende periode	2020, volgens meerjaren-raming in begroting 2020	2021, volgens meerjaren-raming in begroting 2020	2022, volgens meerjaren-raming in begroting 2020	2023, volgens meerjaren-raming in begroting 2020
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-1.484	-993	760	301	-1.491
2 Mutatie (im)materiële vaste activa	3.755	14.112	5.199	5.092	8.956
3 Mutatie voorzieningen	-3.484	-1.390	539	908	1.243
4 Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-10.183	-4.438	-6.423	1.413	1.935
5 Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo	1.460	-12.058	2.524	-5.296	-11.140

(Totstandkoming berekening: 1 - 2 + 3 - 4 - 5 = EMU saldo)

Toelichting op het EMU-saldo

Gemeenten mogen een gemaximeerd aandeel hebben in het totale EMU-tekort van de Nederlandse overheid. In 2016 is afgesproken om voor de komende jaren de EMU-tekortruimte niet nader te verdelen over gemeentes, provincies en waterschappen. Hierdoor zijn er geen individuele referentieswaardes; een doorvertaling van de norm naar afzonderlijke gemeenten. Het EMU-saldo is in 2020, 2022 en 2023 negatief. De oorzaak van het negatieve EMU-saldo komt voornamelijk door nieuwe/hogere investeringen. Het negatieve EMU-saldo heeft verder geen (financiële) gevolgen voor de begroting.

4.5.5 Geprognosticeerde balans

Activa ultimo boekjaar (bedragen in € x 1.000)	2018	2019	2020	2021	2022	2023
<i>Vaste activa</i>						
Immateriële Vaste activa	1.002	529	404	282	171	113
Materiële Vaste activa	157.662	167.890	180.867	184.545	188.818	195.103
Financiële vaste activa	3.081	3.160	3.114	3.080	3.053	3.053
	161.745	171.579	184.385	187.907	192.042	198.269
<i>Vlottende activa</i>						
Voorraad grond (grondexploitatie)	48.221	39.605	39.285	36.305	29.076	33.390
Overige grond- en hulpstoffen	1	1	1	1	1	1
Overige vlottende activa	23.844	18.150	18.150	18.150	18.150	18.150
	72.066	57.756	57.436	54.456	47.227	51.541
Totaal	233.811	229.335	241.821	242.363	239.269	249.810

Passiva ultimo boekjaar (bedragen in € x 1.000)	2018	2019	2020	2021	2022	2023
<i>Vaste passiva</i>						
Reserves	52.469	56.246	55.253	56.013	56.314	54.823
Vorzieningen	17.494	17.991	16.683	17.313	18.319	19.668
Vaste schulden	126.514	143.426	155.335	155.240	167.140	167.140
	196.477	217.663	227.271	228.566	241.773	241.631
<i>Vlottende passiva</i>						
Vlottende passiva	37.334	11.672	14.550	13.797	-2.504	8.179
Totaal	233.811	229.335	241.821	242.363	239.269	249.810

De bovenstaande tabel geeft de geprognosticeerde balans weer. Met deze geprognosticeerde balans wordt inzicht geboden in het verloop van de verschillende balansposten over meerdere jaren.

4.6 Investeringsbedragen

In 2020 tot en met 2023 zijn de volgende investeringsuitgaven begroot. Deze bedragen hebben betrekking op de geplande uitgaven van de huidige lopende investeringen en de nieuwe investeringen vanaf 2020. De investeringen die starten in 2020 worden bij deze begroting vastgesteld en zijn per programma opgenomen in het programmaplan.

Investeringsbedragen (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
<u>Investeringsbedragen in materiële vaste activa:</u>				
Met een economisch nut	18.093	9.523	11.838	10.767
In de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	2.559	2.633	543	5.705
Totaal	20.652	12.156	12.381	16.472

5 Bijlagen

5.1 Reserves

5.1.1 Meerjarig verloopoverzicht saldo reserves

Verloop reserves (x € 1.000)	1-1-2020	stortingen	onttrekkingen	1-1-2021	stortingen	onttrekkingen	1-1-2022	stortingen	onttrekkingen	1-1-2023	stortingen	onttrekkingen	1-1-2024
Algemene reserve	27.060	-	359	26.701	-	161	26.540	-	-	26.540	-	-	26.540
Bestemmingsreserves:													
Infrastructuur	13.402	795	75	14.122	941	-	15.063	400	-	15.463	401	-	15.864
Egalisatiereserve	-	8	-	8	8	-	16	8	-	24	8	-	32
afvalstoffenheffing	1.800	-	-	1.800	-	-	1.800	-	-	1.800	-	1.800	-
Station Papland	136	-	74	62	-	61	1	-	-	1	-	-	1
Combinatiefuncties	7.333	-	587	6.746	-	191	6.555	3	-	6.558	10	-	6.568
Sociaal domein	644	200	150	694	100	160	634	-	-	634	-	-	634
Duurzaamheid	10	-	-	10	-	-	10	-	-	10	-	-	10
Omgevingswet	99	-	-	99	-	-	99	-	-	99	-	-	99
Stimuleringsregeling woningbouw	226	-	226	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sloopkosten Lange Slagenstraat	2.000	-	750	1.250	-	-	1.250	-	-	1.250	-	-	1.250
Organisatieontwikkeling	150	-	-	150	-	-	150	-	-	150	-	-	150
Open kathedraal	500	200	175	525	100	16	609	-	16	593	-	15	578
ICT	2.886	250	50	3.086	250	50	3.286	-	94	3.192	-	95	3.097
Afschrijvingsreserve													
Subtotaal bestemmingsreserves	29.186	1.453	2.087	28.552	1.399	478	29.473	411	110	29.774	419	1.910	28.283
Totaal reserves	56.246	1.453	2.446	55.253	1.399	639	56.013	411	110	56.314	419	1.910	54.823

Hieronder worden de reserves kort toegelicht.

Algemene reserve

De algemene reserve is bedoeld als buffer om risico's (zoals vermeld in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing) in de exploitatie in de toekomst te kunnen opvangen.

Infrastructuur

De reserve is voor aanpassingen in de infrastructuur.

Egalisatiereserve afvalstoffenheffing

De reserve dient ter voorkoming van al te grote schommelingen in de afvalstoffenheffing.

Station Papland

Dekking investering halte station Papland.

Combinatiefuncties

Dekking van het gemeentelijke deel lasten Combinatiefuncties en egaliseren van voor- en nadelen exploitatie Combinatiefuncties.

Sociaal domein

Inzet voor noodzakelijke/nuttige/incidentele uitgaven voor de transformatie van het Sociaal Domein, die niet uit de reguliere exploitatiebudgetten bekostigd kunnen worden. Hiermee is het doel in grote mate een egalisatiefunctie.

Duurzaamheid

Dekking van het beleidsplan duurzaamheid 2017-2021.

Omgevingswet

Uitvoering van de omgevingswet. Deze wet bundelt de regels over bouwwerken, infrastructuur, water, bodem, lucht, landschap, natuur, cultureel en werelderfgoed.

Stimuleringsregeling woningbouw

Dekking voor diverse projecten, zoals een woonlastenfonds en groenvoorzieningen Lingewijk Zuid.

Sloopkosten Lange Slagenstraat

Dekking van de toekomstige sloopkosten van het onderwijspand Lange Slagenstraat.

Organisatie-ontwikkeling

De doorontwikkeling van de organisatie richt zich op management, medewerkers, kwaliteit, processen en systemen, houding en gedrag en op de structuur van de organisatie.

Open kathedraal

Dekking van de bijdrage aan de restauratiekosten van 1 raam van de Open Kathedraal.

ICT

Het doorontwikkelen van ICT over de volle breedte (systemen, hardware en software, medewerkers).

Afschrijvingsreserves

De reserve dient ter dekking van kapitaallasten

5.1.2 Mutaties reserves 2020 uitgesplitst

Uit het hiervoor gepresenteerde verloopoverzicht saldo reserves blijken voor 2020 de volgende mutaties:

Reserves (bedragen x € 1.000)	Soort mutatie	Storting 2020	Onttrekking 2020
Algemene reserve	Raad december 2018 - Septemercirculaire	-	359
Totaal mutaties algemene reserve		0	359
Totaal mutaties			-359
<u>Bestemmingsreserves:</u>			
Infrastructuur	Bijdrage inzake bovenwijken CV Hoog Dalem	395	
Infrastructuur	PPN 2019 - storting reserve	400	
Infrastructuur	PPN 2018 - capaciteit A27/A15		75
Egalisatiereserve afvalstoffenheffing	Egalisatie tarieven reiniging	8	
Combinatiefuncties	Exploitatieresultaat combinatiefuncties		74
Sociaal domein	Jeugdhulp		120
Sociaal domein	Raad maart 2019 - integraal sociaal domein		467
Duurzaamheid	PPN 2019 - storting reserve	200	
Duurzaamheid	Geschatte uitgaven duurzaamheid verdeeld over 4 jaar		150
Sloopkosten Lange Slagenstraat	Sloop pand Lange Slagenstraat		226
Organisatieontwikkeling	Organisatieontwikkeling		750
ICT	PPN 2019 - storting reserve	200	
ICT	Raad december 2018 - Plan Gorinchem Digitaal		175
Afschrijvingsreserve	Revitalisering Avelingen		50
Afschrijvingsreserve	Herinrichting Banneweg	250	
Totaal mutaties bestemmingsreserves		1.453	2.087
Totaal mutaties			-634

Door middel van het vaststellen van de begroting 2020 door de raad worden bovenstaande mutaties in de reserves vastgesteld.

5.2 Voorzieningen

5.2.1 Meerjarig verloopoverzicht saldo voorzieningen

Verloop voorzieningen (x € 1.000)	1-1-2020	stori- tingen	onttrek- kingen	1-1-2021	stori- tingen	onttrek- kingen	1-1-2022	stori- tingen	onttrek- kingen	1-1-2023	stori- tingen	onttrek- kingen	1-1-2024
Algemene voorzieningen													
Pensioenverplichtingen bestuurders	4.129	400	400	4.529	400	400	4.929	400	400	5.329	400	-	5.729
Wachtgeld bestuurders en mdw'ers	1.432	-	-	917	-	-	534	-	-	332	-	113	219
Verlofsaldi	300	-	-	300	-	-	300	-	-	300	-	-	300
Reparatie WW	23	12	12	35	12	12	47	12	12	59	12	-	71
Dubieuze debiteuren	248	-	-	248	-	-	248	-	-	248	-	-	248
Rioolheffing	1.883	641	507	2.524	507	531	3.031	531	540	3.562	540	-	4.102
Vervanging riolering	1.621	760	930	721	930	930	721	930	930	721	930	930	721
Afwaardering (bedrijfsgebouwen, woningen, gronden en voorraden)	3.535	-	-	3.411	-	-	3.288	-	-	3.165	-	-	3.045
Investeringsbudget stedelijke vernieuwing	25	-	-	25	-	-	25	-	-	25	-	-	25
Afkoopsommen grafrechten	2.639	182	182	2.627	182	186	2.623	182	179	2.626	182	169	2.639
Meerjaren onderhoudsplannen	876	1.924	1.865	66	1.865	1.644	287	1.865	1.480	672	1.865	1.248	1.289
Hoog Dalem	1.280	-	-	1.280	-	-	1.280	-	-	1.280	-	-	1.280
Subtotaal algemene voorzieningen	17.991	3.919	3.896	16.683	3.896	3.266	17.313	3.920	2.914	18.319	3.929	2.580	19.668
Voorzieningen grondexploitatie													
Mollenburg	11.559	232	235	11.791	235	245	12.026	245	12.271	-	-	-	-
Bedr.ter. Gorinchem													
Noord/Groote Haar	5.219	104	107	5.323	107	109	5.430	109	-	5.539	111	-	5.650
Subtotaal vrz grexen	16.778	336	342	17.114	342	354	17.456	354	12.271	5.539	111	-	5.650
Totaal voorzieningen	34.769	4.255	4.238	33.797	4.238	3.266	34.769	4.274	15.185	23.858	4.040	2.580	25.318

5.2.2 Mutaties voorzieningen 2020 uitgesplitst

Uit het hierboven gepresenteerde verloopoverzicht saldo voorzieningen blijken voor 2020 de volgende mutaties:

Voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Soort mutatie	Dotatie 2020	Onttrekking 2020
<u>Mutaties algemene voorzieningen:</u>			
Pensioenverplichtingen bestuurders	Reguliere dotatie	317	
Pensioenverplichtingen bestuurders	Rentetoevoeging	83	
Wachtgelden bestuurders en medewerkers	Wachtgeld voormalig personeel		515
Reparatie WW	Storting premie reparatie WW	12	
Rioolheffing	Resultaat tarieven riolering	641	
Vervanging riolering	Spaarcomponent vervangen riolering/ bijdrage investering	760	1.660
Afwaardering (bedrijfsgebouwen, woningen, gronden en voorraden)	Correctie afschrijving i.v.m afwaardering		124
Afkoopsommen grafrechten	Vooruitontvangen afkoopsommen	182	
Afkoopsommen grafrechten	Vrijval vooruitontvangen afkoopsommen		194
Meerjarenonderhoudsplannen	Conform vastgestelde MOP's 2017	1.924	2.734
Subtotaal mutaties voorzieningen algemeen		3.919	5.227
<u>Mutaties voorzieningen grondexploitaties:</u>			
Mollenburg	Rentetoevoeging	232	
Bedrijventerrein Gorinchem Noord/Groote Haar	Rentetoevoeging	104	
Subtotaal mutaties voorzieningen grondexploitaties		336	0
Totaal mutaties voorzieningen		4.255,00	5.227,00
Totaal mutaties			-972

Door middel van het vaststellen van de begroting 2020 door de raad worden de mutaties in de voorzieningen vastgesteld.

5.3 Totaaloverzicht baten en lasten per taakveld

Overzicht baten per taakveld (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
TV01 Bestuur	3	3	3	3
TV010 Mutaties reserves	2.447	639	110	1.910
TV02 Burgerzaken	431	433	492	492
TV03 Beheer overige gebouwen en gronden	666	666	666	666
TV04 Overhead	479	479	479	479
TV05 Treasury	1.199	748	753	748
TV061 OZB woningen	4.628	4.628	4.628	4.628
TV062 OZB- niet woningen	5.304	5.304	5.304	5.304
TV063 Parkeerbelasting	1.733	1.733	1.733	1.733
TV064 Belasting Overig	722	722	382	382
TV07 Alg. uitkering en uitk. Gemeentefonds	67.802	67.722	67.055	67.489
TV11 Crisisbeheersing en Brandweer	126	126	126	126
TV12 Openbare orde en Veiligheid	637	337	337	337
TV21 Verkeer en vervoer	320	320	320	320
TV22 Parkeren	689	689	689	689
TV23 Recreatieve Havens	116	116	116	116
TV24 Economische Havens en waterwegen	117	117	117	117
TV25 Openbaar vervoer	2.626	2.626	2.756	2.756
TV32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	9.011	8.199	6.089	3.250
TV33 Bedrijfsloket en - regelingen	183	183	183	183
TV42 Onderwijshuisvesting	232	231	286	283
TV43 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.108	2.108	2.108	2.108
TV51 Sportbeleid en activering	47	47	47	47
TV52 Sportaccommodaties	1.387	1.387	1.387	1.387
TV53 Cultuurpres. productie en participatie	79	79	79	79
TV54 Musea	109	109	109	109
TV55 Cultureel erfgoed	187	187	187	187
TV56 Media	118	118	118	118
TV57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	212	212	212	212
TV61 Samenkracht en burgerparticipatie	511	511	511	511
TV63 Inkomensregelingen	12.197	12.197	12.197	12.197
TV671 Maatwerkdienstverlening 18+	200	200	200	200
TV672 Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0	0
TV681 Geëscaleerde zorg 18+	822	0	0	0
TV72 Riolering	4.019	4.019	4.019	4.019
TV73 Afval	4.254	4.254	4.254	4.254
TV74 Milieubeheer	3	3	3	3
TV75 Begraafplaatsen en crematoria	326	319	313	304
TV81 Ruimtelijke Ordening	9	9	9	9
TV82 Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)	5.536	4.651	3.996	1.616
TV83 Wonen en bouwen	1.405	1.495	1.585	1.585
Totaal baten	133.000	127.926	123.958	120.956

Overzicht lasten per taakveld (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
TV01 Bestuur	2.382	2.374	2.166	2.158
TV010 Mutaties reserves	1.453	1.400	411	419
TV02 Burgerzaken	1.002	988	1.016	1.016
TV03 Beheer overige gebouwen en gronden	511	514	514	514
TV04 Overhead	12.194	11.320	11.212	11.093
TV05 Treasury	-92	-217	-496	-377
TV061 OZB woningen	136	136	136	136
TV062 OZB- niet woningen	103	103	103	103
TV063 Parkeerbelasting	152	152	152	152
TV064 Belasting Overig	240	240	240	240
TV07 Alg. uitkering en uitk. Gemeentefonds	0	0	0	0
TV08 Overige baten en lasten	546	768	888	806
TV09 Vennootschapsbelasting	0	0	0	0
TV11 Crisisbeheersing en Brandweer	3.052	3.052	3.052	3.052
TV12 Openbare orde en Veiligheid	2.037	1.586	1.586	1.585
TV21 Verkeer en vervoer	4.500	4.713	5.171	7.099
TV22 Parkeren	1.000	916	913	904
TV23 Recreatieve Havens	576	575	575	581
TV24 Economische Havens en waterwegen	24	24	24	24
TV25 Openbaar vervoer	2.975	3.019	3.055	3.054
TV31 Economische ontwikkeling	301	301	301	301
TV32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	9.152	8.339	6.227	3.388
TV33 Bedrijfsloket en - regelingen	24	24	24	24
TV34 Economische promotie	788	719	621	628
TV41 Openbaar basisonderwijs	197	197	196	196
TV42 Onderwijshuisvesting	2.929	3.107	3.331	3.286
TV43 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	5.040	4.824	4.854	4.852
TV51 Sportbeleid en activering	1.115	1.118	1.050	1.048
TV52 Sportaccommodaties	3.374	3.359	3.349	3.339
TV53 Cultuurpres. productie en participatie	1.708	1.558	1.555	1.853
TV54 Musea	1.251	1.231	1.161	1.161
TV55 Cultureel erfgoed	900	768	975	663
TV56 Media	771	773	773	773
TV57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.085	3.117	3.127	3.122
TV61 Samenkracht en burgerparticipatie	3.917	3.858	3.898	3.897
TV62 Wijkteams	2.463	2.524	1.993	2.059
TV63 Inkomensregelingen	17.685	17.631	17.631	17.631
TV64 Begeleide participatie	7.392	7.062	6.927	6.747
TV65 Arbeidsparticipatie	2.347	2.471	2.527	2.527
TV66 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.429	1.417	1.182	1.182
TV671 Maatwerkdienstverlening 18+	5.161	5.241	5.318	5.398
TV672 Maatwerkdienstverlening 18-	8.570	8.570	8.570	8.570
TV681 Geëscaleerde zorg 18+	929	374	374	374
TV682 Geëscaleerde zorg 18-	452	452	452	452
TV71 Volksgezondheid	1.748	1.771	1.754	1.777
TV72 Riolering	3.226	3.283	3.283	3.313

Overzicht lasten per taakveld (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
TV73 Afval	3.777	3.777	3.777	3.777
TV74 Milieubeheer	1.368	1.378	1.213	1.212
TV75 Begraafplaatsen en crematoria	390	379	348	348
TV81 Ruimtelijke Ordening	766	766	766	766
TV82 Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)	5.102	3.869	3.556	1.176
TV83 Wonen en bouwen	2.388	2.344	2.343	2.343
TV99 Onvoorzien	100	100	100	100
Totaal lasten	132.636	128.365	124.274	120.842

5.4 Investeringsoverzicht

Hieronder het totaaloverzicht van alle vast te stellen investeringen en een totaaloverzicht van de kapitaallasten die in de begroting 2020-2023 zijn opgenomen.

Investerings (bedrag x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Buitenruimte gemeentehuis	100			
Totaal bestuur en ondersteuning	100			
CUR hard- en software	44			
Totaal Veiligheid	44	-	-	-
Openbare verlichting	159	159	158	158
Vervangen straatmeubilair	92	92	92	92
Vervangen verkeersborden	40	40	40	41
Bastion II	1.000			
Mobiliteit	500			
Voorzieningengebouw Kriekenmarkt		100	115	
Illuminatieplan 2020	50	50	50	
Totaal Verkeer en vervoer	1.841	441	455	291
Citymaking	100			
Totaal Economie	100	-	-	-
Brede school Hoog Dalem	2.682	1.486		
Beroepencampus	1.500	2.500	3.000	8.000
Binnenklimaat scholen				
lasten	1.000			
batens	-500			
IHP overig		500		
Uitbreiding Fortes/lyceum/sporthal Fortes OKK	1.190			
Totaal Onderwijs	5.872	4.486	3.000	8.000
Speelruimteplan	203	203	203	204
Vorbereidingskrediet kades Stationsweg	50			
Vestingplan 2020, Bastion VIII				
lasten	50	200		
batens		-100		
Totaal Sport, cultuur en recreatie	303	303	203	204
GRP				
lasten	760	930	930	930
batens	-760	-930	-930	-930

Investerings (bedrag x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Beschoeiingen	588	203	504	
Groote Haar windmolens, bouwrijp maken				
lasten		60		
baten		-60		
Totaal Duurzaamheid	588	203	504	-
Vervangingsplan inventaris	184	75		
Hard- en software	361	329	180	351
Innoveren en verbeteren online dienstverlening	60			
Totaal Overhead	605	404	180	351
Totaal Investerings	9.453	5.837	4.342	8.846

Kapitaallasten investeringen (bedrag x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
rente	2.231	2.397	2.443	2.497
afschrijving	6.540	6.957	7.289	7.516
Totaal	8.771	9.354	9.732	10.013

5.5 Afkortingenlijst

A

- **APV:** Algemene Plaatselijke Verordening
- **AV:** Alblasserwaard-Vijfheerenlanden
- **AVA:** Algemene Vergadering van Aandeelhouders
- **AVG:** Algemene Verordening Gegevensbescherming

B

- **BBV:** Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeente
- **BLVS:** Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten
- **BNG:** Bank Nederlandse Gemeenten
- **BOA:** Buitengewoon Opsporingsambtenaar
- **BRP:** Basisregistratie Personen
- **BV:** Besloten Vennootschap
- **B&W:** Burgemeester en Wethouders

C

- **CPI:** Consumenten Prijs Index
- **CPB:** Centraal Plan Bureau
- **CUR:** Camera Uitleesruimte

D

- **DG&J:** Dienst Gezondheid & Jeugd
- **DSO:** Digitaal Stelsel Omgevingswet
- **DVO:** Dienstverleningsovereenkomst

E

- **EMU:** Europese Monetaire Unie

G

- **GBA:** Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens
- **GDD:** Gorinchem Duurzaam Digitaal
- **Gevudo:** Gemeenschappelijke Vuilverwerking Dordrecht en Omstreken
- **GIDS:** Gezond in de Stad
- **GR:** Gemeenschappelijke Regeling
- **GRP:** Gemeentelijk Rioleringsplan

H

- **HBO:** Hoger beroepsonderwijs
- **HRM:** Human resource management
- **HVC:** Huisvuil Verbranding Centrale

I

- **IBP:** InterBestuurlijk Programma
- **IHP:** Integrale Huisvestingsplan
- **IKC:** Integraal Kind Centra
- **ISK:** Internationale Schakelklassen

K

- **KCC:** Klant Contact Centrum

L

- **LLA:** Landelijke Aanpak Adresfraude

M

- **ME:** Maatschappelijke effecten
- **MJOP:** Meer jaren Onderhoud Plan
- **MJP:** Meerjarenprogramma
- **MLL:** Merwede LingeLijn
- **MOP:** Meerjaren Onderhoudsplan
- **MPG:** Meerjaren Programma Grondbedrijf

N

- **NCW:** Netto Contante Waarde
- **NHW:** Nieuwe Hollandse Waterlinie
- **NNB:** Nog Niet Bekend
- **NV:** Naamloze Vennootschap

O

- **OHW:** Oud Hollandse Waterlinie
- **OPP:** Ontwikkelings- en Participatiebedrijf Publieke sector
- **OZB:** Onroerende zaak belasting
- **OZHZ:** Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

P

- **P&C:** Planning en Control
- **PI:** Prestatie indicator
- **PPN:** Perspectiefnota

R

- **RAV:** Regionale Ambulancevoorziening
- **RBIC:** Regionale Beroepen en Innovatiecampus
- **RES:** Regionale Energiestrategie
- **RMA:** Regionale Maatschappelijke Agenda
- **ROM-S:** Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Schelluinen
- **RTC:** Right to Challenge
- **RVO:** Regionaal Veiligheidsoverleg
- **RWS:** Rijkswaterstaat

- **RZB:** Roerende zaak belasting

S

- **SO:** Service Organisatie
- **SOJ:** Service Organisatie Jeugd
- **SV:** Sociale Veiligheid

T

- **TV:** Taakveld

U

- **UA:** Uitgesloten Aansprakelijkheid

V

- **VBOR:** Visie Beleidsplan Openbare Ruimte
- **VMBO:** Voorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs
- **VNG:** Vereniging Nederlandse Gemeenten
- **VPB:** Vennootschapsbelasting
- **VRZHZ:** Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid
- **VSV:** Vroegtijdig Schoolverlaters
- **VTH:** Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
- **VVE:** Voor- en Vroegschoolse Educatie

W

- **Wab:** Wet arbeidsmarkt in balans
- **Wabo:** Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
- **WEB:** Wet Educatie en Beroepsonderwijs
- **Wmo:** Wet maatschappelijke ondersteuning
- **WOZ:** Wet waardering onroerende zaken

Z

- **ZHZ:** Zuid-Holland Zuid

Gemeente Gorinchem

Bezoekadres
Stadhuisplein 1
4205 AZ Gorinchem

Postadres
Postbus 108
4200 AC Gorinchem

Telefoon: 14 0183
Fax: (0183) 63 05 40
E-mail: gemeente@gorinchem.nl
Website: www.gorinchem.nl